

CITY OF CARDIFF
PUBLIC LIBRARIES

REFERENCE LIBRARY

Class No. N 688

L2.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Brigham Young University

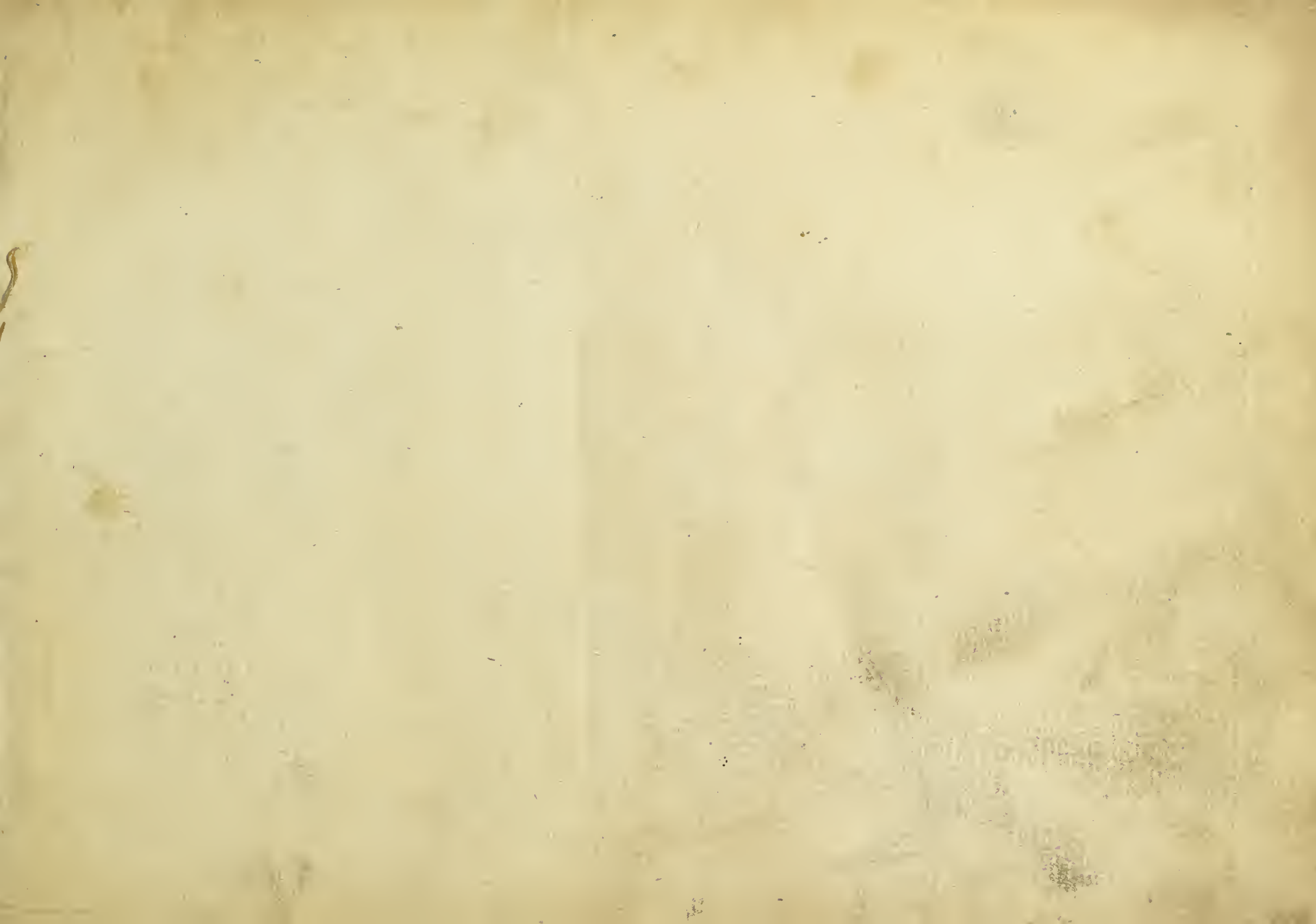
<https://archive.org/details/mawlyrarglwyddse00elli>

10/2

270

188 W.

Dyw fydd or Arglwydd
 Bannigedig fydd o
 Adduchafur Duw Creg
 Fyiech y dwr iaeth

Sanct, Sanct, Sanct
 Sanct, Sanct, Sanct
 Sanct, Sanct, Sanct
 Sanct, Sanct, Sanct

Stant
 yr
 Arglwydd

Hedd-wch
 yr Arglwydd
 Hedd-wch yr Arglwydd
 Hedd-wch yr Arglwydd

Teilwg Wyl
 Teilwg Wyl
 Teilwg Wyl
 Teilwg Wyl

MAWL YR ARGLWYDD,

SEF

CASLGIAD O RANNAU O'R PSALMAU A'R HYMNAU,

YN ATTEBION LLEISIOI,

A RHAI

PENNILLION,

At yr hyn y chwanegwyd

CYFARWYDDIADAU I OSOD ALLAN Y SYNWYR WRTH DDARLLAIN.

HEFYD

Cyfarwyddiadau i ganu a'r Deall;

A CHASGLIAD O EGWYDDORION GWIR FOLIANWYR YR ARGLWYDD,

YN HOLIADAU AC ATTEBION:

HEFYD

HYFFORDDIADAU I DDYSGU 'R GELFYDDYD ARDDERCHOG O

GERDDORIAETH:

Gan JOHN ELLIS.

~~~~~  
"DA YW MOLIANNU'R ARGLWYDD, A CHANU MAWI I'TH ENW DI, Y GORUCHAF." — *Psalm 92. 1.*  
~~~~~

TREFRIW:

ARGRAPHWYD GAN I. DAVIES,

1816.

R H A G Y M A D R O D D.

MAE Canu MAWL yn un o brif gynneddfau, ADDOLIAD DUW; yr hyn a ddylai gael ei wneuthur yn *gerddgar*, yn *soniarus*; Ps. 33. 3 *â'r yspryd* ac *â'r deall* hefyd: * ac ni ddichon neb ganu'n gerddgar heb ddëall CERDDORIAETH; na chanu'n ddëallus heb ddëall TREFN A THÔN-NÔDAU CERDDORIAETH: ac nid oes, hyd y gw'n i, ond ychydig o HYFFORDDIADAU i ddysgu Cerddoriaeth, yn argraphedig yn yr iaith *Gymraeg*; er fod helaethrwydd yn *Saesneg*: ond nid ydyw fy Hyfforddiadau mor helaeth mewn perthynas i'r *Drefn*, ac ydynt yn *Saesneg*. Fy amcan pennaf yw dangos i'm Cyd-wladwyr y pethau mwyaf angenrheidiol mewn *Cerddoriaeth* i wneuthur *moliant* yr ARGLWYDD yn *ogoneddus*. Psal. 66. 2. Mae yn amlwg eisoes nad ydyw fy ngwaith yn ôl Rhëolau'r holl *Gerddorion*; o herwydd hyny dywedwyd wrtho (yn ol cyfeithiad rhai) "Ti a bwyswyd yn y Clorian, (*Dring-raddau Cerdd*) ac a'th gaed yn brin." "Eithr gennyf fi bychan iawn yw fy marnu gan *farn dŷn*." Nid y prif beth gennyf wrth wneuthur MESUR, yw boduio'r glust; ond *gosod allan y synwyr*. Mae'n hyspys i'r rhai sy'n deall Trawsddodiadau'r Cyweiriau, (*Transposition of Keys*) pa un yw'r *prif dôn*-

* "Canaf *â'r yspryd*, a chanaf *â'r deall* hefyd." 1 Cor. 14. 15. "Cenwch fawl yn *ddeallus*," Psalm 47. 7.

nôd yn y mesur, mae'n hyspys hefyd fod *prif air* mewn *ymadrodd*, a *phrif sill* mewn *gair*. Ni chlenir *â'r deall* heb roddi'r *prif dôn-nôd* ar y *brif sill*; yr hyn nid yw ond peth *bychan* gan rai, ond peth *maxr* gennyf fi yw. Nid gwneuthur *geiriau* ar fesur y byddaf, ond *mesur* ar eiriau: nid i'r diben i gael ei ganu ag offerynau chwaith—nid wyf yn gweled angenrheidrwydd am danynt yn bresenol.

Nid fy *mhrif amcan* chwaith, wrth wneuthur *tri llais*, yw eu gwneuthur y naill i berëiddio'r llall; ond bod *pob un* o honynt yn Fesur; ac hyd y byddaf yn dëall, i ddangos *meddwl y geiriau*: ond ni byddant ym mhob lle yn cyd-gordio wrth eu cyd-ganu; (yn ol rhëol y Cerddorion) yr hyn sy'n merwino'r glust, ac yn achos fy mod yn cael fy ngalw yn *Droseddwr o'r traddodiadau*. Rwy'n addef fy mod, ac nid gwaetr gennyf; o blegid gwell gennyf ferwino'r glust na chwerwi'r ymborth: mae tafod y genau yn nês i'r cylla na'r glust. Clust yr hwn sy'n ymborthi ar *sŵn*,* sy'n merwino; nid yr

* "Ymborthi ar wynt." Profais unwaith fod y *peth hyn* mewn *Can-torion*, trwy roddi anghydgor (*Discord*) mewn mesur oeddynt yn ei ganu; *ceryddwyd* fi o'i blegid; i gael mwy o amlygrwydd o'r peth, pan ail-ganasom, rhoddais *air cyfeiliornus* yn yr ymadrodd: ar yr hyn *ni sylwyd*, "Hidlo gwybedyn a llyngcu camel."

hwn sy'n chwennychu didwyll laeth y gair. Ni wna'r swm pereiddiaf, nac ymdwynno chwaith, ddiwallu'r newynog. "Y dŷn llawn a faihra'r *dil mēl: ond i'r newynog pob peth chweww sydd felus.*" Diar. 27. 7. Mae'r *Camgymeriadau* am y GELFYDDYD O GERDDORIAETH yn amrywiol. Mae rhai'n myned i'r pellder hwnw, i ddywedyd eu bod yn dēall *pob peth* perthynol iddi i *berffeithrwydd*; eraill nad oes angenrheidrwydd i wybod *dim* o honi—mai dysgeidiaeth sy'n gyrru dynion yn ynfyd yw; eraill a ddywedant mai canu â'r *dēall* yw canu â'r *yspryd*; eraill mai canu â'r dēall sy'n *tristhau*'r *yspryd*—mai o *uffern* y daeth y Tŏn-nôdau—nad oes yn y *nefoedd* ei swm; ac eraill mai *nwyd* yw'r rhēol oreu i ganu wrthi; i bawb ddechreu a diweddu yn ol eu nwyd; a phan byddont wrth eu bodd eu hunain, maent yn tybied eu bod yn *moliannu*'r AERGLWYDD: heb ystyried ydyw'r geiriau'n FAWL (*Cannoliaeth*) ai nad ydynt.

Ymdrechaf ddangos pob un o'r *Camgymeriadau* a enwyd. Yn gyntaf, y rhai sy'n profiesu eu bod yn dēall *pob peth* perthynol i GERDDORIAETH i *berffeithrwydd*. "Wele clust ymwrandewais â'ch rhesymau," a gwelais nad yw gwŷr mawrion ddoeth bob amser, na henafgwŷr yn dēall barn: am hynny y dywedais "Minnau a ddangosaf fy meddwl," sef, Na chlywodd clust, ac na ddaeth i galon dŷn, i wybod, ond o *ran*, am yr *hyd* na'r *llēd*, na'r *uchder*, na'r *dyfnder* o'r ddawn a enwyd: o blegid ysprydol yw pob rhan o *Addoliad* Duw. "Yn ysprydol y bernir liwynt."

Dywedodd Dafydd (mab Jesse, y gwŷr a osodwyd yn uchel, eneiniog Duw Jacob, a pheraidd ganiadydd Israel,) "*Anifail* oeddwn o'th *ſlaen* di." Psalm 73. 22.

Mae'n hyspys i'r rhai sy'n chwilio'r Ysgrhythran, fod rhai dysgedig a chyfarwydd ynghaniadau'r AERGLWYDD; ond nid gan ei yspydoliaeth ef y rhoddwyd y rhēol sydd gennym ni i ganu wrthi: *Rheol o ddodiad ddynol* yw. Yr hwn ai gosododd oedd *Guido Aretin*:* ynghylch y 13 ganrif, yn ol barn rhai *Hanesyddion*. Ond nid yw'r ddawn i'w distyru, oblegid i *Eulun-addolwr* ei chael, nac o blegid iddi gael ei defnyddio mewn *Eulun-addoliaeth*. Ni newidiodd *Belsasar*, na'i wledd, *ddim* ar lestr'i'r deml. Dan. 5. 1—4.

Yn ail, Y rhai sydd yn dywedyd nad oes angenrheidrwydd i wybod dim o REOL CERDDORIAETH. "Ond pa beth a ddywed yr *Ysgrhythyr*?" "Cenwch fawl yn *ddēallus*." Psalm 47. 7. "Gan *ddlysgu* a rhybuddio bawb eu gilydd, mewn *psalmau* a *hymnau*, ac

* *Cerddor enwog* a anwyd yn *Arezzo*, dinas yn *Italy*, efe a ddefnyddiodd y sillau *Ut. Re. Mi. Fa. Sol. La.* ar y Tŏn-nôdau, tra'r oedd idd yn adrodd yr Emyrn ganlynol i St. Ioan.

Ut queant laxis	Resonare fibris
Mira gestorum	Fanuli tuorum
Solve poluti	Labii reatum.

Sancte Johannes.

(Sanct Ioan symud anwiredd oddiwrth wefusau halogedig, fel y gallo gwasanaeth ddynion adseinio rhyfeddodau dy weithredaiddau, gyda mân edafedd rhyddion. Sanct Ioan.) Efe a sylwodd ar fynychiad y geiriau, ac aml ddychweliad *Ut. Re. Mi. Fa. Sol. La.* Sylwodd hefyd ar yr annhebygolrwydd oedd rhwng caredigrwydd y sill *Mi*, a sain llydan agored *Fa*, yr hyn, yn ol ei feddwl ef, nis gallai lai nag aigraffu ar y meddwl ddarluniad parhâol o'u cyfundeb.

odlau ysprydol." &c. Col. 3. 16. Ceniaiah oedd flaenor y Lefiaid ar y gân: efe a *ddysgai* eraill am y gân; canys *cyfarwydd* ydoedd." 1 Chron. 15. 22. A'u nifer hwynt, ynghyd â'u brodyr *dysgedig* ynghaniadau'r ARGLWYDD, sef, pob un *cyfarwydd* oedd ddau cant pedwar ugain ac wyth." 1 Chron. 25. 7.

Yn drydydd, Y rhai sydd yn dywedyd mai canu â'r *dëall* yw canu â'r *yspryd*. "Nac ymddiried i' th *dëall dy hun.*" "Yspryd yw Duw, a rhaid i'r rhai a'i haddolant, *addoli* mewn *yspryd* a gwir-

ionedd." Ioan 4. 24.

Yn bedwerydd, Y rhai sydd yn dywedyd mai canu â'r *dëall* sy'n *tristhâu* 'r yspryd, "Nid oes dim allan o ddyn yn myned i *mewn* iddo, a ddichon ei halogi ef: eithr y pethau sydd yn dyfod *allan* o hono, y rhai *hyny* yw'r pethau sy'n halogi dyn." Marc 7. 15. "Gwneler pob peth yn *weddaidd* ac mewn *trefn.*" 1 Cor. 14. 40. "Fel yr oedd yr udganwyr a'r cantorion, megis *un* i seinio *un sain* —wrth folianu 'r ARGLWYDD, gan ddywedyd,

da
Da, da, da yw; ac yn dra-gyw-ydd y mae ei dru-gar-edd ef.

Yna y *llanwyd* y *tŷ* â *chwmmwl*, sef *tŷ* 'r ARGLWYDD; fel na allai'r offeiriaid sefyll i wasanaethu gan y *chwmmwl*: o herwydd *gogoniant* yr ARGLWYDD a lanwasai *dŷ* DDUW. 2 Chron. 5. 13, 14.

Mae'n anhawdd meddwl fod neb sydd o'r farn mai o *uffern* y daeth

y *Tôn-nôdau*,* yn credu mai *wylofain* a *rhingcian dannedd* sydd yno: nid canu sydd yno; "*Fe'm poenir* (meddant) *yn y fflam hon.*"

*Mac mor amhosibl darllain heb swnio llythyren a chanu heb swnio *tôn-nôd*.

Yn bummed, Y rhai sy'n tybied mai *Nwyd* (*Tymher*) yw'r rhöol i ganu wrthi, "Offrymwu aberth moliant *yn wastadol* i Dduw, yr hyn yw ffrwyth ein gwefusau." Heb. 13. 15. "Dyweded y rhai a garant dy iachawdwriaeth *yn wastad*, Mawryger Duw," &c. Psalm 70. 4. Yn ail, Nid oedd yn *nhrefn* y breinin i Asaph, &c. wrth foliannu'r ARGLWYDD i ddechreu, rai *pryd yma*, a'r lleill *bryd arall*; "Yr oedd yr udganwŷr a'r cantorion, (yn ol y drefn hono) megis *un*, i seinio *un sain*." Yn drydydd, ni ellir cyffelybu'r rhai sydd o'r dŷb fod nwydau boddawg, yn *Addoliad* i Dduw, ond i'r "Newynog a *freuddwydio*, ac wele ef yn bwyta; a phan ddeffrô gwâg fydd ei enaid: ac megis y sychedig a freuddwydio, ac wele ef yn yfed; a phan ddeffrô *wele ef yn ddiffygiol*," Esay 29. 8. Felly mae tueddwydd mewn nwyd, i arwain i ddychymygu mai ymborthli â *Molianu'r* ARGLWYDD yw "dyrchafu llef mewn bloedd gorfolodd" wrth ganu *gwarth*; "Cywilydd pobloedd yw eu *pechod*;" am hyny "Pob cyfryw orfoledd *drwg* ydyw."

Mae llawer iawn o wahaniaeth rhwng *Geiriau Cân* y PROPHWYDI, yr EFBENGYLWYR, a'r APOSTOLION,* â'r *Hymnau*,† (fel eu gelwir) a genir yn bresennol. Mae'r gwahaniaeth yn amlwg mewn *llawer* dull; megis,

"Pechadur astan ‡ yw fy enw, o ba rai y penna'n fyw."

* Gwel *Casgliad o Egwyddorion* gwir *Folianwyr* yr ARGLWYDD, y'mhellach yn y Llyfr.

† Gwel EIRIADUR y Parch. T. CHARLES, ar y gair *Hymn*.

‡ Nid yw *Afendid*, &c, yn fawl i Dduw, nac yn achos *Cân* i ddŷn;

"Mae meiau* 'n fawr eu grym, megis rhyw fyddin grêf,
Yn sefyll, fel y creigiau serth, yn erbyn nerth y nêf."

"Gwnes y dewis goreu wnaethpwyd,
Dewis † Brenin nefoedd wen."

"Yn Eden, cofiaf hyny byth, bendithion gollais rif y gwlyth,
Syrthiodd ‡ fy nghoron wiw."

Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, "Yn dy afendid y mae *ysgelerler*: o herwydd glanhâu o honof di, ac nid wyt lân, o'th afendid ni'th lânheir mwy hyd oni pharwyf i'm lldid orphwys arnat," Eze. 24. 13.

"Beth a wna fy anwyl yn fy nhŷ gan iddi wneuthur ysgelerder lawer?" Jer. 11. 15. "Y ffyliaid a *ymhyfrydant* mewn camwedd." Diar. 14. 9. Nid dan *ganu* y dywedodd y *Prophwyd* "Gwr *halogedig* ei wesusan ydwyf fi," Esay 6. 5. nac y dywedodd yr *Apostol* "O ba rai *pennaf* ydwyf fi." 1 Tim. 1. 15.

* "Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, *Blinaist* fi â'th anwireddau." Esay 43. 24. Nid dan *ganu* y dywedodd y *Psalmydd*, "Pechais yn ddirfawr yn yr hyn a wnaethum." 2 Sam. 24. 10.

† "Nid *chwi* a'm dewisasoch i, ond *myfi* a'ch dewisais chwi." Ioan 15. 16. "Nid i ni, O ARGLWYDD; nid i ni, ond i'th enw dy hun dôd ogoniant." Psalm 115. 1.

‡ Nid dan *ganu* y dywedwyd "*Syrthiodd y goron* oddi am ein pen: *gwae* ni yn awr bechu o honom." Galar 5. 16. "Pawb a bechasant, ac ydynt yn ol am ogoniant Duw; Pa le gan hyny y mae y *gorfoledd*?" Rhuf. 3. 23. 27.

"Gwrthgilio* wnes, gwrthgilio rwy',
Oni sefi o'm blaen gwrthgiliaf fwy."

"Mae nghyfeillion † wedi myned,
Draw yn lluoedd o fy mlaen," &c.

"Mi redais ‡ tua'r fflanmau yn gynt na neb erioed."

"Rho fy nwydau § fel cantorion, i chwareu eu bysedd yn gytun."

* Gwybydd dithau a gwel, mai drwg a chwerw ydvw *gwrthod* o honot yr ARGLWYDD dy Dduw, medd ARGLWYDD Dduw y lluoedd." Jer. 2. 19. Nid dan *ganu* y dywedodd y Psalmydd "*Cyfeiliornais* fel dafad wedi colli." Psalm 119. 176.

† Ni byddai'r Saint yn canu *Galarnadau* am eu gilydd yn *Addoliad* yr ARGLWYDD; nac yn eu cyfrif yn *Fawl* iddo ef. Ger bron *corph* Sarah y galarodd Abraham." Gen. 23. 3. Yn llawr dyrnu *Atad* y galarodd *Joseph* (a'r rhai oedd yn ei ganlyn) am ei Dad. 50. 10. Yn *Rhosydd Moab* y galarodd *Meibion Israel* am Moses. Deut. 34. 8. Yng *Nghladd-edigaeth* Abner y galarnadasant. 2 Sam. 3. 31--33. Fe alarodd *Dafydd* am Jonathan a Saul; ond nid yn *Addoliad* yr ARGLWYDD."--1. 17--27.

‡ "Hwy a'm gadawsant i, ffynnon y dyfroedd byw," medd yr ARGLWYDD. Jer. 2. 13. "Eu traed a redant i ddyrgioni." Diar. 1. 16. "A'r hwn sy brysur ei draed a becha." 19. 2. Nid dan *ganu* y dywedodd y mab afradlon "*Pechais yn erbyn y nef*," &c. *Cwynfan a thuchan* y byddai yr hen dduwiolion o blegid eu pechodau. "Cwynfan yr ydwyf yn fy ngweddi, a thuchan." Psalm 55. 2.

§ Nid en nwydau fyddai'r hen Dduwiolion yn annog i foliannu'r ARGLWYDD, ond eu henaid. "*Fy enaid* (meddant) *bendithia'r ARGLWYDD*." Psalm 103. 1.

"Wele'r Barnwr yn ei gerbyd, udgym fyrdd* yn seinio o'i flaen;
'Nawr ymgasgla'r meirw cysglyd, oll ger bron ei orsedd lân:
O'r fath olwg, &c. Daeth ofnadwy ddydd y farn."

"Disgwyl pethau gwych i ddyfod, croes i hyny maent yn d'od;
Meddwl foru daw gorfoledd, fory'r tristwch mwya erioed;
Meddwl byw, ac etto marw yw'r lleferydd dan fy mron,
Bob yn ronyn mi rof ffarwel:—ffarwel glân i'r ddaear hon."

"Yr wy'n ofni yn fy nghalon, gan mor fychan yw fy ngrym,
Bhag, ryw awr, i'm temtasiynau, creulon i fy ngwneud yn ddim;
Nid oes gryfder, &c. Trwy fy yspryd mewn un man."

"A raid i groesau byth fel hyn, i ganlyn fy yspryd bant a bryn?
Rhyw beth bob awr i'm gwneud yn brydd,
Rhyw beth i soddi'm henaid gwàn, yn union pan bo am godi i'r lân,
Trwy gydol faith y nôs a'r dydd."

"Mae ngofid yn yr ardal hon yn d'od ymlaen o ddon i ddon,
'Does ond gruddfanau dan fy mron, 'dwy'n gwneuthur un lleshâd;
Ymysg dyeithriaid tanbaid hŷ, gelynyion duon creulon cry,
Tan fin orthrymder llawer llu, y'mhell o dŷ fy Nhâd."

* Nid *myrdd* o Udgyrn fydd; ond *un* Udgorn: "Yr ARGLWYDD ei hun a ddisgyn o'r nef gyd â bloedd, â llef yr arch-angel, ac ag *udgorn* Dduw:" 1 Thes. 4. 16. Nid dan *ganu* y dywedir, "Daeth dydd mawr ei ddigter ef; a phwy a ddichon sefyll." Dat. 6. 17.

“Rwy'n ofni 'm nerth yn ddim, pan elwy i rym y dôn;
Mae terfysg yma cyn ei dd'od, a syndod dan fy mrdn;
Mae ofnau o bob rhyw, oll fel y diluw ynghyd,
Yn' bygwth i fy nhori i lawr, pan ddel eu hawr ryw bryd.”

“Does yma ddim ond trai cystuddiau, poen, a gwae;
Pr diwedd yn parhau mewn anial wlad.” *

“Wrth gael fy nghuro gan pob tdn, 'rwy' yma bron diffygio;
Gelynon nerthol sy bob cam yn ddiwyd am fy nhemtio:

* Clywais Athro duwiol (yn ol fy meddwl) yn annog Cynnulleidfa i ganu yn fywiog. Tybiais wrth glywed yr annogaeth, mai Càn o *ganmol-iaeth a moliant* i DDUW oedd ganddo: (megis ag a *fyddai* gan y cantorion yn nyddiau Dafydd, ac Asaph, Neh. 12. 46.) ond tra'r oedd yn *adrodd* y *geiriau*, daeth i fy meddwl rai ysgrythyrau sy'n dangos y *ffolincb* o annog y *profiadol* o *gystuddiau, poen, a gwae, i ganu* 'r profiad hwn: (heblaw'r ynfydrwydd o gynnyg y fath eiriau yn fawl i DDUW.) “Fel yr hwn a ddygo ymaith wisg yn amser oerfel, ac fel finegr a'r nitr, felly y mae yr hwn sydd yn canu caniadau i *galon drist*.” Diar. 25. 20. “Holl ddyddian y *cystuddiedig* sydd *stin*.” 15. 15. “Ni ddylesit ledu dy safn ar ddydd y *cystudd*.” Obad. 12. “A'r neb a *ymddigrifo* mewn cystudd, ni bydd *dieuog*.” Diar. 17. 5. “Gwasgfâ a *phoenau* a'i daliodd hi fel gwraig yn esgor.” Jer. 49. 24. “Pabam y daethum i allan o'r grôth i *welod* poen a gofid?” 20. 18. “*Gwae* fi yr awr hon o blegid diffygiodd fy enaid gan leiddiaid.”—4. 31. “*Gwae* fi yn awr! canys yr Arglwydd a chwanegodd dristwch ar fy ngofid.” 45. 3. “A oes neb yn eich plith mewn adfyd? gweddied. A oes neb yn esmwyth arno? *caned* Psalmiau.” Iago 5. 13.

Ond derfydd amser eich gorthrymder,
Daw f'enaid bach yn iach ar fyrder,
Câf lawr ollfyngdod o bob pechod,
Mae 'nghalon eisoes gyda Mhriod;
O cröesaw angeu, moes dy law, fe ddarfut braw dy ddyrnod.” *

“Ai hyn a delwch i'r ARGLWYDD?” “Os offrymmu yr ydych y *dall* yn aberth, onid drwg hyny? ac os offrymmwch y *cloff* a'r *clwyfus*, onid drwg hyny? cynnyg ef yr awr hon i'ch dywysog a fydd efe boddlon it?” “Os bydd *anaf* arno, os *cloff* neu *ddall* fydd, neu arno ryw ddrwg *anaf* arall nac abertha ef i'r ARGLWYDD dy DDUW.” “Dangosodd efe it' ddyu beth sydd dda.” “Abertha *foliant* i DDUW.” Psalm 50. 14.

Mae'n anhyspys pa bryd yr ymlusgodd y *cyfeiliornadau*, a enwyd i dŷ DDUW; ond mae'n anlwg mai *angof* o DDUW yw'r achos o bob cyfeiliornad: canys fel hyn y dywed efe, “O herwydd i'm pobl fy *anghofio* i, hwy a arogl'darhasaut i *wagedd*, ac a wnaethant iddynt dramgwyddo yn eu ffyrdd, allan o'r *hen lwybrau*, i gerdded *lwybrau ffordd ddisathr*.” Jer. 18. 15. Fel hyn (hefyd) y dywed yr ARGLWYDD. “Sefwch ar y ffyrdd, ac edrychwch, a gofynwch am yr *hen lwybrau*, lle mae *ffordd dda*, a rhodiwch ynddi.” Jer. 6. 16.

Rhyw beth i, neu am *ddyw* ydyw 'r rhan fwyaf o'r Caniadau a

* Mae geiriau anaddas yn cael eu cymmeradwyo gan rai, am eu bod weithiau yn arweiniad i mewn i Eiriau Càn: ond nid yw nac arweiniad i *mewn*, na mynediad *allan*, mewn Caniadau o'r fath yma, yn FAWL i DDUW.

arferir yn y *Cynnulleidfaoedd* yn bresennol; megis y dangoswyd, ond rhyw beth i neu am yr ARGLWYDD, fyddai gan y Saint:* y rhai wedi meirw sy'n llefaru etto, gan ddywedyd, "Bendithiwech DDUW yn y *cynnulleidfaoedd*, sef yr ARGLWYDD, y rhai ydych o ffynnon Israel." Psalm 68. 26. "Cenwch iddo, canmolwch ef."—105. 2. "Gan fynegi i'r oes a ddél *foliant* yr ARGLWYDD, a'i nerth, a'i ryfeddodau y rhai a wnaeth efe.—Fel y gwybyddai'r oes a ddel, sef y plant a enid; a phan gyfodent, y mynegent hwy i'w plant hwythau."—78. 4, 6.

Mae plant y bŷd hwn, yn y peth hyn yn gall; pa Eulun bynnag fyddant yn ei addoli, byddant yn ei *ganmol* hyd y gallont: pawb oedd yn addoli y dduwies fawr *Diana*, âg *un llef*, a lefasant, megis dros *ddwy awr*, "Mawr yw *Diana* yr Ephesiaid." Pe cęsglid ynghŷd yr *holl* Ganiadau o'r fath a enwyd, yr wyf yn tybied y byddai digon o waith i lefain dros *ddau ddiwrnod*; ię, dros *ddwy flynedd*, (a bod cyd yn llefain pob pum gair) heb *ddim* canmoliaeth i DDUW o'u mewn.

Wrth ystyried mai i'r ARGLWYDD, yn unig, y perthyn MAWL,† ac na ddangosodd fwy o'i *ogoniant* nag yn y rhan *hou* o'r Addoliad,

* "Yn y *cynnulleidfaoedd* y'th fendithiaf O ARGLWYDD." Psal. 26. 12. "Mi a'th glodforaf yn y *gynnulleidfa* fawr; molia'naf di ym mhlith *pobl lawer*."—35. 18. "Ni chuddiais dy gyfiawnder o fewn fy nghalon: *traethais* dy ffyddlondeb, a'th iachawdwriaeth: ni chelais dy drugaredd na'th wirionedd yn y *gynnulleidfa luosog*."—40. 10.

† "O ARGLWYDD,----tydi yw fy moliant." Jer. 17. 14.

pan arferwyd *Geiriau addas*,* ac hefyd ei bod i barhau *byth*,† mae'n rhaid nad oes un rhan o'r Addoliad yn *fcy* na'r *rhan hou*: ond y *ddiystyrfa* yw, gan y rhai sy'n gadael heibio orchymyn DUW, ac yn dal *traddodiad dynion*;‡ "Gwŷch medd yr ARGLWYDD IESU yr ydych yn rhoi heibio orchymyn DUW, fel y cadwoch eich traddodiad eich hunain. Gan ddirymnu gair DUW â'ch traddodiad eich hunain, yr hwn a draddodasoch chwi: a llawer o'r cyffelyb bethau yr ydych chwi yn eu gwneuthur." Marc 7. 8, 9, 13.

Pan edrychwyf gynnaint o wahaniaeth sydd yng nghaniadau'r Gŵr duwiol a gyfansoddodd rai o'r Pennillion a enwyd, ni byddaf yn ei weled yn beth hollol gredadwy iddo gyfansoddi i'r diben i gael eu canu yn addoliad yr ARGLWYDD, ond y rhai canlyol a'r cyffelyb.

"Mawr oedd IESU yn yr arfaeth," &c.

"Ymgrymmed pawb i lawr, i enw'r addfwyn Oen," &c.

"Marchog IESU yn llwyddiannus," &c.

"Cyd ganed y ddaear a'r nefoedd ynghŷd,
Ogoniant trag'wyddol i Brynwr y bŷd," &c.

"Bendigaid byth f'o enw Duw," &c.

"R amhydedd, y gallu a'r clod,

Y moliant a'r parch yn gyttun,

O'r nefoedd i'r ddaear gaiff fod,

Yn gyfan i'm Harglwydd ei hun : " &c.

* Gwel tu dalen 3. † Y mae ei foliant ef yn parhau byth." Ps. 111. 10.

‡ Gwel tu dalen 6ed a'r 7fed.

“Hosanna, Haleluia, i'r Oen fu ar Galfaria,” &c.

“Y clod, y nerth, yr enw, 'r amlydedd, parch a'r bri,
Fo i'r Drindod mawr yn Undod, a'r Undod pur yn Dri,” &c.

“Byth d' enw gaffo ei foli, byth bythoedd byddo'th glôd,” &c.

Mae'r Pennillion hyn, yn ol rhêol y Caniadau sydd yn yr hên Destament a'r newydd: y rhai ydynt gannoliaeth a moliant i DDUW.*

“Hezeciah a osododd ddosparthiadau yr offeiriaid a'r Lefiaid, yn eu cylchoedd, pob un yn ol ei weinidogneth; yr offeiriaid a'r Lefiaid i'r poeth-offirwm, ac i'r ebyrth hedd, i weini, ac i foliannu, ac i gannol, ym nihyrth gwersylloedd yr ARGLWYDD.” 2 Chron. 31. 2. “Clodforaf yr ARGLWYDD yn ol ei gyfiawnder, a chanmolaf enw 'r ARGLWYDD goruchaf.” Psalm 7. 17. “Parod yw fy nghalon, O DDUW, parod yw fy nghalon: canaf a chanmolaf.” Psalm 57. 7. “Aberthaf yn ei babell ef ebyrth gorfoledd; canaf, i'e, canmolaf yr ARGLWYDD.” Psalm 27. 6. “Molianaf enw DUW ar gân, a mawrygaf ef mewn mawl. A hyn fydd well gan yr ARG-LWYDD nag fych neu fustach corniog, carnol.” Psalm 69. 30, 31. “A chyfryw ebyrth y rhyngir bôdd DUW:” canys efe a ddywed, “Yr hwn a aberthio foliant, a'm gogonedda i.” Psalm 50. 23. “Pa bethau bynnag a 'scrifenwyd o'r blaen, er addysg i ni yr ysgrifenwyd hwynt; ac yn annogaeth, gan ddywedyd, “Canmolwch yr ARG-LWYDD, yr hwn sydd yn preswyllo yn Sïon: mynegwch ym mysg y y bobloedd ei weithredoedd ef.” Psalm 9. 11. “Cenwch i DDUW,

canmolwch ei enw: dyrchewch yr hwn sydd yn marchogaeth ar y nefoedd, a'i enw 'n IAH;” Psalm 68. 4. “Aberthwn aberth moliant yn wastadol i DDUW, yr hyn yw ffrwyth ein gwefusau.” Heb. 13. 15.

D. S. Nid ydwyf wedi gwneuthur defnydd o'r nôd a elwir Ail-adroddiad, (*Repeat*) mewn un man o'm gwaith; o blegid nid ydwyf am geisio rhwymo peth nis gellir ei rwymo; * nid ydwyf chwaith yn rhwymo neb i ail-adrodd un rhan o hono mwy na'i gilydd, fel y gallo 'r Cantorion ail-adrodd y nifer o weithiau a fynnont—dechreu a diweddu yn y man a fynnont—dechreu mewn un *Anthem*, a diweddu mewn un arall, os ewyllsiant; fel y gallont ganu y rhan fyddo fwyaf ar eu meddyliau, neu fwyaf priodol i'r rhan o'r Athrawiaeth fyddo yn yr Addoliad presenol. Dymunwn symud pob rhwystr oddiar ffordd y gweiniaid, y rhai, se allai, a dybiant fod eu dëall yn rhy dywyll, a'u llais yn rhy aflafar, i gynnwys ar y rhan hon o'r Addoliad: canys yr wyf o'r farn fod *Amen*† y cyfryw ar ddodiad diolch, yn fwy derbyniol na *holl beroriaeth* y rhai a dybiant fod eu llais a'u dëall yn unig yn addoliad i DDUW. Cyfliswyd dwy hatling y wraig weddw dlawd, yn fwy na'r hyn oll a fwriwyd i'r drysorfa.

Deued y dydd hwnw, gyd a brÿs, pryd y byddo Caniadau di fawl i DDUW, wedi eu burw i lawr mor llwyr ac allor Baal: † ac y byddo 'r ARGLWYDD yn unig yn cael ei ddyrchafu. I'r unig ddoeth DDUW, ein Hiachawdwr ni, y byddo gogonaint a mawredd, gallu, ac awdurdod, yr awr hon ac yn dragwydd. *Amen.*

JOHN ELLIS.

* Gwel *Casgliad o Egwyddorion gwir Foliannwyr yr ARGLWYDD.*

* “Gair Duw nis rhwymir.” † Neh. 8. 6. ‡ Barn. 6. 28.

CYFARWYDDIADAU I OSOD ALLAN Y SYNWYR WRTH DDARLLAIN.

MAE llawer o ymdrechïadau yn y dyddïau presennol i osod allan *synwyr* wrth ddarllain; yr hyn sy'n beth canmoladwy: ond byddaf yn meddwl fod gosod allan y synwyr, yn beth manylach nac y mae llawer wedi sylwi arno. "Tafod y synhwyrol a draetha wybodaeth yn dda." Diar. 15. 2. Mae dŷu a'i holl egni am osod allan synwyr ei fatter ei hun; ond mae eisïau golygu llesâd eraill hefyd wrth ddarllain y Gair. Nid ydyw 'u anhawdd (ond arfer synwyr, yn lle tymher,) dëall nad â'r un llais, nac yn yr un faint o amser, y gosodir allan y synwyr wrth ddarllain *pob rhan* o'r Gair. Nid ydyw'n hawdd i'r naill foddïo'r llall wrth ddarllain, o blegid eu *gwahanol* feddyliau. Mae'r darllenydd *araf* yn barnu ar arall ei fod yn darllain yn *rhy fuan*, a'i lais i'w glywed yn rhy lawen, ac anystyriol, wrth ddarllain y Gair: a'r llall am dano yntef, ei fod yn darllain yn *rhy araf*, &c â llais rhy *gwynfannus*. Mae *pellder* rhwng y rhain a'u gilydd; ond ymdrechaf ddywedyd, fel y clywo 'r ddau, fod y pethau hyn *oll* yn angenrheidiol i osod allan y *synwyr* wrth ddarllain. "Diange am dy einïoes; nac edrych ar dy ol, ac na sâf yn yr holl wastadedd: diange i'r mynydd rhag dy ddifetha—Brysia diange yno." Gen. 19. 17. 22. Wrth ddarllain yn *fuan* mae gosod allan synwyr y rhan hon a'i chyffelyb. "Wele, yr wyf fi yn mynegi i chiwi newyddion da o *lawenydd* mawr, yr hwn a fydd i'r holl bobl. Canys ganwyd i chiwi heddyw Geidwad, yr hwn yw CRIST yr ARGWLWYDD." Luc. 2. 10. 11. Wrth ddarllain â llais *llawen* mae gosod allan synwyr y rhan hon, &c.

"Pwy yw'r ARGWLWYDD, fel y gwrandâwn i ar ei lais, i ollwng Israel ymaith? Yr ARGWLWYDD nid adwaen, ac Israel ni ollyngaf." Wrth ddarllain a llais *anystyriol* mae gosod allan synwyr y rhan hon, &c. "Y gogoniant a ymadawodd o Israel: canys arch Duw a ddaliwyd." 1 Sam. 4. 22. Wrth ddarllain yn *araf* mae gosod allan synwyr y rhan hon, &c. "Ein hesgryn a wywasant, a'u gobaith a gollodd; torrwyd ni ymaith o'u rhan ni." Ezec. 37. 11. Wrth ddarllain â llais *gwynfannus* mae gosod allan synwyr y rhan hon, &c. "O mor ogoneddus oedd brenin Israel heddyw, yr hwn a ymddïosgodd heddyw yugwydd llaw-forwynion ei weision, fel yr ymddïosgai un o'r ynyfdion gan ymddïosg!" 2 Sam. 6. 20. Wrth ddarllain â llais *gwatworus* mae gosod allan synwyr y rhan hon, &c.

Mae'n gofyn huan-ymwadiad i osod allan y synwyr wrth ddarllain. Nid yr un llais oedd Pharao pan ddywedodd "Pwy yw'r Argwlwydd, &c. ac oedd pan ddywedodd "Maddeu, attelwg, fy nhechod y waita hon yn unig, a gweddiwch ar yr ARGWLWYDD eich Duw, ar iddo dynnu oddi wrthyf y farwolaeth hon yn unig." Ex. 10. 17. *Cuddio* 'r synwyr yw darllain *pob rhan* o'r Gair fel eu gilydd; *gwaeth* na hynny yw rhoddi'r llais priodol i'r naill fatter ar y llall. Fel tywyllu cyngor ac ymadroddion heb wybodaeth, yw darllain matter â llais *annhrïodol* iddo; yn neillduol y naill fatter â llais y llall: byddai 'r anghysondeb hwn i'w glywed yn dra amlwg, yn yr Ysgrifthyrau canlynol a'r cyffelyb. A phan nesäodd efe at y ffau, efe a lefodd ar Ddaniel

â llais *trist*—“Daniel, gwasanaethwr y DUW byw, a all dy DDUW di, yr hwn yr wyt yn ei wasanaethu yn wastad, dy gadw di rhag y llewod?” Dan. 6. 20. “A’r arch-synagogydd a atebodd yr *ddigllon*, am i’r IESU iacháu ar y Sabbath, ac a ddywedodd wrth y bobl, “Chwe diwrnod sydd, yn y rhai y dylid gweithio: ar y rhain gan hyn deuwch, a iachâer chwi; ac nid ar y dydd Sabbath.” Luc 13. 14. “Agorodd y ddaear—ei safn, a llyngcodd hwynt, a’u tai hefyd, a’r holl ddyinion oedd gan Corah, a’u holl gyfoeth. A hwynt, a’r rhai oll ar a oedd gyd â hwynt, a ddisgynasant yn fyw i uffern: a’r ddaear a gauodd arnynt.” Num. 16. 32, 33. “A’r ysprydion aflan,—a aethant i mewn i’r môch: a rhuthrodd y genfaint tros y dibyn i’r môr—ac a’u *boddwyd* yn y môr.” Marc 5. 13. “Ewch oddi wrthyf, rai melltigedig i’r tân tragywyddol, yr hwn a barottowyd i ddiabol ac i’w angylion.” Mat. 25. 41. “Deuwch, chwi fendigedigion fy Nhâd, etifeddwch y deyrnas a barottowyd i chwi er seiliad y bÿd.”—34. “Gwae, gwae i’r, medd yr ARGLWYDD DDUW.” Eze. 16. 23. “Gwyn dy fyd di, Simon mab Jona:” Math. 16. 17. “Fy nghroen a dduodd am danaf, a’ m hesgryn a wywasant gan wrês. Aeth fy nhelyn yn alar, a’ m horgan fel llais rhai yn wylô.” Job 30. 30, 31. “Goddiweddant lawenydd a hyfrydwch, a chystudd a galar a ffÿ ymaith.” Esay 35. 10. “Y gogoniant a ymadawedd o Israel: canys arch Duw a ddaliwyd.” 1 Sam. 4. 22. “Wele, Dagon wedi syrthio i lawr ar ei wyneb, ger bron arch yr ARGLWYDD: a phen Dagon, a dwy gledr ei ddwyllaw, oedd wedi tori ar y trothwy; corph Dagon yn unig a adawyd iddo ef.” 1 Sam. 5. 4.

Mae rhai yn cymmyrd y *Gorphwysnodau* (*Stops*) yn rhêol an-

ffaeledig i leisio wrthi; h. y. dal y llais *i fynu* wrth bob gorphwysnod, nes dyfod at y diweddnod: hefyd mai wrth *risô* mae mesur amser pob gorphwysnod. Mae gorphwysnod priodol i bob *Tôn-nôd* yn rhêol i wybod hyd yr amser i orphwys; ond ni ddichon *chwe* math o orphwysnodau rëoli’r *holl* wahanol bethau sydd yn y Gair, mewn na *llais*, nac *amser*; ond yn ol y byddo’r *mutter* mae lleisio, a gorphwys, i osod allan y synwyr. Ni feiddiaf ddywedyd pa *faint* o wahaniaeth a ddylai fod rhwng Gofyniad a gofyniad, mewn na llais nac amser; o blegid eu bod yn amrywiol: ond mae’n amlwg bod rhagor.

Yn gyntaf, Nid *â’r un llais* y gofynnodd Pharao, a Paul “Pwy yw’r ARGLWYDD?” Mae’n amlwg bod rhai gofyniadau wedi cael eu hatteb yn *ebrawydd*; megis, “Pa fodd y mae y doeth yn marw? fel yr annoeth:” Preg. 2. 16. eraill yn hwy heb eu hatteb, megis “Pwy yw hwn sydd yn tywyllu cyngor ac ymadroddion heb wybodaeth?” Job 38. 2. Gwel 42. 3. eraill heb eu hatteb hyd *heddyw*, megis, “Pa le yr oeddit ti pan sylfaenais i’r ddaear?”—Job 38. 4.

Yn ail, Mae llawer o wahaniaeth rhwng y naill Gyfryng-air (*Interjection*) a’r llall, mewn *llais* ac *amser*:—1. Mewn llais. Nid *â’r un llais* y gosodir allan synwyr yr ymadroddion canlynol, a’r cyffelyb. “Och! canys mawr yw y dydd hwn, heb gyffelyb iddo.” Jer. 30. 7. “O mor ogoneddus oedd brenin Israel heddyw, yr hwn a ymddiosgodd heddyw yngŵydd llawforwynion ei weision, fel yr ymddiosgai un o’r ynfydion, gan ymddiosg!” 2 Sam. 6. 20. 2. Nid yn yr un faint o amser y gosodir allan synwyr yr ymadroddion canlynol. “Och fi! fy meistr; canys benthg oedd.” 2 Bren. 6. 5. “O ddyfnder golud doethineb a gwybodaeth Duw!! mor anchwil-

iadwy yw ei farnau ef!! a'i ffyrdd mœr anolrheinadwy ydynt!!”

Yn ail, Nid yr un faint o amser sydd i orphwys wrth *bob* Diweddnod. Ni ddylid gorphwys mewn un man cyhyd ag yn niwedd matter; yno dylai'r Darllenwr ymddangos i'r Gwrandawr fel pe bae wedi darllain: neu ei fod yn newid y matter. Yn ail, ni osodir allan synwyr yr ymadroddion canlynol, a'r cyffelyb, wrth ddyfod a'r llais i lawr wrth y diweddnod. “Chwi a dclwch fwy nâ llawer o adar y to.” Math. 10. 31.—“Wedi diange oddi wrth y llygredigaeth sydd yn y bŷd trwy drachwant.” 2 Pedr 1. 4.

Yn 3ydd, Ni osodir allan y synwyr wrth ddarllain, heb roddi'r *Pwyslais* ar y lle priodol yn yr ymadrodd; gwell peidio rhoddi pwyslais ar un gair mwy na'i gilydd, na'i gam roddi; o blegid, mae cam roddi'r pwyslais, mewn rhai manau, yn lliosogi peth unigol, ac yn niigo pethau lliosog; h. y. rhoddi at, a thynnu oddiwrth y *Gair*, mewn llais. Ni ellir rhoddi pwyslais ar *DDUW*, neu *DDYN*, neu *LE*, neu *BETH*, neu *DDYWEDIAD*, (lle byddont yn cael eu henwi yn agos at eu gilydd) ond y tro cyntaf, heb eu lliosogi i glywedigaeth y gwrandawr. Yn gyntaf, “Un Duw sydd.” 1 Tim. 2. 5. “Yn y dechreuad y crëodd *DUW* y nefoedd a'r ddaear. A Duw a ddywedodd, Bydded *goleuni*, a *goleuni* a *fu*. A Duw a welodd y *goleuni* mai *da* oedd: a Duw a *wahanodd* rhwng y *goleuni* a'r *tywyllwch*.” Gen. 1. Yr un modd, ni ddylid rhoddi pwyslais ar *DDUW* ond y tro cyntaf, pan byddo'n cael ei enwi yn agos at eu gilydd tan amrywiol enwau; megis, “Yspryd *DUW* a'm gwnaeth i; ac anadl yr *HOLLALLUOG* a'm *byxiocäodd* i.” Job 33. 4. “*DUW* sydd eiddigus, a'r *ARGLWYDD* sydd yn *dial* ac yn berchen

llid.” Nahum 1. 2. “Yr *ARGLWYDD* a daranodd o'r nefoedd, a'r Goruchaf a roddes ei lëf.” 2 Sam. 22. 14. “Chwi a wadasoch y *SANCT* a'r Cyfiawn, ac a ddeisyfiasoch roddi i chwi ŵr llofruddiog; A Thywysog y bywyd a *laddasoch*.”—Act 3. 14, 15. Yn ail, ni ddylid rhoddi'r pwyslais ar yr un *DYN*, ond y tro cyntaf, megis, “Gweision y *brenin*, y rhai oedd ym *mhorth* y *brenin*, a ddywedasant wrth Mordecai, ‘Paham yr ydwyt ti yn troseddu *gorchymyn* y *brenin*?’” Esth. 3. 3. Yn drydydd, ni ddylid rhoddi'r pwyslais ar yr un *LLE*, ond y tro cyntaf, megis, “Abimelech a ymladdodd yn erbyn y *ddinas*, yr holl ddiwrnod hwnw; ac efe a *yuuillodd* y *ddinas*, ac a laddodd y bobl oedd yuddi, ac a *ddistrywiodd* y *ddinas*.” Barn. 9. 45. Yn ledwerydd, Ni ddylid rhoddi'r pwyslais ar yr un *PETH*, ond y tro cyntaf, megis, “Trwy *FFYDD* yr offrymodd Abel i *DDUW* aberth rhagorach nâ *Chain*;—Trwy *ffydd* y symmudwyd *Enoch*, fel na welai farwolaeth;—Trwy *ffydd*, *Abraham*, pan ei galwyd, a *ufuddhäodd*.” Heb. 11. 4, 5, 8. Yn bummed, Ni ddylid rhoddi'r pwyslais ar yr un *DYWEDIAD*, ond y tro cyntaf, megis, “Gwyn eu bŷd y thodion yn yr Yspryd:—Gwyn eu byd y rhai *addfwyn*:—Gwyn eu byd y rhai *trugarogion*.”—Math. 5. 3, 5, 7. Mae cam roddi'r pwyslais, a dal y llais i fyan, (yn y modd y crybwyllwyd,) yn unigo pethau lliosog, yn lleillan, ac yn distadlu mawrion weithredoedd Duw: yr hyn a welir yn amlwg wrth ddarllain yn y modd hyn, yr Ysgrhythrau caulynol, a'r cyffelyb. “Yr *ARGLWYDD* a wnacth i mi bethau mawrion;” Psalm 126. 3. “Cyngor yr *ARGLWYDD* a saif yn dragywydd;”—33. 11. “Ei enw fydd yn dragywydd: ei enw a bery tra fyddo haul;”—62. 17. “A minnau
D

ydwyf yn rhoddi iddynt fywyd tragywyddol; ac ni chyfrgollant byth." Ioan 10. 28.

Yn 4ydd, Mae geiriau a fyddo rhwng Cromfachau, i'w darllain yn gynt, o ran Amser, ac yn is, o ran Llais, na'r cywair y darllenir y rhannau eraill ynddo: megis, "Ië, pan oeddym feirw mewn camweddau, a'n cyd-fywhäödd ni gyd â Christ (trwy räs yr ydych yn gadwedig) Ac a'n cyd-gyfododd, ac a'n gosododd i gyd eistedd yn y nefoliou leoedd yng NGRIST IESU." Ephes. 2. 5, 6.

Yn 5ed, Mae geiriau wedi eu prawf-nodi (*quoted*) i'w darllain yn gynt na'r man o'r lle y prawf-nodir hwynt; megis, (Hyn oll a wnaethpwyd, fel y cyflawnid yr hyn a ddywedwyd gan yr Arglwydd trwy'r prophwyd, gan ddywedyd, "Wele, morwyn a fydd feiehiog, ac a esgor ar fab; a hwy a alwant ei enw ef Emmanuel; yr hyn o'i gyfieithu yw, Duw gyd â ni.") A Joseph pan ddeffroes o gwsg, a wnaeth megis y gorchymynasai angel yr Arglwydd iddo, ac a gymmerodd ei wraig: Mat. 1. 22, 23, 24.

Yn 6ed, Mae pob hanes i'w ddarllain yn gynt na'r matter: megis "Y cymmydogion,—a'r rhai a'i gwelsant ef o'r blaen, mai dall oedd ef, a ddywedasant, 'Onid hwn yw yr un oedd yn eistedd ac yn cardotta?' Rhai a ddywedasant, 'Hwn yw efe:' ac eraill, 'Y mae efe yn DEBYG iddo.' Yntau a ddywedodd, 'Myfi yw efe.'" Ioan 9. 8, 9. "Gehazi a ganlynodd ar ol Naaman. A phau welodd Naaman ef yn rhedeg ar ei ol, efe a ddisgynodd oddiar y cerbyd i'w gyfarfod ef, ac a ddywedodd, 'A yw pob peth yn dda?' Dywedodd yntau, 'Y MAE pob peth yn dda.'"

Yn 7fed, I osod allan y synwyr, dylid ymeginio i ddarllain â'r

llais, ae yn yr amser y tebygid i'r geiriau gael eu llefaru; a newid y llais yn ol y newidio'r matter. Mae'n rhaid gwahaniaethu yn y *sain*; * yn gyntaf, wrth ddarllain yr un geiriau, a fyddo ar wahanol bethau, eyn y *gwelir* y matter a fyddo yn yr ymadrodd. Yn ail, Rhwng Arglwydd yn siarad â Gwäs, a Gwäs yn siarad ag Arglwydd. Yn drydydd, Rhwng ymadrodd Bygythiol, ae ymadrodd Dychynedig. Yn bedwerydd, Rhwng ymadrodd Gwatworus, ac ymadrodd Difrifol. Yn bumed, Rhwng ymadrodd Creulon, ac ymadrodd Digalon. Yn chweched, Rhwng ymadrodd Hunanol, ac ymadrodd Hunanymwadol, &c. Yn seithfed, Nerthol trwy DDUW a Gobeithiol.

Yn gyntaf. Gwahaniaethu yn y *sain* wrth ddarllain yr un geiriau, &c. Yr enwau piödol i'r ddau Lais yn y matter hwn yw, Nerthol (*Forte*) Tyner (*Piano*.)

Gair nerthol yw'r gair *Dïau*, er hyny nid ydyw i'w leisio felly ar bob achos, megis y gwelir.

Nerthol.—"Ysbityr yn ddiâu ydych chwi." Gen. 42. 16.

Tyner.—"Dïau bechu o honom yn erbyn ein brawd."—21.

Nerth.—"Yn ddiâu yn yr ARGLWYDD (medd un) y mae i mi gyfiawnder a nerth." Esay 45. 24.

---

* 1 Cor. 14, 7—9. Gwel y tön-nödaau ar y geiriau hyn, "I ti, ARG-LWYDD, y perthyn cyfiawnder, ond i ni gywilydd wynebau, megis heddyw." Siimpl 28.

D. S. Nid yw "I ni gywilydd wynebau," yn eiriau cân; ond Cwynfaniad yn hytrach: (Gwel tu dalen 7.) ond gan eu bod yn ymyl Geiriau Cân, cymmerais yr achlysur i ddangos, hyd y gallwn, y gwahaniaeth yn y *sain*.

Tyn.—“Yn ddiau dyma ofid, a mi a'i dygaf.” Jer. 10. 16.

Nerth.—“Pwy yw yr ARGLWYDD?” Ex. 5. 2.

Tyn.—“Pwy wyt ti ARGLWYDD?” Act. 19. 5.

Yn ail. Rhwng *Arglwydd* yn siarad â *Gwás*, &c. Mae'n *Ostyngeiddrwydd* mewn arglwydd siarad mewn llais Gwas,* ond yn *anweddaidd* i was siarad â llais awdurdodol âg arglwydd neu ei feistr. “Gwelais weision ar feirch, a thywysogion yn cerdded fel gweision ar y ddaear.” Preg. 10. 7. “Nid gweddaidd i ffôl hyfrydwch: anweddeiddiach o lawer i was arglwyddiaethu ar bennaethiaid.” † Diar. 19. 10. Mae'n weddaidd i was, pan fyddo'n Gennad dros ei arglwydd, draethu ei Gennadwri â llais ei arglwydd. ‡

Y Cywair Mwyaf, (*Major Key*) sydd briodol i lais *arglwydd*, a'r Lleiaf (*Minor*) i lais *gwas*.

Mwyaf.—“Paid â mi,” &c. Deut. 9. 14.

Lleiaf.—“Yna y dywedais, ARGLWYDD DDUW, paid, attolwg.” Amos 7. 5.

* “Yr hwn, ac efe (sef IESU) yn ffurf Dduw, ---a'i dibrisiodd ei hun, gan gymmeryd arno agwedd gwás.” Phil. 2. 6, 7.

† “Oni wyddost ti fod gennyf awdurdod i'th groeshoelio di, a bod gennyf awdurdod i'th ollwng yn rhydd?” Ioan 19. 10.

‡ “Fel y rhodder i mi (Paul) ymadrodd, trwy agoryd fy ngenau yn hŷ, i hyspysu dirgelwch yr Efengyl: dros yr hon yr wyf yn gennad mewn cadwyn: fel y traethwyf yn hŷ am dani, fel y perthyn i mi draethu.” Eph. 6. 19, 20. “Yr ydwyf (Paul) yn gorchymmyn i ti, yn enw IESU GRIST, fyned allan o honi,” Act 16. 18; “Gollwng ym-maith fy mhobl.” &c. Ex. 5. 1,

Mwy.—“Paid di â Dduw, yr hwn sydd gyd â mi, fel na ddifetho efe dydi.” 2 Chron. 35. 21.

Llei.—“Paid, —gad im' lonydd.” Job 10. 20.

Mwy.—“Digon bellach: attal dy law.” 2 Sam. 24. 16.

Llei.—“Digon yw: yn awr, ARGLWYDD, cymmer fy einioes.” 1 Bren. 19. 4.

Mwy.—“Nag ê, eithr brein fydd arnom ni.” 1 Sam. 8. 19.

Llei.—“Nag ê fy mrodyr, nag ê attolwg.” Barn. 19. 23.

Yn drydydd, Ymadrodd Bygythiol, ac ymadrodd Dychrynedig; *Nerthol bygythiol.*—“Gan fygwth bygythiwn hwy, na lasaront mwyach wrth un dyn yn yr enw hwn.” Act 4. 17.

Tyner dychrynedig.—“Pan glywais, fy mol a ddychrynodd; fy ngwefusau a grynasant wrth y llef: daeth pydredd i'm hesgryn, ac yn fy lle y crynais.” Hab. 3. 16.

Nerth.—“Saul a daflodd y wayw-ffon, ac a ddywedodd, ‘Tarawaf trwy Ddafydd yn y pared.’” 1 Sam. 18. 11.

Tyn.—“Ofn a ddaeth arnaf, a dychryn, ac a wnaeth i'm holl esgryn grynu.” Job 4. 14.

Nerth.—“Tâl i mi yr hyn sydd ddyledus arnat.” Mat. 18. 28.

Tyn.—“Bydd ymarhoús wrthyf, a mi a dalaf i ti y cwbl oll.” adn. 29.

Nerth.—“Myn einioes Pharao, nid ewch allan oddi yma, onid trwy ddyfod o'ch brawd ieuangaf yma.” “Ysbwŷr ydych chiwi.” Gen. 42. 15. 14.

Tyn.—“Nag ê fy arglwydd.”—10.

Yn bedwerydd, Gwatworus a Difrifol.

Nerth.—"A bu ar hammer dydd i Eliás eu gwatwor hwynt, a dywedyd, 'Gwaeddwch â llêf uchel: canys duw yw efe; naill ai ymddiddan y mae, neu erlid, neu ymdeithio y mae efe; fe a allai ei fod yn cysgu, ac mae rhaid ei ddeffro ef.'" 1 Bren. 18. 27.

Tyn.—"Hwy a alwasant ar enw Baal o'r bore hyd hammer dydd, gan ddywedyd, 'Baal gwranddo ni.'"—26.

Nerth.—"Ti yr hwn a ddinistri 'r denl, ac a'i hadeiledi mewn tridiau, gwared dy hun. Os ti yw mab Duw, disgyn oddi ar y groes." Mat. 27. 40. "Efe a waredodd eraill, ei hunan ni's gall efe ei waredu. Os brenhin Israel yw, disgyned yr awr hon oddi ar y groes," &c.--42.

Tyn.—"Yn wir Mab Duw ydoedd hwn."—54.

Yn bummed, Creulon, a Digalon.

Nerth.—"Mi a erlidiaf, mi a oddiweddaf, mi a rannaf yr yspail; tyunaf fy nghleddyf, fy llaw a'u difetha hwynt." Ex. 15. 9.

Tyn.—"Fy nghalon sydd fel cwyr, hi a doddodd ynghanol fy mherfedd." Psalm 22. 14.

Nerth.—"Tyred attaf fi, a rhoddaf dy gnawd i chediaid y nef-oedd, ac i anifeiliaid y maes." 1 Sam. 17. 44.

Tyn.—"Y mae yn gyfyng iawn arnaf fi: canys y mae'r Philistiaid yn rhyfela yn fy erbyn i, a Duw a giliodd oddi wrthyf fi, ac nid yw yn fy ateb mwyach, na thrwy law prophwydi, na thrwy freuddwydion." 1 Sam. 28. 15.

Nerth.—"Gwneir chwi yn ddrylliau, a'ch tai a osodir yn dommen." Dan. 2. 5.

Tyn.—"Fel mai byw yr Arglwydd dy Dduw, nid oes gennyf

deisen, ond llonaid llaw o flawd mewn celwrn, ac ychydig olew mewn ystên, ac wele fi yn casglu dau o friwydd, i fyned i mewn, ac i barottôi hyny i mi ac i'm mâb fel y bwyttâom hyuy ac y byddom feirw." 1 Bren. 17. 12.

Yn chweched, Hunanol, a Hunan-ymwadol.

Nerth.—"Onid hon yw Babilon fawr, yr hon a adeiledais i yn frenhindŷ ynghryfder fy nerth, ac er gogoniant fy mawrhydi." Dan. 4. 30.

Tyn.—"Mor ynfyd oeddwn, ac heb wybod: anifail oeddwn o' th flaen di." Psalm 73. 22.

Nerth.—"Onid o'n nerth ein hun y cymmerasom i ni gryfder." Amos 6. 13.

Tyn.—"Trugarhâ wrthyf, Arglwydd; canys llesg ydwyf fi." Psalm 6. 2.

Nerth.—"Gwnaethom ammod ag angetu, ac ag uffern y gwnaethom gyngrair; pan ddel ffrewyll lifeiriol, ni ddaw attom ni: canys gosodasom ein gobraith ar gelwydd, a than ffalsder y llechasom." Esay 28. 15.

Tyn.—"Pechais yn ddirfawr yn yr hyn a wnaethum: ac yn awr dilea, attolwg O Arglwydd, anwiredd dy wâs; canys ynfyd iawn y gwnaethum." 2 Sam. 24. 10.

Nerth.—"A'n tafod y gorfyddwn; ein gwcfusau sydd eiddom ni: pwy sydd arglwydd arnom ni?" Psalm 12. 4.

Tyn.—"Fy nhâd, pechais yn erbyn y nêf, ac o' th flaen dithau; ac mwyach nid ydwyf yu deilwug i'm galw yn fab i ti." Luc 14. 21.

Yn seithfed, Nerthol trwy Dduw, a Gobeithiol.

Nerth.—"Yr wyf yn gallu pob peth trwy Grist, yr hwn sydd yn fy nerthu i." Phil. 4. 13.

Tyn.—"Wele, yn lle heddwch i mi chwerwder chwerw: ond o gariad ar fy enaid y gwaredaist ef o bwl llygredigaeth: canys ti a defaist fy holl bechodau o'r tu ôl i'th gefn." Esay 38. 17.

Nerth.—"Yn Nuw yr ymffrostiwn bob dydd; ynnot ti y cilgwithiwn ni ein gelynion: yn dy enw di y sathrwn y rhai a gyfodant i'n herbyn." Psalm 44. 8, 5.

Tyn.—"Os creffi ar anwireddau, Arglwydd; O Arglwydd pwy a saif? Ond y mae gyd â thi faddeuant, fel y'th ofner." Ps. 130. 4.

Nerth.—"Ynnot ti y rhedais trwy fyddin; yn fy Nuw y llemmais dros fûr." Psalm 18. 29.

Tyn.—"Ond yr wyf fi yn dlawd, ac yn anghenus; etto yr Arglwydd a feddwl am danaf." Psalm 40. 17.

Nerthol Hunanol, a Nerthol trwy Dduw.

Hun.—"Tyred attaf fi, a rhoddaf dy gnawd i chediaid y nefoedd, ac i anifeiliaid y maes." 1 Sam. 17. 44.

Trwy Dduw.—"Ti ydwyf yn dyfod attaf fi â chleddyf, ac â gwaywffon, ac â tharian; a minneu ydwyf yn dyfod attaf ti yn enw Arglwydd y lluoedd, Duw byddinoedd Israel, yr hwn a geblaist ti: Y dydd hwn y dyru 'r Arglwydd dydi yn fy llaw i, a mi a'th darawaf di, ac a gymmeraf ymmaith dy ben oddi arnat; ac a roddaf gelanedd gwersyll y Philistiaid y dydd hwn i chediaid y nefoedd, ac i fwystfilod y ddaear; fel y gwypo 'r holl ddaear fod Duw yn Israel." 1 Sam. 17, 46.

Hun.—"Oni addolwch chwi fy nuwiau i, ac oni ymgrymwech i'r ddelw aur a gyfodais i? onid ymgrymwech, yr awr honno y bwir chwi i ganol ffwrn o dân poeth; a pha dduw yw efe a'ch gwared chwi o'm dwylaw i?" Dan. 3. 14, 15.

Trwy Dduw.—"Nid ydym ni yn gofalu am ateb it' yn y peth hyn. Wele y mae ein Duw ni, yr hwn yr ydym ni yn ei addoli, yn abl i'n gwared ni allan o'r ffwrn dânllyd boeth: ac efe a'n gwared ni o'th law di, O frenhin."—16. 17.

CYFARWYDDIADAU I GANU A'R DEALL.

I GANU â'r *dëall*, mae'n ofynol bod sylwedd yr Ymadrodd yn *sa'n* yr Ymadroddwr; fel y dywedo 'r hwn sydd yn cyflawni lle 'r anghyfarwydd Amen.* Mae'n angenrheidiol gwybod *grym* y llais,† i roddi gwahaniaeth rhwng sain geiriau *Erfyniadol* a geiriau *Gorfoleddus*. Geiriau erfyniadol, yn y Cywair Lleiaf (*Minor Key*) a geiriau gorfoleddus yn y Mwyaf (*Major*.)

"Yr Arglwydd a orchymyn ei drugaredd liw dydd, a'i gân fydd gyda mi liw nôs; sef gweddi ar Dduw fy einioes." Ps. 42. 8.

Tyner ac araf.—"Crëa galon lân ynnof, O DDUW; ac adnewyddaspryd uniawn o'm mewu," Psal. 51. 10. "Attolwg, ARGLWYDD, achub yn awr: attolwg, ARGLWYDD, par yn awr lwyddiant." Psal. 118. 25. "Clyw ARGLWYDD; arbed ARGLWYDD; ystyr, O ARG-LWYDD, a gwnâ; nac oeda er dy fwyn dy hun, O fy NUW." Dan. 9. 19.

Tra thyner ac araf.—"Trugarhâ wrthyf, ARGLWYDD, canys cyfyng yw arnaf." Psalm 31. 9. "Yn ol dy drugaredd meddwl di an danaf, er mwyn dy ddaioni, ARGLWYDD. Er mwyn dy enw, ARGLWYDD, maddeu fy anwiredd: canys mawr yw. Tro attaf, a thrugarhâ wrthyf; canys unig a thlawd ydwyf."—25. 7, 11. 16. "Dychwel, ARGLWYDD, gwared fy enaid: achub fi er mwyn dy drugaredd."—6. 4.

* "Ezra a fendithiodd yr ARGLWYDD, y DUW mawr, A'r holl bobl a attebasant, Amen, Amen," &c. Neh. 8. 6. [&c. 1 Cor. 14. 11.

† "Oni wu i rym y llais, mi a fyddaf farbariad i'r hwn sydd yn llefaru,"

"Yr holl bobl, curwch ddwyllaw: llafar-genwch i DDUW â llêf gorfoledd."—47. 1. "Ewch i mewn i'w byrth ef â diolch, ac i'w gynteddau â mawl: diolchwch iddo, a bendithiwch ei enw."—100. 4.

Nerthol a bywiog.—"Wele, dyma ein DUW ni: gobeithiasom ynddo, ac efe a'n ceidw: dyma yr ARGLWYDD; gobeithiasom ynddo, gorfoleddwn a llawenychnu yn ei iachawdwriaeth ef." Esay 25. 9. "Diolch i ti O ARGLWYDD DDUW Hollalluog." Dat. 11. 7. "Teilwng wyt O ARGLWYDD, i dderbyn gogoniant, ac anrhydedd," &c.—4. 11. "Teilwng yw'r OEN."—5. 12. "Canys godidowgrwydd a wnaeth efe: hyspys yw hyn yn yr holl dir." Esay 12. 5. "Bendigedig wyt ti ARGLWYDD DDUW Israel, o dragywyddoldeb hyd dragywyddoldeb." 1 Chron. 29. 10.

"Na floeddiwch,—hyd y dydd y dywedwyf wrthyf, Bloeddiwch; ynaloeddiwch." Jos. 6. 10. ("Gwahôddodd ARGLWYDD DDUW 'r lluoedd rai i wylofain, ac i alarnad, ac i foeledd, ac i ymwregysu â sach-liain: Ac wele lawenydd a gorfoledd," &c. Esay 22. 12, 13.) "Llawen-floeddiwch i DDUW, yr holl ddaear." Psalm 66. 1.

Tra Nerthol a bywiog.—"Bloeddia preswylferch Sion: canys mawr yw Sanct Israel o'th fewn di." Esay 12. 6. "Bendithier dy enw gogoneddus adyrchafedig, goruwch pob bendith a moliant." Neh. 9, 5. "Bendigedig yw'r hwn sydd yn dyfod yn enw'r ARG-LWYDD: Hosanna yn y goruchafion." Math. 21. 9.

CASGLIAD O EGWYDDORION GWIR FOLIANWYR YR ARGLWYDD,

YN HOLIADAU AC ATTEBION.

Holiad.—**I** *Bwy* y byddai'r Duwiolion yn canu?

Attebiad.—I'r ARGLWYDD. “Gynt yn nyddiau Dafydd ac Asaph, yr oedd y pen-cantorion, a chaniadau canmoliaeth a moliant i DDUW.” Neh. 12. 46. Canodd Moses a meibion Israel i'r ARG. LWYDD.” Ex. 15. 1. Canodd *Debora a Barac*,—gan ddywedyd, —“Myfi, myfi a ganaf i'r ARGLWYDD; canaf fawl i ARGLWYDD, DDUW Israel.” Barn. 5. 1. 2. *Jehosaphat* a osododd gantorion i'r ARGLWYDD.” 2 Chron. 20. 20, 21. Dywedodd *Dafydd*—eneiniog Duw Jacob, a pheraidd ganiadydd Israel; 2 Sam. 23. 1. “*Minneu a'th foliannaf*—O fy NUW: canaf i't—O SANCT Israel. Fy ngwefusau a fyddant *hyfryd* pan ganwyf i ti.” Psalm 71. 22, 23. “Beunydd y'th feudihiaf; *a'th enw* a folaf byth ac yu dragywydd.” Psalm 145. 2. “Fel y cano fy ngogoniant i ti, ac na thawo. O ARGLWYDD fy NUW, yn dragywyddol y'th foliannaf.” Psalm 30, 12. &c.

H.—*Am* ba beth y byddai eu Cân?

A.—“Y rhai—*a* osododd Dafydd yn gantorion yn nhy'r ARG. LWYDD, 1 Chron. 6. 31,—*a* gyd-ganasant, wrth foliannu ac wrth glodfori yr ARGLWYDD, mai *da* oedd, mai yn dragywydd yr ydoedd ei drugaredd ef ar Israel. A'r holl bobl a floeddiasant â bloedd fawr,

gan foliannu yr ARGLWYDD, *am sylfaenu tŷ yr ARGLWYDD.*” Ezra 3. 11. Moses a meibion Israel—*a* lefarasant gan ddywedyd, “Canaf i'r ARGLWYDD; canys *gwnaeth yn rhagorol iawn: taflodd y march a'i farchog i'r mor.*” Ex. 15. 1. Canodd *Debora a Barac*,—gan ddywedyd, “*Am ddial dialeddau Israel, &c.* myfi, myfi a ganaf i'r ARGLWYDD,” &c. Barn. 5. 1. 3.. *Jehosaphat*—*a* ddywedodd,—“Clodforwech yr ARGLWYDD, *o herwydd ei drugaredd a bery yn dragywydd.*” 2 Chron. 20. 20, 21. Dywedodd *Dafydd* “*Minneu a ganaf am dy nerth, i.e.* llafar-ganaf *am dy drugaredd* yn fore: canys buost yn ymddiffynfa i mi ac yu noddfa yn y dydd y bu cyfyngder arnaf,” Psalm 59. 16.

H.—Pa *Eiriau* fyddai eu Cân?

A.—Rhoddes *Dafydd y Psalm* hon yn gyntaf i foliannu'r ARG. LWYDD, yn llaw *Asaph a'i frodyr*. “*Moliennwch yr ARGLWYDD, gelwch ar ei enw ef, hyspyswch ei weithredoedd ef ym mhlith y bobloedd. Cwch iddo, clodforwech ef, ymadroddwch am ei holl ryfeddodau.*—*Cwch i'r ARGLWYDD yr holl ddacar: mynegwch o ddydd i ddydd ei iachawdwriaeth ef. Adroddwch ei ogoniant ef ym mhlith y Cenhedloedd; a'i wyrthiau ym mhlith yr holl bobloedd, Canys mawr yw'r ARGLWYDD a chanmplantwy iawn:—*

Go---gon---iant a hardd-wch sydd ger ei fron ef;   nerth a gor---fol---edd yn ei fan---gre ef.

Moeswch i'r ARGLWYDD, chwi deuluoedd y bobloedd, moeswch i'r ARGLWYDD ogoniant a nerth.—Clodforwch yr ARGLWYDD; canys *da* yw: o herwydd ei drugaredd sydd yn dragywydd. A dywedwch, achub ni O DDUW ein hiachawdwriaeth, casgl ni, hefyd, a gwared ni oddi wrth y cenhedloedd, i foliannu dy enw sanctaidd di, ac i ymgoneddu yn dy foliant. *Bendigedig* fyddo ARGLWYDD DDUW Israel, o dragywyddoldeb *hyd* dragywyddoldeb. A dywedodd yr holl bobl, Amen, gan foliannu 'r ARGLWYDD. 1 Chron. 16. Canodd Moses a meibion Israel y gân hon i'r ARGLWYDD, “Fy nerth a'm cân yw 'r ARGLWYDD; ac y mae efe yn iachawdwriaeth i mi: efe yw fy NUW, efe a ogoneddaf fi; DUW fy nhad, a mi a'; dychafaf ef. Yr ARGLWYDD sydd ryfelwr: yr ARGLWYDD yw ei enw.—Dy ddeheulaw, ARGLWYDD, sydd ardderchog o nerth;—

Pwy sydd *debyg i ti*, O ARGLWYDD ym nhlith y dauiau? pwy fel tydi, *yn ogoneddus* mewn sancteiddrwydd, yn ofnadwy mewn moliant, *yn gwneuthur rhyfeddodau?* &c, Ex. 15. 1, 3, 6, 11. Bendithiodd Dafydd yr ARGLWYDD yngŵydd yr holl dyrfa, a dywedodd Dafydd, *Bendigedig wyt ti*, ARGLWYDD DDUW, Israel, Ein tâd ni, o dragywyddoldeb hyd dragywyddoldeb. I ti, ARGLWYDD, y mae *mawredd*, a *gallu*, a *gogoniant*, a *goruchafiaeth*, a *harddwch*: canys y *cwbl* yn y nefoedd ac yn y ddaear sydd eiddot ti, y *deyrnas* sydd eiddot ti, ARGLWYDD, yr hwn hefyd a ymddyrchefaist yn *ben ar bob peth*. *Cyfoeth* hefyd ac *anrhydedd* a ddeuant oddi *wrthyt ti*, a thi sydd yn *arglwyddioethu* ar bob peth, ac yn dy law di y mae nerth a *chadernid*; yn dy law di hefyd y mae *mawrlaw*, a nerthu pob dim.” 1 Chron. 29. 10—12.

“*Bendigedig* fyddo enw’r ARGLWYDD, o hyn allan ac yn dragywydd. O godiad haul hyd ei fachludiad moliannus yw enw’r ARGLWYDD. Uchel yw yr ARGLWYDD goruwch yr holl genhedloedd; a’i ogoniant sydd goruwch y nefoedd.” Psalm 113. 2, 4. “Yr ARGLWYDD yw fy nghraig, a’m hymddiffynfa, am gwaredydd i; Duw fy nghraig, yuddo ef yr ymddiriedaf: fy nharian, a chorn fy iachawdwriaeth, fy ucheldwr a’m noddfa, fy achubwr; &c. Am hyn y molianaf di, O ARGLWYDD, ym mhllith y cenedloedd, ac y canaf i’th enw. *Byw fyddo’r ARGLWYDD*, a bendigedig fyddo fy nghraig; a *dyrchafser* Duw, craig fy iachawdwriaeth.” 2 Sam. 22. 2, 3, 50, 47. “Dyrchafaf di, fy NUW, O FRENHIN; a bendithiaf dy enw byth ac yn dragywydd. Beunydd y’th fendithiaf; a’th enw a folaf byth ac yn dragywydd. Mawr yw yr ARGLWYDD a chanmoladwy iawn; a’i fawredd sydd *anchwiliadwy*. Ardderchawgrwydd gogoniant dy fawredd, a’th bethau rhyfedd, a draethaf. Traethant hwy gadernid dy weithredoedd ofnadwy: mynegaf finneu dy fawredd. Cofiadwriaeth amlder dy ddaioni a draethant; a’th gyfiawnder a ddatganant. Graslawn a thrugarog yw yr ARGLWYDD; hwyrfrydig i ddig, a mawr ei drugaredd. Daionus yw yr ARGLWYDD *i bawb*: a’i drugaredd sydd ar ei holl weithredoedd. Dy holl weithredoedd a’th glodforant O ARGLWYDD; a’th saint a’th fendithiant. Dywedant am ogoniant dy frenhiniaeth; a thraethant dy gadernid; I beri i feibion dynion *adnabod* ei gadernid ef, a gogoniant ardderchawgrwydd dy frenhiniaeth. Dy frenhiniaeth di sydd frenhiniaeth dragywyddol: a’th lywodraeth a bery yn oes oesoedd. Yr ARGLWYDD sydd yn cynnal y rhai oll a sythiant, ac sydd yn codi pawb a ddarostyngwyd.

Llygaid pob peth a ddisgwyliant wrthyt; ac yr ydwyt yn rhoddi eu bywd iddynt yn ei bryd; gan agoryd dy law a diwallu pob peth byw, â’th ewyllys da. Cyfiawn yw yr ARGLWYDD yn ei holl ffyrdd, a sanctaidd yn ei holl weithredoedd. Traetha fy ngenau foliant yr ARGLWYDD: a bendithied pob enawd ei enw sanctaidd ef byth ac yn dragywydd.” Psalm 145. “Yr holl ddaear a’th addolant di, ac a ganant i ti; ie, canant i’th enw. Minneu a’th foliannaf ar offeryn nabl, sef dy *wirionedd* O fy NUW.”—71. 22. “*Dy ddeddfau* oedd fy nghân yn uhŷ fy mhererindod. Fy nhafod a ddatgan *dy air*: o herwydd dy holl orchymynion sydd gyfiawnder.”—119. 54, 172. “Clodforaf yr ARGLWYDD yn ol ei gyfiawnder; a chanmolaf enw’r ARGLWYDD goruchaf.”—7. 17 “Da yw moliannu’r ARGLWYDD, a chanu mawl i’th enw di y Goruchaf, a mynegi’r bore am dy drugaredd, a’th wirionedd y nosweithiau.”—92. 1, 2. “Dy drugaredd ARGLWYDD sydd hyd y nefoedd a’th wirionedd hyd y cymnylau. Mor werthfawr yw dy drugaredd, o DDUW!”—36. 5, 7. “Wrthyt ti y’m cynhaliwyd o’r bru; ti a’m tynnaist o grôth fy man: fy mawl fydd yn wastad am danat ti.”—71. 6. “Canys mawr yw dy drugaredd tu ag attaf fi: a gwaredaist fy enaid o uffern isod.”—86. 13. “O bobloedd, bendithiwch ein DUW; a pherwech glywed llais ei fawl ef: yr hwn sydd yn gosod ein henaid mewn bywyd, ac ni âd i’n troed lithro. Llefais arno â’m genau, ac efe a ddyrchafwyd â’m tafod. Duw yn ddiâu a glybu, ac a wrandawodd ar lais fy ngweddi. *Bendigedig* fyddo Duw, yr hwn ni thrôdd fy ngweddi oddi wrtho, na’i drugaredd ef oddi wrthyf finneu.”—66. 8, 9, 17, 19, 20. “*Trugareddau’r ARGLWYDD* a ddatganaf byth.” “Cyfododd

fi—o'r pydew erchyll, allan o'r pridd tomlyd; ac a osododd fy nhraed ar graig, gan hwylio fy ngherddediad. A rhoddodd yn fy ngenau ganiad newydd o foliant i'n Duw ni."—40. 2. 3. "Molaf yr ARGLWYDD yn fy myw, canaf i'm Duw tra fyddwyf."—146. 2. "*Bendigedig* fyddo 'r ARGLWYDD DDUW, Duw Israel, yr hwn yn unig sydd yn gwneuthur rhyfeddodau. *Bendigedig hefyd fyddo ei enw gogoneddus ef yn dragywydd*; a'r holl ddaear a lanwer o'i ogoniant. Amen, ac Amen."—72. 18. 19. "Wele Duw yw fy iachawdwriaeth; gobeithiaf, ac nid ofnaf: canys yr ARGLWYDD DDUW yw fy nerth a'm cân; efe hefyd yw fy iachawdwriaeth." Esay 12. 3. "O ARGLWYDD, fy NUW ydwyf; dyrchafaf di, moliannaf dy enw; canys gwnaethost ryfeddodau: dy gynghorion er ys talm sydd wirionedd a sicrwydd."—25. 1, 4. "*Bendigedig* fyddo enw Duw o dragywyddoldeb hyd dragywyddoldeb: canys doethineb a nerth ydynt eiddo ef." Dan. 2. 20. "Noeth y daethum o groth fy mam, a noeth y dychwelaf yno. Yr ARGLWYDD a roddodd a'r ARGLWYDD a ddygodd ymaith; *bendigedig* fyddo enw'r ARGLWYDD." Job 1. 21. A Hannah a weddiodd, ac a ddywedodd, "Llawenychodd fy nghalon yn yr ARGLWYDD, fy nghorn a ddyrchafwyd yn yr ARGLWYDD: fy ngenau a ehangwyd ar fy ngelynion: canys llawenychais yn dy iachawdwriaeth di. Nid sanctaidd neb fel yr ARGLWYDD; canys nid dim hebot ti: ac nid oes graig fel ein Duw ni. —Yr ARGLWYDD sydd yn marwhâu, ac yn bywhâu: efe sydd yn dwyn i wared i'r bedd, ac yn dwyn i fynu. Efe sydd yn cyfodi 'r llawd o'r llwch, ac yn dyrchafu 'r anghenus o'r tommennau, i'w gosod gyd â thywysogion, ac i beri iddynt etifeddu teyrn-gadair

gogoniant: canys eiddo yr ARGLWYDD colofnau y ddaear, ac efe a osododd y byd arnynt." 1 Sam. 2. 1, 2, 6—8. A'r Lefiaid, Jesua, a Chadmiel, Bani, Hasabaniah, Serebiiah, Hodiah, Sebaniah, a Phe-thaliah, a ddywedasant, "Cyfodwch, bendithiwch yr ARGLWYDD eich Duw o dragywyddoldeb hyd dragywyddoldeb: a bendithier dy enw gogoneddus a dyrchafedig, *goruwch pob bendith a moliant*. Ti yn unig wyt ARGLWYDD: ti a wnaethost y nefoedd, nefoedd y nefoedd, a'u holl luoedd hwynt, y ddaear a'r hyn oll sydd arni, y moroedd a'r hyn oll sydd ynddynt; *a thi* sydd yn eu cyamal hwynt oll; *a llu'r nefoedd* sydd yn ymgrymmu i ti. Ti ydwyf DDUW parod i faddeu, graslawn, a thrugarog, hwyrfrydig i ddigter, ac anl o drugaredd," &c. Neh. 9. 5, 6, 17. Zecharias—a Lrophwydodd, gan ddywedyd, "*Bendigedig* fyddo ARGLWYDD DDUW Israel: canys efe a ymwelodd, ac a wnaeth ymwared i'w bobl," &c. A dywedodd Mair, "Y mae fy enaid yn mawrhâu 'r ARGLWYDD, A'm hyspryd a lawenychodd yn NUW fy iachawdwr. Canys efe a edrychodd ar waeledd ei wasanaethyddes;—Canys yr hwn sydd alluog a wnaeth i mi fawredd; a sanctaidd yw ei enw ef. A'i drugaredd sydd yn oes oesoedd," &c. Luc 1. 67, 68, 46. Ac wele yr oedd gwr yn Jerusalem a'i enw Simeon; a'r gwr hwn——a fendithiodd DDUW, ac a ddywedodd, "Yr awr hon ARGLWYDD, y gollyngi dy was mewn tangnefedd yn ol dy air: Canys fy llygaid a welsant dy iachawdwriaeth." Luc 2. 29, 30. Y disgyblion—A'r torfeydd, y rhai oedd yn myned o'r blaen, a'r rhai oedd yn dyfod ar ol, a leasant, gan ddywedyd, "HOSANNA i fab Dafydd: *Bendigedig* yw yr hwn sydd yn dyfod yn enw 'r ARGLWYDD: HOSANNA yu y goruchafion." Mat. 21. 6, 9.

A dywedodd Paul, "*Bendigedig* fyddo Duw a Thâd ein HARG-LWYDD IESU GRIST, yr hwn a'n bendithiodd ni â phob bendith ysprydol yn y nefolion leoedd yng NGRIST." Eph. 1. 3. "Ac i'r BRENNIN tragywyddol, anfarwol, anweledig, i'r Duw unig ddoeth, y byddo ANRHYDEDD a GOGONIAINT yn oes oesoedd. AMEN." i Tim. 1. 17. Dywedodd Pedr "*Bendigedig* fyddo Duw a Thâd ein HARG-LWYDD IESU GRIST." i Pedr 1. 3. A dywedodd Judas gwasanaethwr IESU GRIST, "I'r unig ddoeth DDUW, ein Hiachawdwr ni, y byddo GOGONIAINT a MAWREDD, GALLU ac AW-DURDOD, yr awr hon ac yn dragywydd. Amen." Judas 25.

H.—A oes gorchymyn i *bawb* ganu i DDUW?

A.—Oes. "Yr holl bobl, curwch ddwyllaw; llafar-genwch i DDUW â lléf gorfoledd." Psalm 47. 1. "Molianned yr holl bobl dydi."—67. 3. "*Breuhinoedd* y ddaear, a'r holl bobloedd, *tywysogion*, a holl *farnwyr* y byd: *Gwŷr ieuaingc*, a *gwŷryfon* hefyd; *henafgwŷr* a *llangciau*. Molant enw yr ARGLWYDD."—148. 11. 12. "*Pob* perchen anadl, molianned yr ARGLWYDD. Molwch yr ARGLWYDD."—150. 6.

H.—Pa eiriau a *ddylem* ganu i'r ARGLWYDD?

A.—"Oni *ysgrifenisais* i ti eiriau ardderchog* o gyngor a gwybod-aeth." Diar. 22. 20. "Chwiliodd y Pregethwr am eiriau *cymmeradwy*; a'r hyn oedd ysgrifenedig oedd *union*, sef *geiriau gwirionedd*." Preg. 12. 10. "*Psalmau*, a *hymnau*, ac *odlau ysprydol*." Col. 3. 16. "A oes neb yn esmwyth arno? caned *Psalmau*." Iago 5. 13.

H.—Pa beth *yw* *Psalmau*,* a hymnau, ac odlau ysprydol?†

A.—"Yr holl Ysgrythyr sydd wedi ei rhoddi gan ysprydoliaeth Duw." 2 Tim. 3. 16. "Pa bethau bynnag a ysgrifeuwyd o'r blaen, er *addysg* i ni yr ysgrifenyddwyd hwynt." Rhuf. 15. 4.

H.—A oes dim *angeurheidrwydd* am ddim *oud* Geiriau ysprydol i foliannu'r ARGLWYDD?

A.—*Nag oes*. "Rhoddes ei dduwiol allu ef i ni *bob peth* a berthyn i *fywyd* a *duwioldeb*." 2 Pedr 1. 3. "A phob peth sydd *barod*." Mat. 22. 4. "Geiriau'r ARGLWYDD ydynt eiriau purion, fel arian wedi ei goethi mewn ffwrn bridd, wedi ei buro seith-waith." Psalm 12. 6. "Fy nhafod a ddatgan dy air."—119. 172. "Purwyd dy ymadrodd yn ddifawr: am hyny y mae dy wâs yn ei hoffi."—119. 140. "Holl air Duw sydd *bûr*." Diar. 30. 5. "O ARGLWYDD, onid ar y gwirionedd y mae dy lygaid di." Jer. 5. 3. "Y prophwyd sydd â *breuddwyd* ganddo, *myneged* freuddwyd; a'r hwn y mae ganddo *fy ngair*, *llefared* fy ngair mewn gwirionedd: beth yw'r *ûs* wrth y *gwenith*?" medd yr ARGLWYDD.—23. 28.

H.—Beth os yw rhai yn *aughredu* nad oes angenheidrwydd am ddim ond Geiriau ysprydol i foliannu'r ARGLWYDD?

A.—"Y rhai—oedd foneddigeiddiach na'r rhai oedd yn Thesalonica,—a dderbyniasant y Gair gyd â phob parodrwydd meddwl, gan *chwilio* beunydd yr *Ysgrythyrau*, a oedd y pethau—felly." Act. 17. 11. "Gwnâ dithau yr *un* modd." Luc 10. 37.

* Gwel tu dalen 19—21

* Gwel EIRIADUR y Parch. T. Charles, ar y gair *Psalms*.

† Gwel tu dalen 19, &c.

H.—A oes *Gorchymyn* i ganu Geiriau ysprydol?

A.—Oes. “A phennaethiaid y Lefiaid, oedd Hasabiah, Serebiah, a Jesuah mab Cadmiel, a’u brodyr ar eu cyfer, i ogoneddu, ac i folianu, yn ol *gorchymyn Dafydd* gŵr Duw.” Neh. 12. 24. “O Heman: meibion Heman; Bucciah, Mattaniah, Uzziel, Sebul, &c. Y rhai hyn oll oedd scibion Heman,—yngeiriau Duw, i ddyrchafu y corn.” 1 Chron. 25. 4, 5. “A Hezechiah y brenin a’r tywysogion a ddywedasant wrth y Lefiaid am folianu’r ARGLWYDD â *geiriau Dafydd* ac *Asaph* y gweledydd.” 2 Chron. 29. 30.

H.—A orchymynodd yr ARGLWYDD felly?

A.—“Y gorchymyn oedd *trwy law*’r ARGLWYDD, trwy law ei brophwydi cf.”—25.

H.—*Paham* y gorchymynodd yr ARGLWYDD gael ei folianu â geiriau *Dafydd* ac *Asaph*?

A.—Dywedodd *Dafydd*,—“*Yspryd* yr ARGLWYDD a lefarodd ymof fi, a’i ymadrodd ef oedd ar fy nhafod.” 2 Sam. 23. 1, 2. “*Ti a fawrhaist dy air uwchlaw dy enw oll.*” Psalm 138. 2.

H.—Pa eiriau oedd geiriau *Dafydd* ac *Asaph*?*

H.—Trwy law pa rai o’i Brophwydi *heblaw* *Dafydd*, y gorchymynodd yr ARGLWYDD gael ei folianu â’r geiriau hyn?

A.—*Esay* a *Jeremiah*, &c. “Gogoneddwch yr ARGLWYDD yn dyffynnoedd, enw ARGLWYDD Dduw Israel yn ynsoedd y môr.” *Esay* 24. 15. “Cenwch i’r ARGLWYDD gân newydd, a’i fawl ef o eithaf y ddaear; y rhai a ddisgynwch i’r môr, ac sydd ynddo; y

ynsoedd a’u trigolion.—Rhoddant ogoniant i’r ARGLWYDD, a mynegant ei fawl yn yr ynsoedd.”—42. 10. 12. “Bloeddiwch, cyd-geuwch, anialwch Jerusalem: canys yr ARGLWYDD a gysurodd ei bobl, efe a waredodd Jerusalem.”—52. 9. “Cenwch i’r ARGLWYDD, molienwch yr ARGLWYDD: canys efe a achubodd enaid y tlawd o law y drygionus.” Jer. 10. 13.

H.—Ai Geiriau Cân yw *pob rhan* o’r Ysgrythyrau?

A.—*Nag é*. “Gwahoddodd ARGLWYDD Dduw’r lluoedd rai i *wylofain*, ac i *alarnad*, ac i *foeledd*, ac i *ymwregysu â sach-liain*: Ac wele *lawenydd* a *gorfoledd*, gan *ladd gwartheg*, a *lladd defaid*, gan *fwytta cig*, ac *yfed gwin*: bwyttawn ac yfwn, canys y foru, meddant, y byddwn feirw. A datguddiwyd hyn lle y clywais gan *Arglwydd* y lluoedd, yn ddiâu ni lanchêir yr anwiredd hyn hyd oni byddoch feirw, medd ARGLWYDD Dduw’r lluoedd.” *Esay* 22. 13, 14. Fel hyn y dywed yr Arglwydd; Dywed, “Cleddyf, cleddyf a hogwyd, ac a loywyd. Efe a hogwyd i ladd lladdfa, efe a hogwyd fel y byddai ddisglair: *a lawenydychan ni*?” *Ezec.* 21. 9. 10.

H.—Pa eiriau yw Cân *Llu’r Nefoedd*?

A.—A chanu y maent gân *Moses* gwasanaethwr Duw, a chân yr OEN: gan ddywedyd, “*Mawr a rhyfedd yw dy weithredoedd, O Arglwydd Dduw Hollalluog; cyfiawn a chywir yw dy ffyrdd di, Brenhin y raint*” &c. *Dat.* 15. 3.

H.—Pa eiriau oedd Cân *Moses*?*

H.—Pa eiriau yw Cân yr Oen?

* Gwel tu dalen 19, &c.

* Gwel Ex. 16.

A.—“Teilwng yw'r Oen, yr hwn a laddwyd, i dderbyn gallu, a chyfoeth, a doethineb, a chadernid, ac anrhydedd, a gogoniant, a bendith. I'r hwn sydd yn eistedd ar yr yr orsedd-faingc, ac i'r Oen, y byddo y fendith, a'r anrhydedd, a'r gogoniant, a'r gallu, yn oes oesoedd. Amen.” &c. Dat. 5. 9, 12—13.

H.—A genir Ysgrythyrau eito ar y ddaear?

A.—Gwneir.* Dywedi yn y dydd hwnnw, † “Molaf di O ARGLWYDD,” &c. Esay 12. 1. A'r dydd hwnnw y dywedir, “Wele, dyma ein DUW ni; gobeithiasom ynddo.” &c.—25. 9. Y dydd hwnnw y cenir y gân hon yn nhir Juda: “Dinas gadarn sydd i ni.” &c.—26. 1. “Uchel drem dŷn a iselir, ac uchelder dynion a ostyngir; a'r ARGLWYDD yn unig a ddyrchefir yn y dydd hwnnw.” —2. 11. “Canys o gyfodiad haul hyd ei fachludiad hefyd, mawr

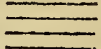
fydd fy enw ym mysg y cenedloedd: ac ym mhob lle arogl-darth a offrymmir i'm henw, ac offrwm pur: canys mawr fydd fy enw ym mhllith y cenedloedd, medd ARGLWYDD DDUW y lluoedd.” Mal. 1. 11. “Y dydd hwnnw, medd yr ARGLWYDD, y cân hi, fel yn nyddiau ei hieuengctyd, ac megis yn y dydd y daeth hi i fynu o wlad yr Aipht.” Hos. 2. 16, 15.

H.—Pa eiriau oedd ei Chân y dydd y daeth hi i fynu o wlad yr Aipht? *A.*—Gwel Ex. 15.

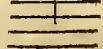
D. S. Pwy bynnag a gyfansoddo, neu a adroddo Bennill i'w ganu yn Addoliad yr Arglwydd, cofied mai dyrchafedig yw ei enw ef; a'i fod yn ganmoladwy iawn. Gwel tu dalen 19.

HYFFORDDIADAU I DDYSGU'R GELFYDDYD ARDDERCHOG O GERDDORIAETH.

DRING-RADDAU CERDD. (*Scale † of Music*)

1. FFFON, yw y pum llinell ar ba rai y mae'r Tŏn-nŏdau wedi eu gosod, pob Llinell a phob Cyfrwng a elwir wrth y saith lythyren gyntaf yu yr Egwyddor, y rhai a rŏolir wrth Arwyddnodau. (*Cliffs*.)

* “—Gyd a'r llef y cyd-ganant: canys gwelant lygad yn llygâd: † Pan ddychwelo'r ARGLWYDD Sion,” Esay 52. 8.

2. LLINELLAU CHWANEGOL, (*Ledger lines*) ydynt llinellau byrion wedi eu tynu drwy'r cyfryw Dŏn-nodau a esgynant, neu a ddigynant fwy nac un râdd yn uwch neu yn îs na'r ffon.

‡ Cyfieithir y gair hwn, gan rai, yn *Glorian*; ond nis gallaf ei feddwl yn gyfieithiad addas mewn Cerddoriaeth. Math o fesurfa yw, gan Dŏn-nodau, ar y pelltra rhwng Llinellau a Chyfrwngau.

3. Yr Arwyddnod G, y llinell drwy ganol y Crymedd.
4. Yr Arwyddnod BYRDŌN neu F, ar y bedwaredd linell oddiwrth yr isaf.
5. BŌLLT, (*Bar*) sydd yn rhannu'r amser.
6. BOLLT DEUBLYG, (*Double bar*) diwedd y llinell.
7. DALFA, (*Hold*) uwch ben Tŏn-nŏd sy'n dangos ei fod i'w swnio hyd y mynnir.
8. YSMOT, (*Dot*) ar ol Tŏn-nŏd sydd yn ei wneuthur hanner cyhyd drachefn a phe b'ai hebddo; felly, amser Mymryn a 'Smot ar ei ôl yw 'r un a thri Chwmfach: a'r lleill yr un modd, yn ol hyd eu hamser.
9. RHWYMIAD, (*Tie*) Llinell gam uwch ben, neu o dan nifer o Dŏn-nodau, sy'n arwyddo fod y Tŏn-nodau hyny i'w canu ar un sill.
10. Rhwymiad uwch ben, neu o dan dri Thŏn-nod (yn y dull uchod) a rhifyn 3 yn eu hymyl sy'n arwyddo eu bod i'w canu yn amser dau o'r fath.

11. CHWIBL, (*Sharp**) $\sharp$ o flaen Tŏn-nŏd seugl, sydd yn codi'r Tŏn-nod hwnw haner tŏn yn uwch na'i swm naturiol; ond pan byddo yn nechreu Tŏn, mae'n codi'r holl Dŏn-nodau haner tŏn yn uwch, ar y Llinell, neu'r Cyfrwng, ym mha le y byddo, drwy'r holl Dŏn; oddieithr bod *Lledd* neu *Naturiol* yn ei wrthwynebu.

12. LLEDD, (*Flat*) b o flaen Tŏn-nŏd seugl, sydd yn gostwng hwnw haner Tŏn-nŏd yn is na'i swm naturiol, ond pan byddo yn nechreu Tŏn, y mae yn gostwng yr holl Dŏn-nodau haner tŏn yn is ar y Llinell neu'r Cyfrwng ym mha le y byddo, drwy'r holl dŏn.

13. NATURIOL, (*Natural*) $\natural$ Y mae'r Naturiol yn cymmyrd ymaith y Chwibl neu'r Lledd oddi wrth y Tŏn-nŏd, o flaen pa un y byddo, ac yn arwyddo fod y cyfryw Dŏn-nŏd i'w ganu yn ôl ei swm naturiol: fel pe na byddai na Chwibl na Lledd yn nechreu'r dŏn. Pan byddo 'n symud *Chwibl*, mae ei effaith yn *Lleddf*, a phau byddo'n symud *Lledd*, mae ei effaith yn *Chwibl*.

14. AIL-ADRODDIADAU, (*Repeats*) sef Bollt deublyg a 'Smotiau ar ei ôl, sy'n arwyddo fod y Dŏn ar ôl i'w hail-adrodd. *Bollt deublyg* a 'Smotiau o'i flaen, sy'n arwyddo fod y Dŏn o'r blaen i'w hail-adrodd. $\S$: gyda dau 'Smot o'i deutu, sy'n arwyddo'r un peth. Dwy Linell fer a dau 'Smot o'i deutu, $\parallel$: sy'n arwyddo fod y *Gair*, neu'r *Geiriau* i'w hail-adrodd, ar y Tŏn-nŏd y byddo ar ei gyfer.

* Mae'r gair hwn wedi ei gyfieithu yn wahanol; rhai a'i cyfieithant *Crás*, eraill *Heini*, eraill *Talgron*: ond fy meddwl yw, fod tarddiad y gair (mewn Cerddoriaeth) oddi wrth Offeryn Cerdd, sef, Chwibanogi,

15. DANGOSEG, (*Direct*) $\surd$ yn niwedd Llinell, neu Gyfrwng, sy'n rhagddangos y lle y mae'r TŌN-nŌD canlynol.

16. RHWYMYN, (*Brace*) $\left\{ \right.$ neu, $\left[\right]$ sy'n cysylltu'r amrywiol rannau o'r Gerddoriaeth a fyddo i'w cyd-ganu.

17. DIWEDDGLO, (*Close*) $\parallel\parallel$ Llinellau byrion ar ol Bollt deublyg; yn arwyddo'r diwedd.

18. Yr ArwyddnŌD BYRNŌD (*Bass Cliff.*) neu F. $\underline{\underline{\underline{\text{F}}}}\underline{\underline{\underline{\text{.}}}}$

19. Yr Arwydduod G. (*Treble Cliff.*) G

Gan na all y *Llythyrenau* wahaniaethu hyd y sŷn, TŌN-NŌDAU a ddychymygwyd i'r diben hyny; y rhai ydynt saith o nifer: sef,

BYRNŌD, <i>Breve.</i>	CRYCHNOD, <i>Quaver.</i>
HANER-BYRNŌD, <i>Semibreve.</i>	HANER-CRYCHNOD, <i>Semiquaver.</i>
MYMRYN, <i>Minim.</i>	CHWARTER-CRYCHNOD, <i>Demi-semiquaver.</i>
CWMFACH, <i>Crotchet.</i>	

Gwel eu dull yn Siimpl 20.

AMSER A'I FODD GWAHANOL. (Siimpl 21.)

Mae'n rhaid ystyried mai *Amser* yw un o'r pethau cyntaf, a'r Gynneddf fwyaf hanfodol i Gerddoriaeth. Mae dau Amser mewn Cerddoriaeth, sef CYFFREDIN, a TRIPHLYG. Pan byddo'r Bollt yn rhannau cyd-wastad, megis *dau*, neu *bedwar*, neu *wyth*, mae'r

Mesur yn Amser Cyffredin; ond pan byddo'n anghydrif, megis *tri*, neu dri wedi ei *liosogi*, mae'r Mesur yn *Amser Triphlyg*.

MODD AMSER CYFFREDIN.

Hyd *Haner-byrnod*, yn yr amser arafaf, yw pedwar ymdaflad Dibin-dafod Awrlais (*Pendulum of a Clock*) hyny yw *Cwmfach* ar bob ymdaflad. Mae'r Amser Cyffredin yn dri modd, Yn gyntaf y SYMUDIAD ARAFAF, (*Adagio*) Yn ail, GRADD YN GYNT (*Largo*) Yn drydydd, BYWIOG, (*Allegro*) yr hwn yw'r symudiad cyntaf o'r Amser Cyffredin. Weithiau yn y modd hwn ni bydd ond dau Gwmfach yn y Bollt, wedi ei nodi fel hyn $\frac{2}{4}$. Pan byddo felly, mae'r Cwmfach i'w swmio radd yn gynt na'r Mymryn yn y modd Bywiog.

AMSER TRIPHLYG, (Siimpl 22.)

Yn 4ydd, Mae'r un enwau ar Amser TRIPHLYG, ond nid yr un Nodau. Mae'r *Symudiad arafaf* yn yr amser hwn yn cywys *Haner ByrnŌd* a 'Smot yn ei ymyl, neu hyd ei amser o DŌN-nŌdau eraill.

Gradd yn gynt na'r arafaf, un Mymryn a 'Smot yn ei ymyl mae yn gynnwys; neu hyd ei amser o DŌN-nŌdau eraill.

BYWIOG, sef yr amser cyntaf o'r tri hyn, *Cwmfach* a 'Smoty yn ei ymyl mae'n gynnwys; neu hyd ei amser o DŌN-nŌdau eraill: megis y lleill.

Siimpl 23. CYNNALIEDYDD, (*Appogiatura*) TŌN-nŌD bychau, i'w gyffwrdd yn brin, wrth symud o'r naill DŌN-nŌD i'r llall, i harddu'r symudiad.

24. GOSTEGAU, (*Rests.*) Y mae gan bob un o'r Tôn-nôdau ei Osteg cyfatebol; hynny yw yr un hyd a'u sŵn; y rhai a elwir yn ôl enwau'r Tôn-nôdau: sef GOSTEG HANER-BYRNOD, GOSTEG MYMRYN, GOSTEG CWMFACH, &c.

SiAMPL 25. Yr WYTHRADD-DÔN, (*Octave*) ar yr Arwyddnôd F, wedi ei rannu yn HANER-TÔN-NÔDAU. Pump o'r llythyrenau sy'n Dôn-nôdau cyfan, G. A. C. D. F. nid yw B, ac E, ond dau HANER-TÔN-NOD. Gwel yr Esampl ar y Ffon.

26. UNSEINEDD, (*Unison.*) Y Tôn-nôdau sy'n gwneuthur cys-soudeb wrth eu cyd swnio, a elwir yn GYNGHANEDDAU: sef y 3au, y 5au, y 6au a'r 8au, oddiwrt h y Tôn-nôd dechreuol. Mae'r 5au, a'r 8au yn *Gynganeddau perffaith*. Y 3au a'r 6au yn amherffaith. Y 10fed oddiwrt h y Tôn-nôd dechreuol, a elwir yn 3ydd, y 12fed a elwir yn 5ed, y 15fed a elwir yn WYTH-RADD-DÔN, neu Wyth-radd-tôn dcublyg: y rhai hyn yn gysylltiedig ydynt Gynganeddau.

2au, 4au, a 7au, a'u Hwyt h-radd-dônau wrth eu cyd-swntio ydynt ANGHYNGANEDDAU: er hynny maent yn fuddiol mewn rhai rhanau o Gerddoriaeth os byddant wedi eu cymmysgu yn synwryol.

27. TRAWSDDODIAD Y CYWEIRIAU, (*Transposition of Keys*)

Trawsddodiad y cywair yw symudiad o Dôn yn uwch, neu yn is ar y Dringraddau, na'i lle naturiol, wrth roddi llythyren arall yn Gywair-dôn-nôd, a chyfaddasu'r haner Tôn at y Cywairdôn-nôd hwnw â Lledau a Chwiblau. Mae grâdd gymmwys i ddechreu pob rhan o Gerddoriaeth i gyfateb i gwmpas y llais, ac hefyd i gadw'r Dôn yn rhëolaidd ar y Ffon.

Rhif 1. Y CYWAIR CHWIBL, gan Chwiblau.

1. Pan byddo Trawsddodiad gan Chwiblau, mae'r Cywair-dôn-nôd yn symud, naill ai pump yn uwch, ai pedwar yn is na'r man lle yr oedd o'r blaen. Yma y Cywair-dôn-nôd naturiol yw C, yr hwn Dôn-nôd nid yw'n gofyn Chwibl na Lled. Y symudiad cyntaf sydd o C, i G; oblegid mae hwnw bump yn uwch, a phedwar yn is na C; ond i beri hyn mae'n rhaid i'r F fod yn Chwibl, i symud yr haner-tôn o'r 7fed i'r 8fed, fel y mae'r Cywair Chwibl yn gofyn. Yr ail symudiad yn ôl y rhëol, sydd bump yn uwch, neu bedwar yn is na G; yr hwn sydd i D: ac mae hyn yn gofyn fod Chwibl ar C. Y trydydd symudiad sydd i A; ac o ganlyniad mae'n rhaid bod Chwibl ar G: yn y modd hyn, gellir symud y Cywair-dôn-nôd gan Chwiblau, i bob llythyren o'r Wyth-radd-dôn; ond wedi y delo at F, yr hwn Dôn-nôd sydd yn cymeryd chwech o Chwiblau, ni ellir chwanegu atynt; o blegid fod yr Wyth-radd-dôn wedi ei rhanu yn Haner-tônau. A'r pummed yn uwch, a'r pedwerydd yn is nac F, yw C; y Cywair-dôn-nôd naturiol, yr hwn nid yw'n gofyn Chwiblau, na Lledau. Yn ail rhaid sylwi fod y Chwibl ymhob symudiad, ar y Tôn-nôd o dan y Cywair-dôn-nôd, neu ei wythfed, i symud yr Haner-tôn o'r 7fed i'r 8fed: o blegid rhaid bod i'r Cywair Chwibl, naill ai Mwyaf ai 7fed Lled.

Rhif 2. CYWAIR LLEDDF gan Chwiblau.

Yma hefyd mae'r Cywair-dôn-nôd yn symud i'r pummed yn uwch, neu'r pedwerydd yn is na'r man lle'r oedd o'r blaen; ond gan mai'r Trydydd a'r Chweched yw'r Haner-tônau yn y Cywair hwn,

rhaid bod Chwibl ar y Tŏn-nŏd oddi ar y Cywair-dŏn-nŏd, ym mhob symudiad; neu ei wythfed, i symud yr Haner-tŏn o'r ail i'r trydydd: o blegid rhaid bod i'r Cywair hwn, naill ai Mwyaf ai trydydd Lledd.

Rhif 3. CYWAIR CHWIBL, gan Leddau.

Yma rhaid sylwi, 1. Fod Trawsddodiad gan Leddau, yn y gwrthwyneb i'r rhŏol gyntaf; ac yn symud y Cywair-dŏn-nŏd bedwar yn uwch, neu bump yn ŏs na'i le dechreuol. Y Cywair-dŏn-nŏd naturiol yn yr Esampl hwn yw C; gan hyn y symudiad cyntaf yn ŏl y rheol sydd i F; yr hwn sydd bedwar yn uwch, a phump yn ŏs nac ef; ond gan mai 'r Haner-tŏn cyntaf oddi ar F, yw C, yr hwn sydd yn bummed, a chan fod y Cywair Chwibl yn gofyn ei fod ar y pedwerydd, mae Lledd ar B; i'w wneuthur yn Haner-tŏn: a chan fod B, eisoes wedi ei Lleddfu, yr Haner-tŏn cyntaf oddi arno yw F; yr hwn a elwir y pummed: yr hwn sydd, o herwydd bod B wedi ei lleddfu, yn cael ei ddwyn i'r pedwerydd; wrth roddi Lledd ar E.

Y trydydd symudiad sydd i E; ond gan fod B, ac E, eisoes wedi eu lleddfu, yr Haner-tŏn cyntaf oddi ar E, yw B; yr hwn sydd yn bummed: ac yn cael ei ddwyn i'r pedwerydd wrth roddi Lledd ar A. Yn y modd hyn gellir symud y Cywair Chwibl gan Leddau, i bob Llythyren o'r Wyth-radd-dŏn. Yn ail rhaid sylwi bod Lledd ym mhob symudiad, ar y Tŏn-nŏd oddi ar y Cywair-dŏn-nŏd blaenorol, neu ei wythfed; i ddwyn yr Haner-tŏn o'r pummed i'r pedwerydd.

Rhif 4. CYWAIR LLEDDF gan Leddau.

Yma hefyd, mae'r Cywair-dŏn-nŏd yn symud bedwar yn uwch, neu bump yn ŏs na'i le dechreuol; ond gan fod lleoedd yr Haner-

tŏnau yn y Cywair hwn yn wahanol i'r Rhif 3. mae'n rhaid bod Lledd ym mhob symudiad ar y Tŏn-nŏd cyntaf oddi ar y Cywair dŏn-nŏd diweddaf; neu ei wythfed, i symud yr Haner-tŏn o'r 7fed i'r 6ed; fel y byddo'r cywair Lleddf yn gofyn.

Ychydig Siimplau yn dangos y gwahaniaeth rhwng y ddau Gywair; sef y Mwyaf a'r Lleiaf, (*Major & Minor*)

Nid y Chwiblau sy'n gwneuthur y Cywair yn gywair Mwyaf; nid y Lleddau chwaith sy'n ei wneuthur yn gywair Lleiaf: o blegid, fe genir y Cywair mwyaf heb Chwiblau, a'r lleiaf heb Leddau. Peth arall sy'n dangos hyn yw bod y Cywair yn cael ei wanhau gan Chwiblau, ac yn cael ei gryfhau gan Leddau. Yn yr Esgyniadau, a'r Disgyniadau, mae gwneuthur y gwahaniaeth; sef esgyn, a disgyn yn ol fel y byddo'r Chwiblau, neu'r Lleddau wedi eu gosod. Gelwir y ddau Gywair hyn, y naill yn gywair Chwibl, (*Sharp Key*) a'r llall yn Gywair Lleddf. (*Flat Key*.)

Nid Chwiblau sy'n gwneuthur y naill yn Llawen, na Lleddau yn gwneuthur y llall yn Gwynfanus; o blegid mae'r Chwibl mewn rhai manau, mor gwynfanus ac ydyw'r Lledd: a Lledd mewn rhai manau, mor lawen ac ydyw'r Chwibl. Mae'r Disgyniad o G i F Chwibl, mor gwynfanus a'r Esgyniad o G i B Lleddf.* Swnio 'r Haner-tŏn-nŏdau yn gywir yn yr Esgyniadau a'r Disgyniadau, sy'n gwneuthur y naill yn llawen a'r llall yn gwynfanus.

Mae'r ddau Gywair yn Siimpl 28, a Hyfforddiadau i ddysgu eu canu yn Siimpl 31.

* Cylch Gruddfaniad y Golomen.

CYFARWYDDIADAU I'R DYSGWR.

1. Gosoded y Dysgwr yn ei feddwl leoedd y *Llythyrenau Cynganeddol*, fel y gallo, ag edrychiad, enwi 'n hylaw bob Llinell a Chyfrwng ar y Ffyn gwahanol. Gwel Siimpl 19.

2. Cymnified ei lygaid â'r Tôn-nôdau a'u Marciau, (*Characters*) a gwnaed ei hun yn gydnabyddus a'u henwau a'u hyd priodol. Siimpl 20. Yna at yr Wythradd-dôn yn Wersi. Siimpl 29.

Mae'n rhaid dysgu swnio 'r Tôn-nôdau, yn Dônau, ac yn Haner-tônau; gan esgyu o'r isaf i'r uchaf, a disgyn yn yr un modd; ac arfer hyn, nes y gwneler gyda'r fath radd o fanylwydd, ac y byddo'r gwahaniaeth rhwng Tôn a Haner-tôn i'w glywed yn amlwg.

Wedi hyn at Wersi'r Cyfryngau. Siimpl 30. Mae'n rhaid codi a gostwng i'r Cyfryngau hyn, wrth swnio'r Tôn-nôdau cyfryngedig, y rhai sydd yn fuddiol i ddysgu canu o'r naill Dôn-nôd i'r llall.

Y cam cyntaf o G, i B; yr ail o G, i C, &c. nes dysgu camu o'r naill G, i'r llall; sef yr Wythradd-dôn: a gostwng yn yr un modd. Mae'r Wers hon mor angenrheidiol i ganu, ac yw dysgu sillafu i ddarllain.

Wedi dysgu y rhai hyn, cymmered ryw Dôn hawdd yn y Cyweiriau naturiol; ac yma mae'n rhaid sylwi ar Amser yn gystal a Mesur. Siimpl 21, 22.

D.S. Ni bydd pob Mesur yn dechreu yn y Cywair-dôn-nôd; ac ni bydd y Canol-dôn na'r Meindôn ym mhob Mesur yn diweddu yn y Cywair-dôn-nôd; ond y Cywair Dôn-nôd, (*Key Note*) yw'r diweddaf yn y Byr-dôn.

Wedi dysgu rhai mesurau yn y Cyweiriau Naturiol, aed y'mlaen at gyfryw ac y byddo ynddynt un Chwibl, neu Ledd; ac wedi hyn at rai y byddo ynddynt ychwaneg. Ond y mae yn gofyn, yn gyntaf, ddëall Trawsddodiad. Siimpl 27.

Wedi hyn at y Nodau Amrywiog. (Siimpl 31.) y rhai sydd yn dangos pa sawl Haner-tôn i godi, i swnio pob Llythyren yn yr Wythradd-dôn; pa un bynnag fyddo'r Cywair ai'r Mwyaf ai'r Lleiaf: Chwibl ai Lled.

1. Un Haner-tôn-nôd mae'r eilfed lleiaf yn ei godi, oddi wrth y swm dechreuol; fel o B, i C.
2. Mae'r eilfed Mwyaf yn codi dau.
3. Os bydd yn Chwibl, mae'n codi tri.
4. Pan byddo'r trydydd yn Lleddf, nid yw'n codi ond dau.
5. Mae'r trydydd Lleiaf yn codi tri.
6. Y trydydd Mwyaf yn codi pedwar.
7. Os bydd yn Chwibl, mae'n codi pump.
8. Pedwar mae Pedwerydd wedi ei leiháu, yn ei godi.
9. Mae'r Pedwerydd cyflawn yn codi pump.
10. Os bydd yn Chwibl, mae'n codi chwech.
11. Nid yw'r pummed lleiaf, neu ffugiol, yn codi ond chwech; neu ddau drydydd lleiaf.
12. Mae'r pummed cyflawn yn codi saith, neu'r trydydd mwyaf, a'r trydydd lleiaf ynghyd.
13. Os bydd y chweched lleiaf yn Lleddf, nid yw'n codi ond saith.
14. Os na bydd yn Lleddf, mae'n codi wyth.
15. Mae'r chweched mwyaf yn codi naw.

16. Os bydd yn Chwibl, mae'u codi deg.
 17. Naw mae'r seithfed, wedi ei leiháu, 'n ei godi.
 18. Mae'r seithfed mwyaf yn codi deg.
 19. Os bydd yu Chwibl, mae'n codi unarddeg.

~~~~~

ADDURNIADAU CERDDORION.

1. I Ganu'n *Gerddgar*, yn *Soniarus*, mae'n rhaid *cjd-ddywedyd* y *Gair*, a hyny'n *groyw*; a'r un *Sill* yn y gair, a swnio 'r un *Llythyren** yn y sill. Arferiad rhai yw swnio rhyw Lythyrenau, cyn dechreu'r Geiriau; megis Y, neu N, &c. Arferiad arall yw camroddi 'r sain ar y sill, nes bod y gair i'w glywed yn Ddifenwad: megis *Dûw*, yn lle Duw; *Hâul*, yn lle Haül; *Mâwl*, yn lle Mawl; *Mâwr*, yn lle Mawr; *Llâis*, yn lle Llais; *Pawb*, yn lle Pawb; *Diâu*, yn lle Diau, &c. Arferiad arall yw myned yn uwch nac y gallont ddywedyd y geiriau 'n *groyw*; eu sŷn a glywir ym mhell; ond er nesáu atynt, bydd yn amhosibl gwybod pa beth a fyddant yn ei ddywedyd. Arferiad arall yw dywedyd gormod o eiriau ar yr un gwynt; nes methu dywedyd y sill yn *groyw*, na swnio 'r Tôn-nôd

---

*Gwel tu dalen y 5ed. D. S. Mae Cynhonau, (*Canons*) i'w canu mewn dull arall: h. y. Canu un rhan i ddechreu, a'r lleill i ganlyn; nes canu 'r gwahanol rannau ar un waith.

yn iawn; gan fyrdra gwynt. Mae rhai Sillau yn haws eu dywedyd gyda dechreu gwynt, nac yn ei ddiwedd; yn fwyaf penudol, y rhai sy'n dechreu gyd ag H, neu P, yr hyn yw'r angenrheidrwydd am rai o'r Gostegau yn y Mesurau, yn y gwaith hwn.

D. S. Byrdôn yw'r prif Lais mewn Cerddoriaeth; ac sy'n rhëoli 'r Lleisiau eraill: pan byddo 'r lleisiau 'n ymgysfardod, ar yr un Tôn-nôd, rhaid bod yn ofalus am iddynt fod yn Unseinedd; os bydd y Meindôn i fyned i lawr, a'r Byrdôn i fynu, yn bennodol, os bydd oddi ar y Cywair Dôn-nôd, mae'n rhaid i'r isaf gryfhau ei lais, a'r uchaf ei wanhau, i wneuthur Cyd-gordiad: mae'n rhaid i ba un bynnag fyddo 'r uchaf, beidio a swnio gormod i glywed yr isaf; yr hyn sy'n arferiad cyffredin gan rai, mae'n debyg, o blegid eu hoffder o'u llais eu hunain.

Yn ail. Rhaid gochelyd pob agwedd anwedus ar y *Pen*, neu 'r *Corph*, neu anffurfiad ar y Wyneb; yr hyn sy'n olwg annymunol i'r Llygad, ac yn lleihau difyrwch y Gerddoriaeth i'r Gwrandawyr, pa mor Gynganeddol bynnag y byddo.

Gorchymyn yr ARGLWYDD ydyw i bob peth gael ei wneuthur yn weddaidd ac mewn trefn. 1 Cor. 14. 40.

Swm y cwbl a glybuwyd yw, "Ofna DDUW a chadw ei orchymynion: canys hyn yw holl ddyied dŷn." Preg. 12. 13.

DRING-RADDAU CERDD.

Musical notation for measures 1 through 17. Measures 1-4 are in treble clef, 5-10 in bass clef, and 11-17 in various clefs and time signatures. Measure 10 contains a 3-measure rest.

20 Tŏn-nŏdau ŏu cymmeintiolaeth priodol . .

Un Hanner byrnŏd .

19

Y Canol-dŏn ar
Arwyddnŏd y
Maindŏn .

Sydd gymmaint a

neu
neu
neu
neu

2 Fymryn

4 Cwmfach

8 Crychnŏd

16° Hanner

crychnŏdau

32° Chwarter

Crychnŏdau.

18
Byrdŏn

Musical notation for 'Byrdŏn', showing a scale G-A-B-C-D-E-F-G in both bass and treble clefs.

21 Modd Amser Cyffredin .

1 Y Symmudiad arafa .	2 Gradd yn gynt na'r arafa	3 Bywiog .	Dau yn amser 4.

22
Amser
Triphlyg.

23
Cynnal-
iedydd

24
Gostegau priodol
i bob Tŏn-nŏd

Musical notation for measures 21 through 24, showing various time signatures and note values.

25 Yr Wythraddôn ar yr Arwyddnod F wedi eu rhannu yn hanner Tôn-nôdau.
Priodol leoldd y llythyrenau.

		Wrth Natur- Leddaj - iol	A	
Enwau'r Amrywiaeth		Chwiblat	} Yr un peth ar linellau union y Ffon { D.S.Yllythyrenau bychain wedi eu hamgâu ydynt unseineddau.	
yn yr Wythradd-dôn				
6: Wythradd-dôn	12	G		
Mwyaf, neu seithfed Chwibl	11	bg	#F	bg G
5: Lleiaf, neu seithfed Lledd	10	F		F #F
Mwyaf, neu chweched Chwibl	9	E		be E
4: Lleiaf, neu chweched Lledd	8	be	#D	bd D #d
Pummed cyflawn	7	D		C #c
3: Pedwerydd mwyaf, neu bummed lleiaf	6	bd	#C	bb B
Pedwerydd cyflawn	5	C		bA #a
2: Mwyaf, neu drydydd Chwibl	4	B		G #g
Lleiaf neu drydydd Lledd	3	bb		0. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.
1: Mwyaf neu eilfed chwibl	2	A		
Lleiaf, neu eilfed lledd	1	ba	#G	
26 Unseinedd	0	G		

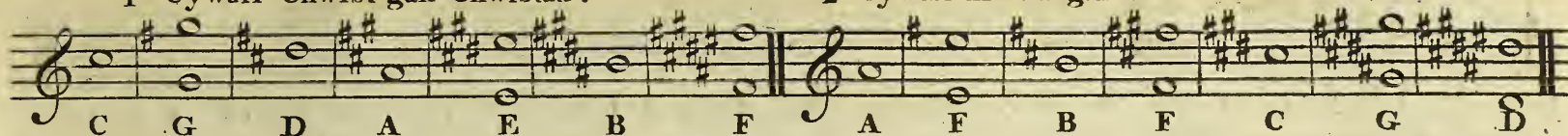
2. Anghydgordiadau.

Unseinedd I. Cyd-gordiadau. 3.au 5.au 6.au 8.au 2.au 4.au 7.au

Mwyaf, Lleiaf. Mwyaf, Lleiaf. Mwyaf, Lleiaf. 8 radd-don. Mwyaf, Lleiaf. Mwyaf, Lleiaf. Mwyaf, Lleiaf.

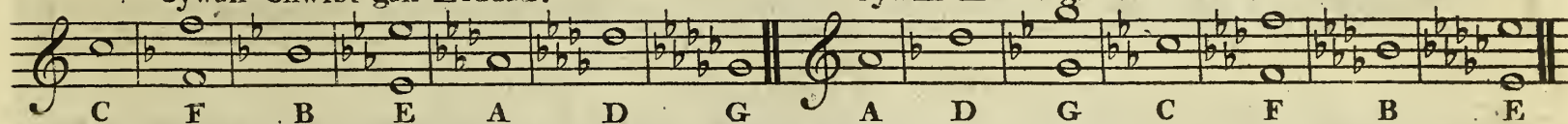
1 Cywair Chwibl gan Chwiblau .

2 Cywair lLeddff gan Chwiblau .

Cywair Chwibl gan Leddau .

Cywair lLeddff gan Leddau .

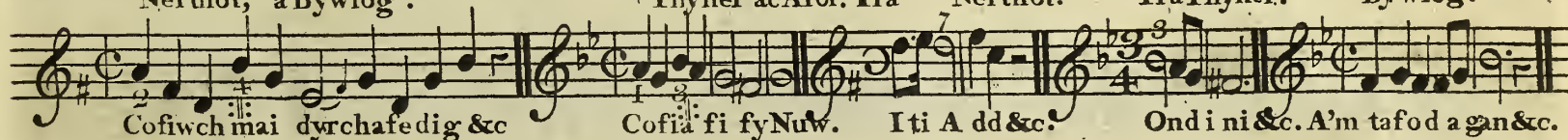
28 Ychydig Siamplace yn dangos y gwahaniaeth rhwng y Cywair Chwibl ar Cywair lLeddff.

Nerthol, a Bywiog .

Thyner ac Arof. Tra Nerthol.

Tra Thyner.

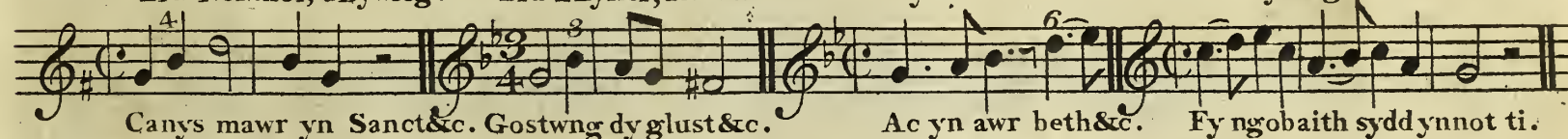
Bywiog.

Tra Nerthol, a Bywiog. Tra Thyner, ac Arof.

Tyner .

Bywiog.

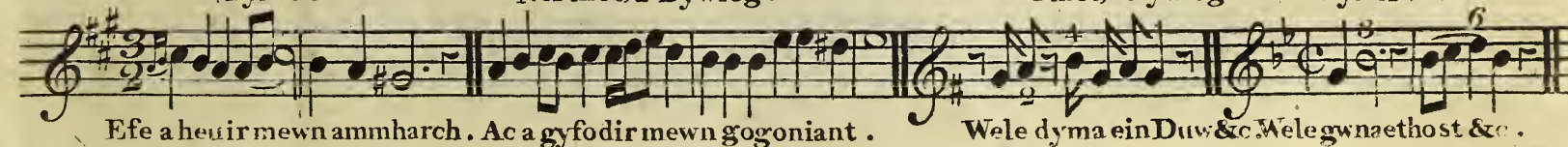

Tyner.

Nerthol, a Bywiog.

Nerthol, a Bywiog.

Tyner .

4 Yr wyth dôn nod yn y Cywair Chwibl.

Yr un peth yn y Cywair Lledd.

Musical notation for the first piece, consisting of two staves (treble and bass clef) with a grand staff bracket on the left. The melody is written in a single line with a treble clef. The notes are: G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5, G5, F5, E5, D5, C5, B4, A4, G4, G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5, G5, F5, E5, D5, C5, B4, A4, G4.

G A B C D E F G G F E D C B A G G A B C D E F G G F E D C B A G.

Gwersi'r Cyfryngau.

Musical notation for the second piece, consisting of four staves. The first two staves are in treble clef, and the last two are in 3/4 time signature. The melody is written in a single line with a treble clef. The notes are: 3au, 4au, 5au, 6au, 7au, 8au.

3au. 4au. 5au. 6au. 7au. 8au.

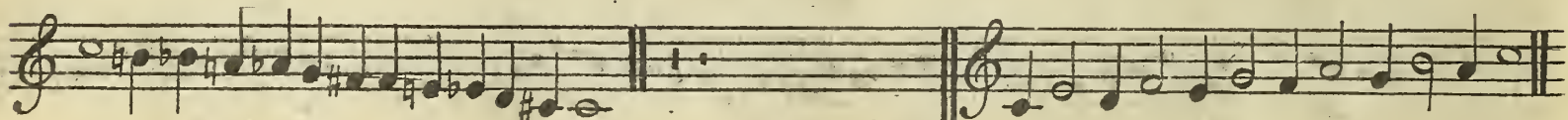
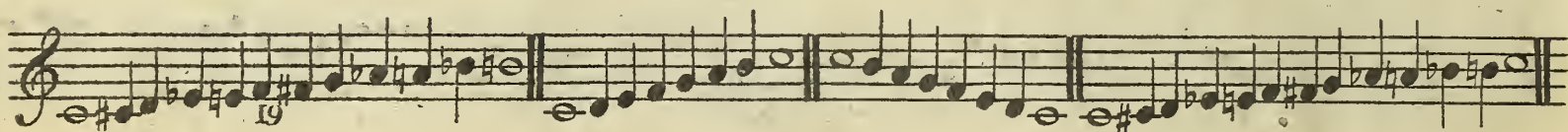
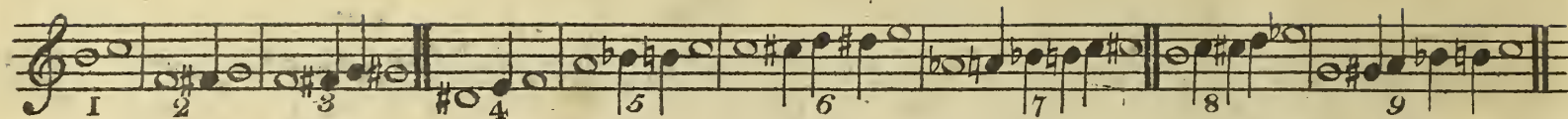
Mae fengyl grasyn twynu, &c .

This block contains the first system of a musical score. It consists of two staves: a treble clef staff on top and a bass clef staff on the bottom. The music is written in a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The melody in the treble staff is characterized by eighth and sixteenth notes, often beamed together. The bass staff provides a harmonic accompaniment with similar rhythmic patterns.

Heol y Bont. M.P. 11

This block contains the second system of the musical score. It also consists of two staves, treble and bass clef. The music continues from the previous system. A double bar line is present in the middle of the system, after which the key signature changes to two sharps (F# and C#). The tempo or mood is indicated as 'M.P.' (Moderato). The notation continues with eighth and sixteenth notes in both staves.

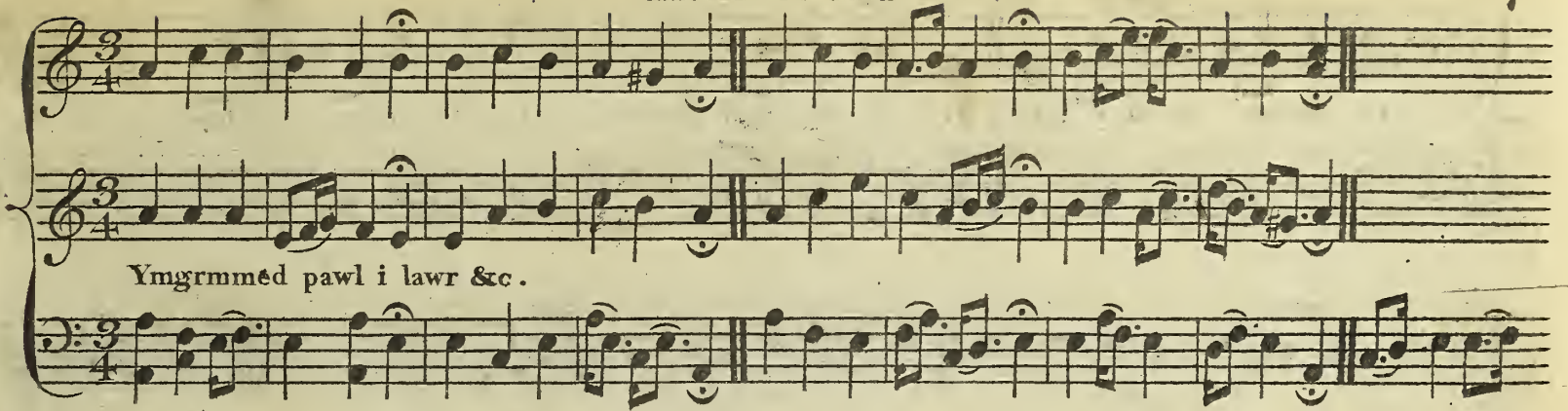
This block contains the third system of the musical score, consisting of two staves, treble and bass clef. The music continues from the previous system. A double bar line is present in the middle of the system. The key signature remains two sharps (F# and C#). The notation continues with eighth and sixteenth notes in both staves.

C E D F E G F A G B A C

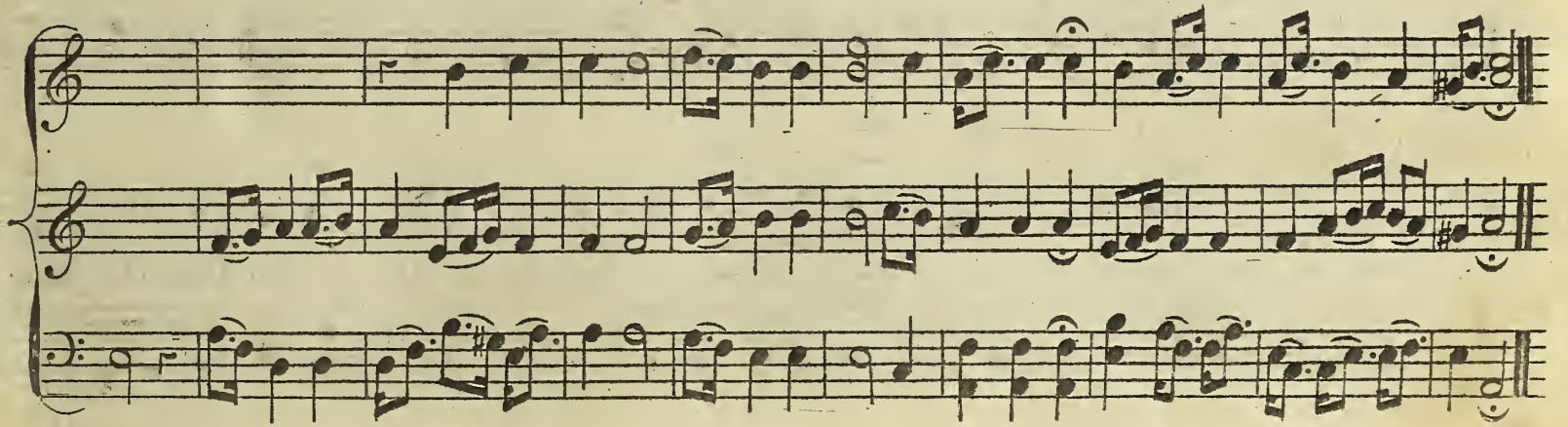
A B G A F G E F D E

Llanrwst. M. P.

Ymgrammed pawl i lawr &c.

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is in treble clef, the middle staff is in treble clef, and the bottom staff is in bass clef. The time signature is 3/4. The music is written in a key with one sharp (F#). The first staff contains a melody with a repeat sign. The second and third staves provide accompaniment. The lyrics 'Ymgrammed pawl i lawr &c.' are written below the second staff.

The second system of the musical score consists of three staves. The top staff is in treble clef, the middle staff is in treble clef, and the bottom staff is in bass clef. The time signature is 3/4. The music continues from the first system. The first staff contains a melody with a repeat sign. The second and third staves provide accompaniment.

Boreuol feddyliau. M. P.

I'r Je-su boed y clod, Tra by-ddo bod na byd, E-fe oedd cyn y di-luw mawr,

E-fe sy'n awr o hyd; Yn gyf- = aill ac yn Dduw, I bob rhyw-

lwyth ac iaith, Cawn nin-nau'n har- = wain uwch y nen, Yn gry-no i ben ein taith.

Ochenaïd. M.B.

Tru-gar-edd dod, dod i mi, Duw, oth dda.

io-ni-ty-ner: Ym-aith tyn fy an-wir-edd mau.

oth dru-gar-edd au la-wer.

Trefriw. M. P.

Chwi weis=ion, Chwiweis- ion Duw, molwch yr Iôn, molwch ei=e= nw

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is in treble clef, the middle in alto clef, and the bottom in bass clef. All three staves are in the key of D major (two sharps) and 3/2 time. The melody is written in a simple, folk-like style with quarter and eighth notes.

â llaf- ar dôn Bendi=gaid,
Ben=digaid, fydd= o ei e= nw ef.
Ben= digaid, O godiad haul

The second system of the musical score also consists of three staves in the same key and time signature. The lyrics continue across the staves. The melody concludes with a double bar line and a fermata over the final note.

Parhâd

Handwritten notes and scribbles at the top of the page.

hyd fach.lud dydd
mawr e nwr Iôn mol-ian-nus fydd, yn y byd hwn acyn y nef.

Bendigaid,
Bendigaid fydd.o ei e-nw ef: yn y byd hwn acyn y nef.
Bendi = gaid,

Bachgen a aned i ni, mab a roddwyd i ni, a bydd y lly-

wodraeth ar ei ys gwydd ef: Ha-le-lu-ia Ha-le-lu-ia. Bachgen a aned i

ni mab a roddwyd i ni, a gelwir ei = e = nw ef, Rhy = fedd = ol

Ha = le = lu = ia, Ha = le = lu = ia, Bachgen a an = ed i ni, (Cynghorwr,) mab a roddwyd i ni.

Parhâd Mawl yr Eglwys.&c.

Hal = le = lu = ia, Ha = le = lu = ia, Y Duw ca = darn, Tad = : tragywydd = : =

The first system consists of three staves. The top staff is a treble clef with a melodic line. The middle staff is a treble clef with a vocal line containing the lyrics. The bottom staff is a bass clef with a bass line. The music is in a common time signature and features a mix of eighth and quarter notes.

= = ol = = deb, Ty = wys = og tang = = nef = = edd. Hal = le = lu = ia, Hal = le = lu = ia,

The second system also consists of three staves. The top staff continues the melodic line. The middle staff contains the lyrics. The bottom staff continues the bass line. The lyrics in this system include a double equals sign at the beginning, suggesting a continuation from the previous system.

Ar he=laethrwyddlei lywodraeth, ai dang=nef=edd, ni bydd di==wedd.

Ha=le=lu==ia, Ha=le=lu=ia, Ha=le=lu=ia, Ha=le=lu==ia, A==men.

Gogoniant yr Arglwydd fydd fydd yn dra-gywydd bydd melys fymyfyrddam da - no;

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a common time signature. The middle staff is a vocal line with lyrics in Welsh. The bottom staff is a bass clef. The music is written in a simple, folk-like style with many eighth and sixteenth notes.

Duwsyddnodd-fa i ni: Mol - af yr Arglwyddyn fy myw, can af i'm Duw tra bydd wyf.

The second system of the musical score also consists of three staves. The top staff is a treble clef with a common time signature. The middle staff is a vocal line with lyrics in Welsh. The bottom staff is a bass clef. The music continues in the same style as the first system, ending with a double bar line.

Go = = goniant, yn y goruch = = af = = ion i Dduw;

Go = = goniant Go = = goniant,

ac ar y ddaear tang-nef-edd: i ddyn = ion e-wyllys da. Go = = goniant yn y goruch-afion i Dduw.

Gweddi am achubaeth, a llwydd. Psalm 118. 25.

At . . tol . . wg, Arglwydd, ach . . ub yn awr; ach . . ub, ach . . ub,

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a single treble clef line. The middle and bottom staves are grouped by a brace on the left and represent a grand staff with two treble clefs and one bass clef. The music is in common time (C) and features a melody with various note values and rests. The lyrics are written below the middle staff.

ach . ub yn awr; At . . tol . . wg, Arglwydd, p̄r yn awr lwydd . . . iant .

The second system of the musical score also consists of three staves, following the same layout as the first system. The lyrics are written below the middle staff. The music concludes with a double bar line.

Y. Cantorion o osodiad Jehosaphat, a Dafydd yn cyd-foli. 2 Chon:20. 20. 19

. Je=hosaphat a saf=odd, ac a ddy=wed=odd, Gwrandêwch, Gwrandêwch,

Gwrandewch fi, Credwch yn yr Arglwydd, Credwch yn yr Arglwyddeich Duw

Parhâd Y Cantorion yn cŷd, foli:

Ac e = = fe a ym-gyng-hor = odd âr bo = bl, ac a os-od-odd gan = tor-ion i'r

Ar = = = glwydd, a rhai i foliamu pryd ferthwchsancteiddrwydd, ac i ddy-wed = yd,

Clod = for = wch Clod = for = wch Clod = for = wch yr Ar = = = glwydd o her wyddei

drugar = edd a be = ry yn dragy = = wydd. Minneur Minneur a gan = = = af amdynrth,
Minneur a

Parhâd Y Cantorion yn cŷd foli.

ie llaf=ar gan=af am, am dy dru==gar==edd: can=ys bu=ost yn am=ddi=

ffyn-fa i mi ac yn nodd-fayn ydydd y bu cy=fyng=der ar====naf.

I ti; fy nerth, I ti fy nerth, I ti fy nerth y can = =af.

Ben = di = =ged = ig fydd = o Ar = = glwydd Dduw Is = ra = =el, Bendi = ged = ig fydd = o,

Parhâd Y Cantorion yn cŷd foli.

Ben-di-ged-ig fydd-o Arglwydd Dduw Is-ra-el o dragywydd-ol-deb,

a hyd dragywyddol deb A-men ac A-men

Cyd fawl nefoedd a daear. Neh 9. 5.

Cy=fod=wch, Cy=fodwch, Cy=fod=wch, bendith=iwch yr Ar=glwydd,

Cy==fodwch ben=dith-iwch yr Arglwyddeich Duw bendeth-iwch yr Arglwyddeich Duw.

Parhâd Cyd fawl &c.

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The middle staff is a vocal line with lyrics underneath. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The music is written in a simple, folk-like style with quarter and eighth notes.

O dragywydd = = ol = = deb hyd dragywydd = ol = = deb: a ben = dith = = ier

The second system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The middle staff is a vocal line with lyrics underneath. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The music continues from the first system.

dy e = = nw go = gon = edd = us a dyr = chaf = = ed = ig, gor = = uwch

Parhâd Cyd fawl &c.

goruwch pob ben = dith a mol = = = iant. Ti yd = wyt Dduw parod i fa = ddeu,

graslawn, gras = lawn, a thru = gar = = og, hwyrfrydig i ddig = ter, ac aml o dru = gar = = edd.

Parhâd Cyd-fawl &c.

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and contains the lyrics. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The music is written in a common time signature.

Ti yn un=ig wyt Ar=glwydd: ti a wnaethost y nef oedd nef oedd y nef oedd au holl

The second system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and contains the lyrics. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The music is written in a common time signature.

lu= oedd hwynt, y ddae==ar a'r hyn oll sydd ar==ni, y môr= oedd a'r hyn

oll sydd yn ddynt; a thi sydd yn eu cynnal hwynt oll; a llu'r

Tyn
nef-oedd sydd yn ym-grym-mu, yn ym-grym-mu, yn ym-grymmu i ti.

Parhâd Cydfawl &c.

Musical score for the first system, consisting of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The lyrics are:

gan ddywed =yd, Sanct Nerth Sanct, Sanct, Ar=glwydd Dduw Holl = = = all = u = = og.

Musical score for the second system, consisting of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The lyrics are:

Sanct, Sanct, Sanct, Sanct, Sanct, Sanct, Ar = glwydd Dduw Holl = all = = u = = og, Sanct,

Ar==glwydd Dduw   Holl==all==u==og,
Sanct,   Sanct,   Ar=glywdd Dduw   Holl==all==u==.

og   yn   hwn   oedd,   a'r   hwn   sydd,   ar hwnsydd i ddy-fod

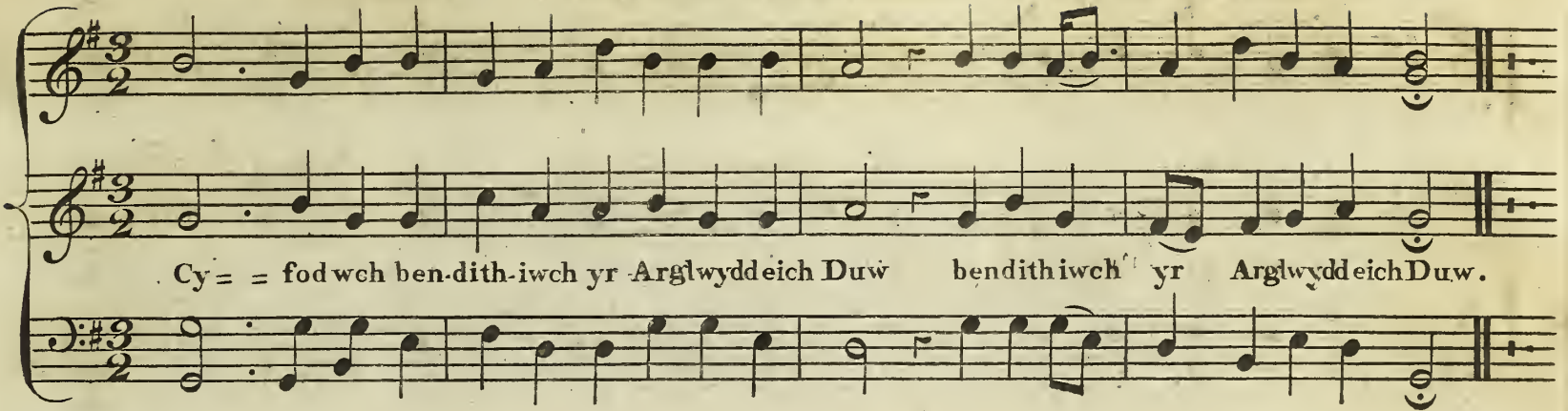
Sanct, Sanct, Sanct, Ar-glwydd Dduw Holl==all==u== == og. Yr holl ddae=ar

Sydd lawn o'i og==on=iant,

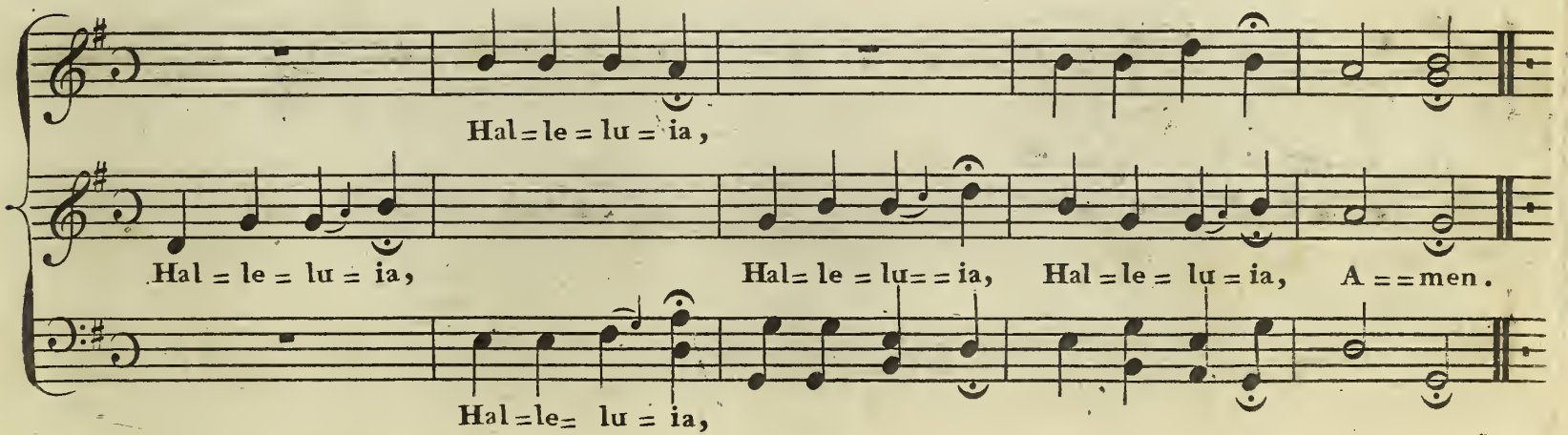
Sydd lawn oi og=on==iant ef.

Sydd lawn oi og==on=iant,

Cy = = fod wch ben-dith-iwch yr Arglwyddeich Duw bendithiwch yr Arglwyddeich Duw.

Hal = le = lu = ia, Hal = le = lu = ia, Hal = le = lu = ia, A == men.

Mol-wch yr Arglwydd. Molwch yr Arglwydd. Molwch Mol-wch ef.

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The middle staff is a treble clef with the same key signature and time signature, containing the lyrics. The bottom staff is a bass clef with the same key signature and time signature. The music is written in a simple, rhythmic style with quarter and eighth notes.

Bren-hin-oedd, tywys-og-ion, a holl farnwyr y byd: Molwch yr Arglwydd.

The second system of the musical score also consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The middle staff is a treble clef with the same key signature and time signature, containing the lyrics. The bottom staff is a bass clef with the same key signature and time signature. The music continues with similar rhythmic patterns.

Parhad Annogaeth &c.

Molwch yr Arglwydd. Molwch Molwch ef. Gwŷr ieu=ange a gwyr=yf=on

hef=yd; hen-af-gwŷr, a llange-iau. Pob per-chen an-adl, cyd gen-wch.

Parhâd Annogaeth &c.

Mawr = yg = wch,
 Can = mol = wch, Clod = for = wch yr Arglwydd, can = ys da yw,
 Bendethiwch Mawr = yg = wch,

The first system consists of three staves. The top staff is in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 3/2 time signature. The middle staff is in treble clef with the same key signature and time signature. The bottom staff is in bass clef with the same key signature and time signature. The lyrics are written below the staves, with some words aligned with specific notes.

Dayw can = u in Duw ni, can = ys da, da, yw,
 da, yw,

The second system also consists of three staves. The top staff is in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time (C) signature. The middle staff is in treble clef with the same key signature and time signature. The bottom staff is in bass clef with the same key signature and time signature. The lyrics continue below the staves.

Parhâd Annogaeth &c.

ac yn dra==gy==wydd y mae ei dru===gar = edd ef.

Mol=wch yr Arglwydd. Mol=wch yr Arglwydd. Mol=wch, Mol=wch ef..

Cân Israel yn ei hadferiad. Esay 12.

Mol=af di Mol=af di,

Yn==a y dy==wed=i yn y dydd hwn==nw

Mol=af di Mol=af di,

Detailed description: This system contains three staves of music. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). It features a melodic line with a rest for the first two measures, followed by a sequence of eighth and quarter notes. The middle staff is also a treble clef with the same key and time signature, containing a more active melodic line with eighth and quarter notes. The bottom staff is a bass clef with the same key and time signature, featuring a bass line with a rest for the first two measures, followed by eighth and quarter notes. The lyrics are placed between the staves.

Tyn

Mol=af di, O Ar=glwydd: er i ti sor=ri-wrth=yf, dych=wel=

dych-wel-in dy lid,

Detailed description: This system contains three staves of music. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). It features a melodic line with eighth and quarter notes. The middle staff is also a treble clef with the same key and time signature, containing a more active melodic line with eighth and quarter notes. The bottom staff is a bass clef with the same key and time signature, featuring a bass line with eighth and quarter notes. The lyrics are placed between the staves.

Parhâd Cân Israel &c.

Musical score for the first system, consisting of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a vocal line with lyrics. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The lyrics are: "Nerth. ir dy lid a thi am cy = = su = = ri. We = = le, Duw yw fy iach = awd =".

Nerth.

ir dy lid a thi am cy = = su = = ri. We = = le, Duw yw fy iach = awd =

Musical score for the second system, consisting of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a vocal line with lyrics. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The lyrics are: "wr = = = iaeth; gobeith iaf, ac nid ofn = af: can = ys yr Arglwydd Dduwywfy nerth am cân."

wr = = = iaeth; gobeith iaf, ac nid ofn = af: can = ys yr Arglwydd Dduwywfy nerth am cân.

Parhâd Cân Israel &c.

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and contains the lyrics. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The music is written in a style typical of 19th-century sheet music, with various note values and rests.

e = fe hef=yd yw fy iachawd=wr = = iaeth. Am hyn nymewnllawen-ydd y tyn-nwch ddwfr

The second system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and contains the lyrics. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The music continues from the first system.

o ffyn=honau iachawd= =wr = = iaeth. A chwi a ddy = =wed = wch yn y

dydd hwn = nw, Mol==wch, Mol==wch, Molwch yr Ar=glwydd, gel= wch, gel==wch.

The first system consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and contains the lyrics. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The music is written in a simple, folk-like style with various note values and rests.

ar ei e==nw, hys=pys=wch ei weith==red= oedd ef ym mhlith y bob==loedd,

The second system consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and contains the lyrics. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The music continues from the first system with similar notation.

42 Perhâd Cân Israel &c.

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The middle staff is a vocal line with lyrics in Welsh. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The lyrics are: cofiwch mai, cof = iwch mai, dyr = chaf = = ed = = ig yw ei e = = nw ef.

The second system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The middle staff is a vocal line with lyrics in Welsh. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The lyrics are: Cen = = = = wch i'r Ar = glwydd; Cen = = = = wch,

can = ys go = = did =

hys=pys yw, hys == py's yw hyn yn
 owg = = rwydd a wnaeth e = = = fe:

yr holl dir: can == ys go == did = = owg = = rwydd a wnaeth e = = = fe:

Parhâd Cân Israel &c.

hys=pys : yw, hys = = = pys yw hyn ynw yr holl dir. Bloedd = = ia pres =

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and contains the lyrics. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The music is written in a simple, folk-like style with quarter and eighth notes.

wyl = = ferch Si = = on Bloedd = = ia,

can = ys mawr yw Sanct Is = = = ra = =

The second system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and contains the lyrics. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The music continues with quarter and eighth notes.

can = ys mawr yw Sanct Is = = ra = = el o'th fewn.
 = = el o'th fewn di:

di: Bloedd = ia pres = wyl = ferch Si = = on, Bloedd = = ia; can = ys mawr

46 Parhad Cân Israel &c.

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a vocal line with lyrics underneath. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The lyrics for this system are: "yw Sanct Is = = ra = = el oth fewn di. Cen = = wch i'r Arglwydd, Cen = = =".

The second system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a vocal line with lyrics underneath. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The lyrics for this system are: "wch. I = = ddo ef I = = ddo ef, I = = ddo ef y by = ddo y go = =".

Parhâd Cân Israel &c.

== gonï == iant: yn oes = oes = oedd. A = = = men. Yn oes = oes = oedd.

A = = = men. Yn oes = oes = oedd. A = = = = = = = = = men.

O bobl = = = oedd ben = = dith = = = iwch ein Duw a pher-wch gly = wed llais

ei fawl ef: O bobl = = = oedd, ben = = dith = = = iwch ein Duw,

o her=wydd ei e==nw ef yn un=ig sydd ddyr=chaf==ad=wy; ddyr=chaf=

=ad=wy; yr hwn yn un=ig sydd yngwneuthur rhy:fedd:od=au, rhy:fedd=od=au.

50 Parhad Annogaeth &c.

O bobl = = oedd, ben = = dith = = = iwch ein Duw. My = fi, my = fi,

Detailed description: This system consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a 3/4 time signature. It contains a melody with eighth and quarter notes, some with slurs. The middle staff is a vocal line with lyrics in Welsh. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one flat, providing harmonic support with chords and single notes.

my = fi a gan = af if Ar = = glwydd; can = af fawl i Arglwydd Dduw Is = ra =

Detailed description: This system continues the musical piece with three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one flat. The middle staff contains the vocal line with lyrics. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one flat, providing harmonic support.

The first system of music consists of three staves. The top staff is a treble clef staff, currently empty. The middle and bottom staves form a grand staff. The middle staff contains a vocal line with lyrics starting with "= el". The bottom staff contains a piano accompaniment line.

Bendiged = ig. fydd o'r Argŵydd Dduw, Duw Is = ra = el,

Bendiged = ig hef-yd fydd = o

The second system of music consists of three staves. The top staff is a treble clef staff, currently empty. The middle and bottom staves form a grand staff. The middle staff contains a vocal line with lyrics starting with "ei e = =nw". The bottom staff contains a piano accompaniment line.

ei e = =nw go=gon=edd=us ef, yr hwn yn un = ig sydd yn gwneuthur rhy=fedd=od=au.

52 Parhâd Annogaeth &c.

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a common time signature. The middle staff is a vocal line with lyrics underneath. The bottom staff is a bass clef. The lyrics are: "O bobl = = = oedd, ben = = dith = = = iwch ein Duw, Ben = di = = ged = ig".

O bobl = = = oedd, ben = = dith = = = iwch ein Duw, Ben = di = = ged = ig

The second system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a common time signature. The middle staff is a vocal line with lyrics underneath. The bottom staff is a bass clef. The lyrics are: "fydd = o'r Arglwydd Dduw, Duw Is = = ra = = el, yr hwn yn un = ig sydd yn".

fydd = o'r Arglwydd Dduw, Duw Is = = ra = = el, yr hwn yn un = ig sydd yn

gwneuthur rhy = = fedd = = od = = au, rhy = fedd = od = = au. Bendi = = = ged = ig hef = = yd

fydd = o, ei e = = nw go = gon = = edd = = us ef, yn dra = = = gy = = wydd;

54 Parhâd Annogaeth &c.

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef staff with a key signature of one flat (B-flat) and a common time signature. The middle staff is a vocal line with lyrics underneath. The bottom staff is a bass clef staff. The lyrics for the first system are: "ar holl ddae = ar a = = = lan = wer o'i og = = on = = = iant." The word "A = = men" is written below the bass staff on the right side.

ar holl ddae = ar a = = = lan = wer o'i og = = on = = = iant.

A = = men

The second system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef staff with a key signature of one flat (B-flat) and a common time signature. The middle staff is a vocal line with lyrics underneath. The bottom staff is a bass clef staff. The lyrics for the second system are: "ac A = = = men. ar holl ddae = = ar a lan = = wer o'i og = = = on =".

ac A = = = men. ar holl ddae = = ar a lan = = wer o'i og = = = on =

A = = men. a'r holl ddae = = ar a lan = = wer o'i og = = on = =

= iant.

= iant. A = = = men. A = = = men. A = = = men. ac A = = = men.

56 Buddugoliaeth y Messiah. Dat: 6. 2.

Musical score for the first system, featuring three staves (treble, vocal, and bass) in G major and common time. The vocal line includes the lyrics: "Mi a wel=ais; ac we=le farch gwyn ar hwn oedd yn eistedd ar=no,"

Musical score for the second system, featuring three staves (treble, vocal, and bass) in G major and common time. The vocal line includes the lyrics: "a bw=a gan=ddo; ac ar ei ben yr oedd cor=on= = au la = wer :

ac y mae gan-ddo ar ei wisg ac ar ei forddawyd e-nw we-di ei, scri-fen-nu,

Bren-in : Bren-hin-oedd, ac Ar-glwydd Ar-glwydd i. Ac e-fe a aethall-an

58 Parhâd Buddugoliaeth &c.

yn gorchfygu, ac i orch = = fy = gu. Bren-in Bren-hin-oedd Arglwydd Arglwyddi

Gwre = = gys = = a dy gledd = = yf ar dy glun, O Ga = darn âth og =

Parhâd Budduogoliaeth &c.

== on==iant a'th hardd-wch Ac yn dy harddwch march=og, march=og yn llwydd=

= ian==nus. Ir Bren=in tragwyddol, an=far=wol, Ir Duw un=ig ddoeth, y

bydd= o an=rhyd edd a go= goniant yn oes-oes oedd. Yn oes -oes= oedd. A= = men.

The first system consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of two sharps (F# and C#). The middle staff is a treble clef with the same key signature. The bottom staff is a bass clef with the same key signature. The music is in 2/4 time. The lyrics are written below the middle staff.

Go= = goniant a harddwch sydd gerei fron ef; nerth a gor= fol=edd yn ei fangre ef.

The second system consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of two sharps (F# and C#) and a 3/2 time signature. The middle staff is a treble clef with the same key signature and time signature. The bottom staff is a bass clef with the same key signature and time signature. The lyrics are written below the middle staff.

Cynhebrwng.

Erfyniad y Credadyn am wybodaeth o'i ddiwedd a'i obaith yn yr Arglwydd. Psalm 89.4.61

Arglwydd pâr i mi wy==bod fy ni=wedd a pheth yw mes = =ur fy

nydd = = iau fel y gwypwyf o ba oed=rان y bydd=af f†. We=le gw=naethost fy.

nydd-iau fel deyrn=fedd, am hein=ioes, am hein=ioes am hein=ioes sydd meg = =is

62 Parhâd Cynhebrwng.

di, di, di = = = = ddim yn dy ol=wg di: di= au

mai cw=bl wagedd yw pob dŷn,
di=au mai cw=bl wag=edd yw pob dŷn:

yw pob dyn pan fo ar y gor= = eu. Ac yn awr, beth a ddis= gwyl = iaf, Tyn

Pârhad Cynhebrwng.

Nerth

beth a ddis = gwyl = iaf, beth a ddis = gwyl = iaf. O = = = = Arglwydd.

fy ngo-baith sydd yn-not ti, fy ngo-baith sydd yn = not ti,

fy ngo-baith sydd, fy ngo-baith sydd, yn = not ti
fy ngo-baith sydd .

Dŷn a an = = ed o wraig sydd fyrr o ddydd-iau a llawn o hel = = = bul.

Fel blo = deu = yn y daw all = = an, ac e = = fe a gil = ia fel cys = god, ac = = ni

saif. Can-ys y mae gob = aith o bren, er ei dor = ri, y bla = gu = ra

e = = fe, Ond gŵr ond gŵr a fydd ma = = rw, ac a dor = = rir ym = = aith;

a dŷn a dreng = = a,
a pha le y mae? pa le mae? pa le mae?

Fel y der = fydd y cwm mwl, ac yr â ym = = aith:
pa le mae?

Parhâd Claddedigaeth .

fe=lly'r hwn sydd yn dis=====gyn i'f bedd, ni ddaw i fy==nu mwy= ach.

Ni ddychwel = mwy i'w dŷ: ai le nid ed=wyn ef mwy. Can=====

_ys yn awr yn y llwch, yn y llwch. yn y llwch, y gor==wedd == af..

Nerth.

Er i bry=fed ddi==feth=âr corph hwn, et=to caf wel=ed Duw yn fy nghnawd:

can=ys my=fî a wn fod fymhrynwryn fyw: yr hwn a gyf=new=id=ia ein=corphgwael ni:

Pahâd Cân y Cyfiawnion &c.

Tra Thyn.

E = fe a heu = ir yn gorph an = ian = ol; mewngwen = did, mewn am = mharch;

Detailed description: This musical system consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of two sharps (F# and C#) and a common time signature. The middle staff is a vocal line with lyrics underneath. The bottom staff is a bass clef with a key signature of two sharps. The lyrics are: "E = fe a heu = ir yn gorph an = ian = ol; mewngwen = did, mewn am = mharch;"

Tra Nerth

ac a gyf = od = ir yn gorph ys = pryd = ol; mewn nerth, mewn nerth; mewn go = gon = iant,

Detailed description: This musical system consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of two sharps (F# and C#) and a common time signature. The middle staff is a vocal line with lyrics underneath. The bottom staff is a bass clef with a key signature of two sharps. The lyrics are: "ac a gyf = od = ir yn gorph ys = pryd = ol; mewn nerth, mewn nerth; mewn go = gon = iant,"

Parhâd Cân y Cyfiawnon &c.

mewn gogon-==iant: can=ys my= fi a wn fod fymryn-wr yn fyw yr hwn a

gyf-new=id-ia ein corphgwael ni; fel ygwneleu ef yr unffyrf ai gorph go-goneddars ef:

yn = a y bydd yr ynt = ad = rodd a ys = gri = fen = wyd Ang = au a lyng = cwyd

mewn budd = ug = = ol = = iaeth, I Dduw y bydd = o'r di = olch Di = olch, i Dduw,

Parhâd Cân y Cyfiawnion &c.

yr hwn sydd yn rhodd=i i ni fudd-ug-ol==iaeth trwy ein Harglwydd Je==su Grist.

Ha=le=lu==ia Ha=le==lu==ia Ha==le=lu==ia Ha==le==lu==ia. A==men.

Merch Sion mewn llawenydd yn bendithio ei Brenin Zech: 9. 9.

Bydd law=on iawn, ti ferch Si=on, Bydd law= en iawn; a chrechwennaferch Je==ru = sa=

lem We==le dy Frenin yn dy=fod, yn dy=fod at==at; yn dy=fod at==at, cyf=iawn ac ach=

Tyn

ub ydd yw e...fe: y mae e...fe yn llar...iaidd ac yn march.

The first system consists of three staves. The top staff is a vocal line in treble clef with a soprano clef. The middle and bottom staves are piano accompaniment in treble and bass clefs respectively. The lyrics are written below the piano part.

Tra Nerth.

og-aeth ar as...yn; ac yn march. og-aeth ar as...yn. O byrth, byrth, byrth,

The second system also consists of three staves. The top staff is a vocal line in treble clef with a soprano clef. The middle and bottom staves are piano accompaniment in treble and bass clefs respectively. The lyrics are written below the piano part.

Pahâd Merch Sion yn bendithio &c.

drychefwch eich pennau, ac ymddyrcchefwch ddrys a tragywyddola Brenhin y go-gon-iant a ddaw i.

mewn. yr Arglwydd nerthol a chadarn mewn rhyfel. O

Pwy pwy? pwy yw'r Brenhin go-goniant hwn?

byrth, byrth, byrth, dyr chefwch eich pennau, ac ym ddyr chef wch ddrysau tragywyddol; a Brenhin

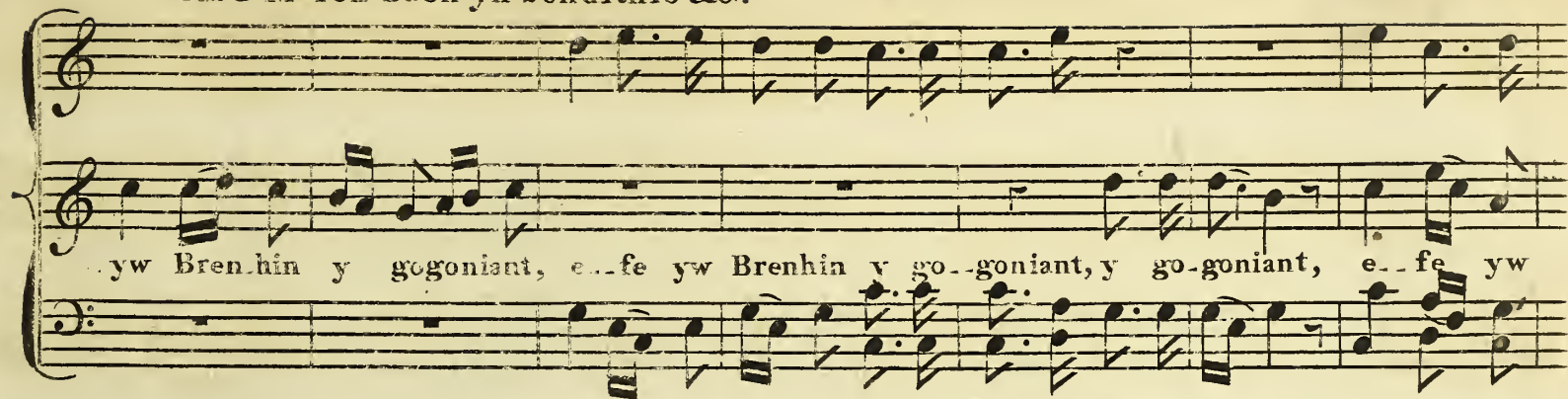
Pwypwy? pwy yw'r Brenhin go-gon-iant hwn?
y go-gon-iant a ddaw i mewn.

Arglwyddy llu-oedd e...fe yw Brenhin e...fe yw Bren-hin e...fe yw Bren-hin y go-

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a whole rest. The middle staff is a treble clef with a melody of eighth and sixteenth notes. The bottom staff is a bass clef with a whole rest. The lyrics are written below the middle staff.

goniant. Bendi-gedig yw'r Brenhin sydd yn dy fod yn e nwr Arglwydd: e...fe

The second system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a melody of eighth and sixteenth notes. The middle staff is a treble clef with a melody of eighth and sixteenth notes. The bottom staff is a bass clef with a melody of eighth and sixteenth notes. The lyrics are written below the middle staff.

yw Brenhin y gogoniant, e--fe yw Brenhin y go--goniant, y go-goniant, e--fe yw

Brenhin y go-goniant. Ha-le-lu-ia, Ha-le-lu-ia, Ha-le-lu-ia. Amen.

O Arglwydd, fy Nuw yd_wyt, yd_wyt fy Nuw; dyr--chaf --af di,

dyr -- chaf af mol -- ian -- naf dy e -- nw; can-ysgwnaethost ryfeddod. au:

Parhâd yr Eglwys yn dyrchafu &c.

79

dy gyng. hor. ion er ys. talm sydd wir. ion. edd a sic. rwydd.

can. ys bu. ost nerth nerth i'r tlawd; bu. ost nerth i'r tlawd;

Parhâd yr Eglwys yn dyr chafu &c.

dyr chaf af di; dyr chaf af, mol ian naf dy

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a vocal line with lyrics. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The music is written in a common time signature (C). The lyrics are: "dyr chaf af di; dyr chaf af, mol ian naf dy".

e nw; can ys buost nerth, nerth i'r tlawd; a chad er nid i'r ang hen og

The second system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a vocal line with lyrics. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The music is written in a common time signature (C). The lyrics are: "e nw; can ys buost nerth, nerth i'r tlawd; a chad er nid i'r ang hen og".

yn . ei gyf . yng - - der : dyr - - - chaf . af , mol - - - ian . naf dy e - - - nw ;

pan oeddgwynt y ced . yrn fel tym . mes . tl yn er . byn mur ; bu . - - ost nerth ir tlawd ,

Parhâd yr Eglwys yn dyrchafu &c.

a chad-er-nid ir anghen-og, yn nodd-ed rhag tym-mes-tl, yn gys- - - god rhag

gwres, dyr-chaf - - - af - - - di, dyr - chaf-af, mol-ian-naf dy e-nw.

Gwledd yr Eglwys. Esay 25.. 6

83

Arglwyddyllu oedd a wna i'r holl bobl oedd yn y mynydd hwn wledd o basgedigion,

yn y mynydd hwn wledd, yn y mynydd hwn wledd;
gwledd o lo-yw-win; yn y mynydd hwn:

84 Parhâd Gwledd yr Eglwys.

gwledd o bas.ged.ig.ion breis.ion, a glo.yw.win, o bas.ged.ig.ion breision,

The first system of music consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The lyrics are written below the middle staff.

a glo.yw.win pur.ed.ig Ac e.fe a ddi.fa yn y myn.ydd hwn y

The second system of music consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The lyrics are written below the middle staff.

Parhâd Gwledd yr Eglwys.

gorchudd ar llen sydd yn gorchuddio yr holl bobl. Oedd. Ar dydd hwnnw y dywedir,

Welle, dy ma ein Duw, dy ma ein Duw ni: gob eith ias om yn ddo,

Parhad Gwledd yr Eglwys.

gob_eith_ias_om yn_ddo; ac_e_fe_an_cei_dw: dy_mo_yr_Angiwydd;

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a vocal line with lyrics underneath. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The music is written in a common time signature (C). The lyrics are: "gob_eith_ias_om yn_ddo; ac_e_fe_an_cei_dw: dy_mo_yr_Angiwydd;"

gob_eith_ias_om yn_ddo gor_fol_edd_wn, a_lla_wen_ych_wn_yn_ei_iachawd_wri_aeth_ef,

The second system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a vocal line with lyrics underneath. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The music is written in a common time signature (C). The lyrics are: "gob_eith_ias_om yn_ddo gor_fol_edd_wn, a_lla_wen_ych_wn_yn_ei_iachawd_wri_aeth_ef,"

Parhâd Gwledd yr Eglwys .

yn ei iach . awd . . . wr . iaeth ef, yn ei iach . awd . . . wr . iaeth ef.

Ha-le-lu-ia Ha-le-lu-ia Ha-le-lu-ia Ha-le-lu-ia A-men .

Teyrnasiad Crist. Dat 14..7

Ofnwoch, Ofnwoch, Dduw, a rhoddwch ido og--oniant; o blegid daethawr ei farn ef:

Addolwch, Addolwch yr hwn a wnaethy nef, ar ddaear, ar môr. Gogoniant a harddwch.

Parhâd Teyrnasiad Crist.

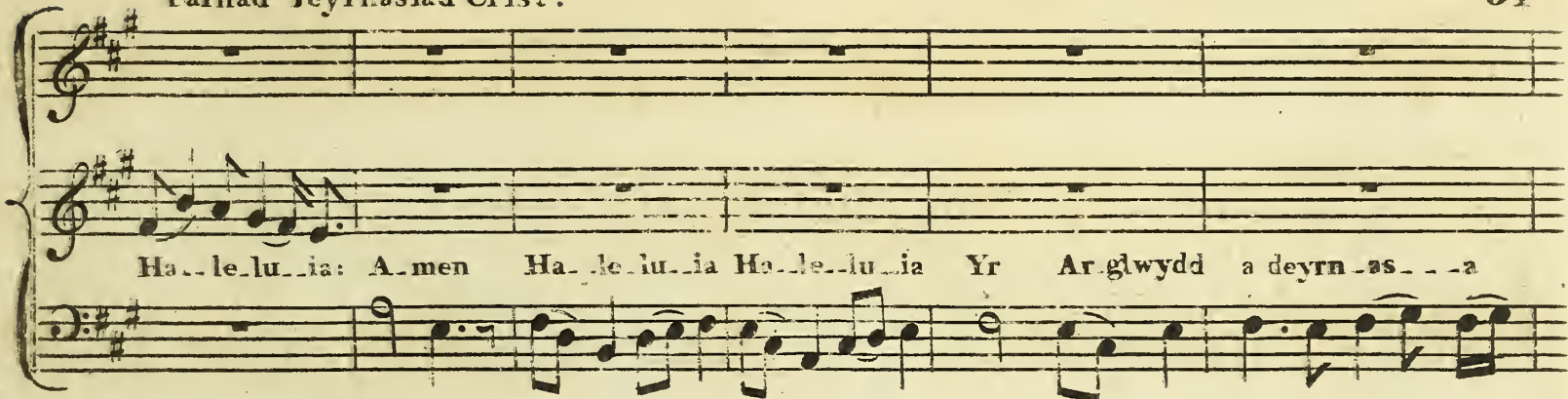
yw ei waith ef; ai gyfiawnder sydd yn par-hâu byth. Go-goniant a harddwch

yw ei waith ef. Ofnwch, Ofnwch Dduw, a rhoddwch i ddo og-on-iant;

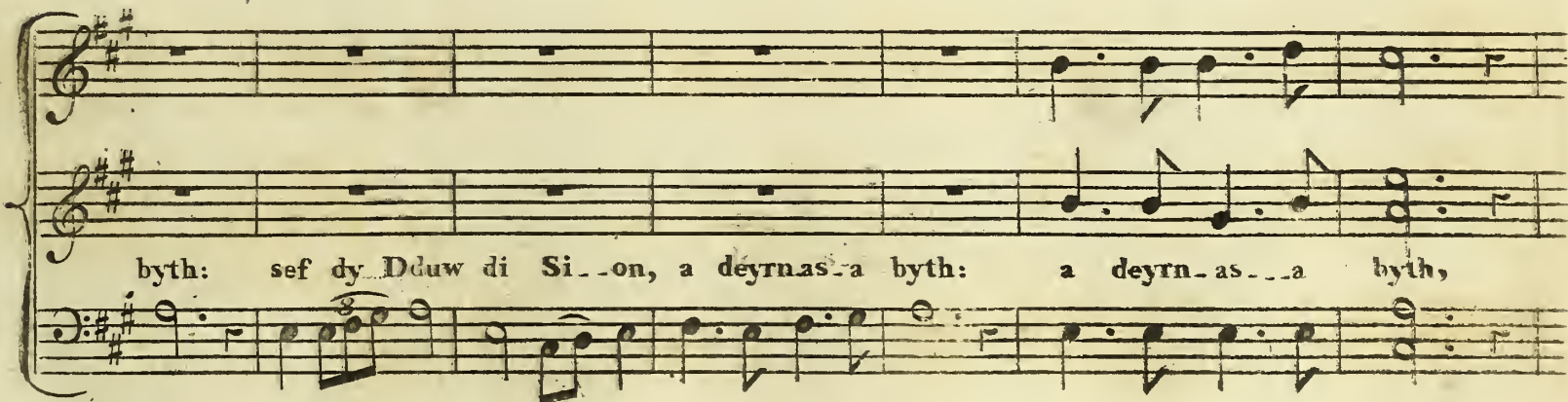
Parhâd Teyrnasiad Crist.

o blegid daethaw ei farn ef. Syrthiodd Babilon? Syrthiodd Syrthiodd Ba-bi-lon Syrthiodd

Ba-bi-lon fawr. Ha-le-lu-ia, Ha-le-lu-ia: Teyrnasoddyr Ar-glydd Dduw: Ha-le-lu-ia,

Ha-le-lu-ia: A-men Ha-le-lu-ia Ha-le-lu-ia Yr Ar-glwydd a deyrn-as-a

byth: sef dy Dduw di Si-on, a deyrnas-a byth: a deyrn-as-a byth,

Parhâd Teyrnasiad Crist.

a deyrnas . . . a byth: byth: byth: Ha . . . le . . . lu . . . ia

Detailed description: This system contains three staves of music. The top staff is a treble clef with a key signature of two sharps (F# and C#). The middle staff is a vocal line with lyrics. The bottom staff is a bass clef. The music is in a 4/4 time signature. The lyrics are: "a deyrnas . . . a byth: byth: byth: Ha . . . le . . . lu . . . ia".

Ha . . . le . . . lu . . . ia Iech awd wr . . iaeth a go . . goniant, ac an . rhyd . edd a gallu,

Detailed description: This system contains three staves of music. The top staff is a treble clef with a key signature of two sharps (F# and C#). The middle staff is a vocal line with lyrics. The bottom staff is a bass clef. The music is in a 4/4 time signature. The lyrics are: "Ha . . . le . . . lu . . . ia Iech awd wr . . iaeth a go . . goniant, ac an . rhyd . edd a gallu,".

Parhâd Teyrnasiad Crist.

ir Arglwydd ir Arglwydd ein Duw; ir Arglwydd ein Duw ni:

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of two sharps (F# and C#). The middle staff is a treble clef with the same key signature. The bottom staff is a bass clef with the same key signature. The lyrics are written below the middle staff. The music features a mix of eighth and sixteenth notes, with some rests and ties.

o blegid cyw.ir, a chyfiawn,yw ei farn-au ef: cyw.ir, a chyfiawn,yw ei farn-au ef.

The second system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of two sharps (F# and C#). The middle staff is a treble clef with the same key signature. The bottom staff is a bass clef with the same key signature. The lyrics are written below the middle staff. The music features a mix of eighth and sixteenth notes, with some rests and ties. A time signature change to 3/2 is visible in the middle of the system.

Parhâd Teyrnasiad Crist.

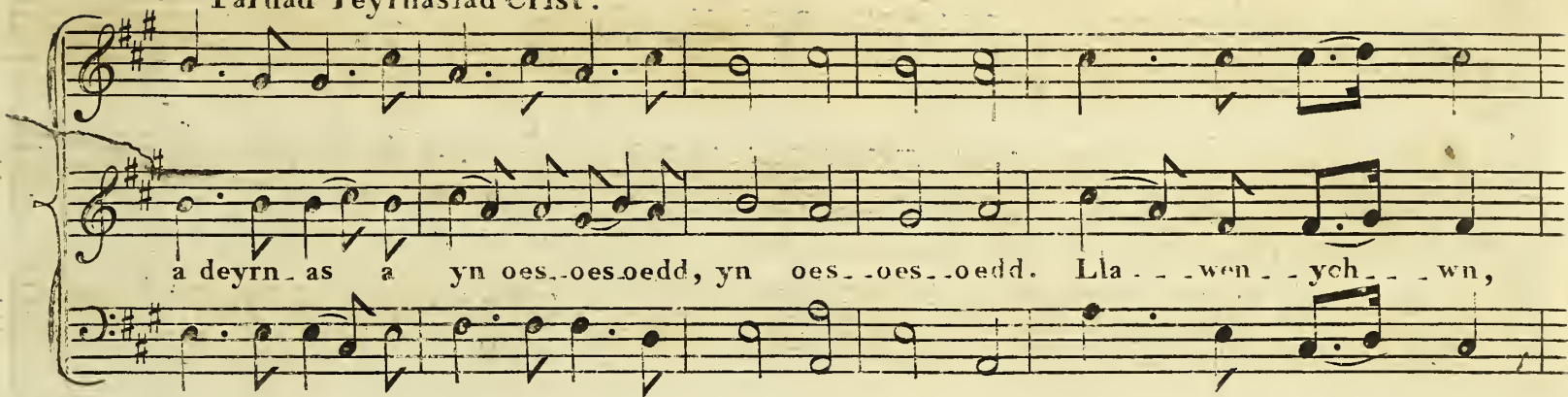
Syrthiodd Babilon; Syrthiodd Babilon; Syrthiodd Babilon; fawr. Aeth teyrn.

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is in treble clef, the middle in soprano clef, and the bottom in bass clef. The key signature has two sharps (F# and C#), and the time signature is common time (C). The music is written in a rhythmic style with many eighth and sixteenth notes. The lyrics are written below the middle staff.

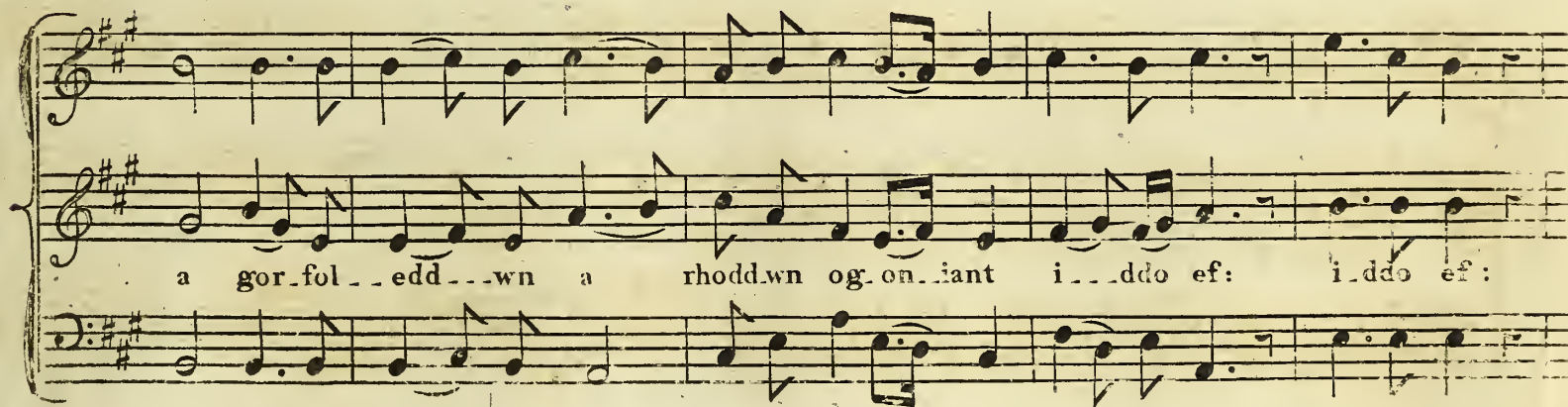
as.oedd y byd yn ei ddo ein Harglwydd ni ai Grist ef: ac e . . . fe:

The second system of the musical score also consists of three staves in the same clefs and key signature as the first system. The lyrics are written below the middle staff.

Parhâd Teyrnasiad Crist.

a deyrn as a yn oes..oes.oedd, yn oes..oes..oedd. Lla...wen...ych...wn,

a gor fol...edd...wn a rhoddwn og oniant i...ddo ef: i...ddo ef:

a rhoddwn ogoniant i ddo ef. A men: y fendith, ar go-goniant,

Detailed description: This system contains three staves of music. The top staff is a treble clef with a key signature of two sharps (F# and C#). The middle staff is a vocal line with lyrics. The bottom staff is a bass clef accompaniment. The music is written in a historical style with various note values and rests.

ar doeth in - eb ar di - olch ar an-rhydedd ar nerth a fyddo in Duw ni

Detailed description: This system continues the musical score with three staves. It maintains the same key signature and clefs as the first system. The lyrics continue across the vocal line.

Parhâd Teyrnasiad Crist.

yn oes-oes-oedd yn oes-oes-oedd. yn oes-oes-oedd. A-men. Mol-ien-wch

Mol-ien-wch ein Duw ni. Ha-le-lu-ia, Ha-le-lu-ia. Teilwngwyt,

Parhâd Teyrnasiad Crist.

O An-glydd, i dder-byn go-gon-iant, ac an-rhyd-edd:

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of two sharps (F# and C#). The middle staff is a vocal line with lyrics. The bottom staff is a bass clef with a key signature of two sharps. The music is written in a style typical of 19th-century hymnals, with various note values and rests.

Tei-lwngywr Oen. Ac eil-waith y dy-wed-as-ant Ha-le-lu-ia,

The second system of the musical score also consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of two sharps. The middle staff is a vocal line with lyrics. The bottom staff is a bass clef with a key signature of two sharps. The music continues from the first system, maintaining the same key signature and rhythmic patterns.

Ha-le-lu-ia, Diolch i ti, O Arglwydd Dduw: Diolch i ti.

A-men. Ha-le-lu-ia, Ha-le-lu-ia, Ha-le-lu-ia, A-men.

Cyfaddefiad Gweddi a Mawl. Dan. 9.. 18

Gostwng dy glust, O fy Nuw, O fy Nuw, a chlyw, O fy Nuw a

chlyw; nid o herwyda ein cyfiawn-der-au yr yd-ym ni, yr ydym ni yn

Parhâd Cyfaddefiad &c.

tyw allt eingwedd i au ger cyfron ei thr o nerwyddi dy am l dru gor edd au

di. I ti, I ti Ar glwydd, y per thyn cyf iawn der, I ti;

Parhâd Cyfaddefiad &c.

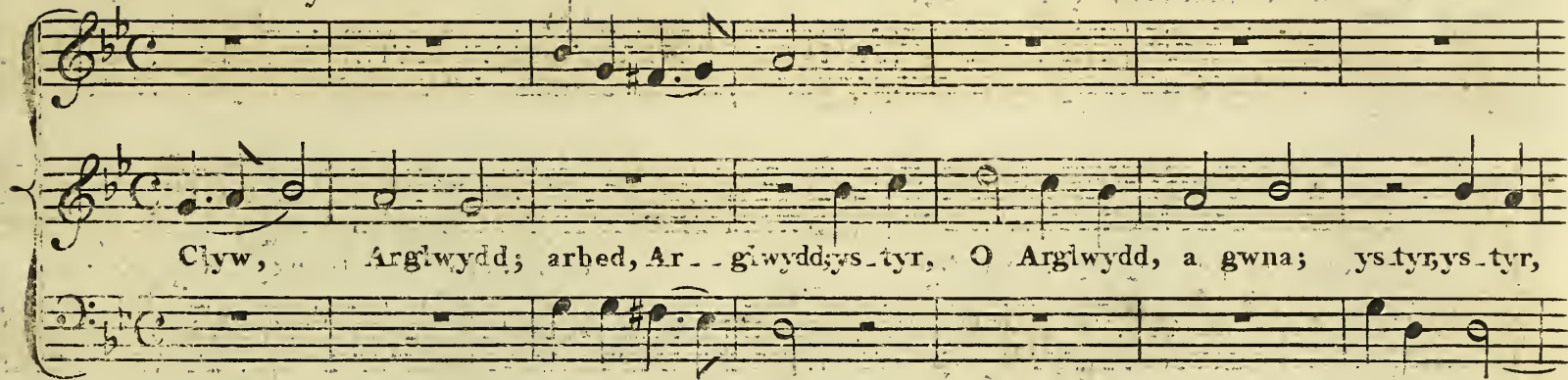
Arglwyddy per thyn cyf iawn der I ti Arglwydd y per thyn cyf iawn der.

This musical score is for the hymn 'Parhâd Cyfaddefiad &c.'. It consists of three staves. The top staff is the vocal line, written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 3/4 time signature. The middle staff is the piano accompaniment, also in treble clef with the same key signature and time signature. The bottom staff is the bass line, written in bass clef with the same key signature and time signature. The lyrics are written below the piano accompaniment staff.

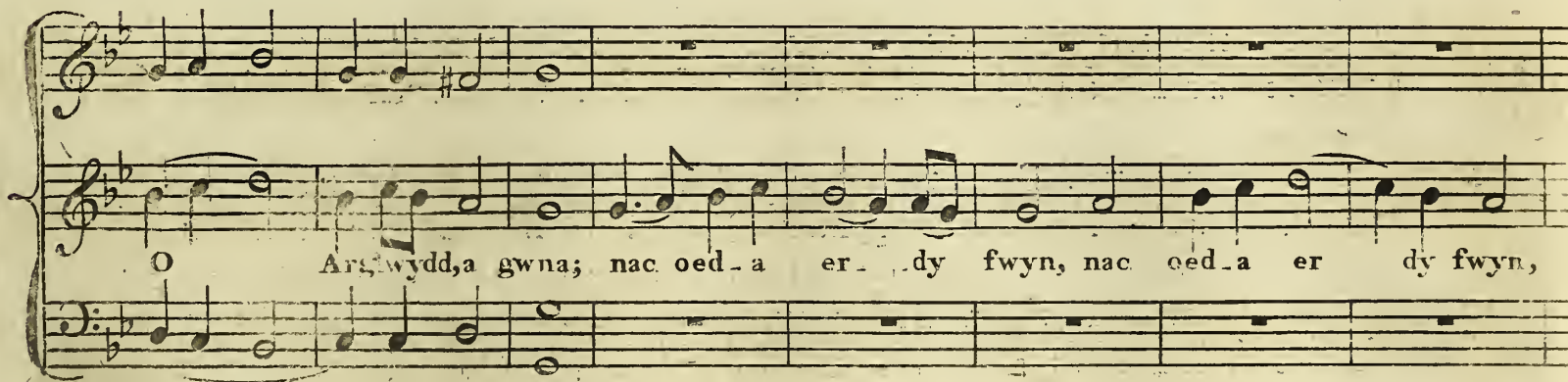
Tra Thyn.

ond i ni, ond i ni, i ni gwilydd wyn eb au, meg is hedd yw;

This musical score is for the hymn 'Tra Thyn.'. It consists of three staves. The top staff is the vocal line, written in treble clef with a key signature of two flats (Bb, Eb) and a 3/4 time signature. The middle staff is the piano accompaniment, also in treble clef with the same key signature and time signature. The bottom staff is the bass line, written in bass clef with the same key signature and time signature. The lyrics are written below the piano accompaniment staff.

Clyw, Arglwydd; arbed, Arglwydd; ys tyr, O Arglwydd, a gwna; ys tyr, ys tyr,

O Arglwydd, a gwna; nac oed a er dy fwyn, nac oed a er dy fwyn,

er dy fwyn dy hun er dy fwyn dy hun O fy Nuw: nac oed a

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a common time signature. It contains six measures of music, each with a single quarter note on a high pitch. The middle staff is a treble clef with a key signature of one flat and a common time signature. It contains six measures of music with a melody of eighth and quarter notes. The lyrics are written below this staff. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one flat and a common time signature. It contains six measures of music, each with a single quarter note on a low pitch.

nac oed a nac oed a nac oed a er dy fwyn dy hun O fy Nuw.

The second system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one flat and a common time signature. It contains six measures of music with a melody of eighth and quarter notes. The middle staff is a treble clef with a key signature of one flat and a common time signature. It contains six measures of music with a melody of quarter notes. The lyrics are written below this staff. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one flat and a common time signature. It contains six measures of music with a melody of quarter notes.

Tra Nerth.

I ti, I ti, Arglwyddy per.thyn cyfiawnder, I ti Arglwyddy per.thyn cyfiawn.der

I ti Arglwydd y per.thyn cyf.iawn.der. Gan yr Arglwydd ein Duw y mae, y mae

tru-gar-edd-au a madd-eu-ant, tru-gar-edd-au a madd-eu-ant, gan yr Ar-giwydd,

gan yr Argiwydd ein Duw. Ha-le-lu-ia, Ha-le-lu-ia, Ha-le-lu-ia, Ha-le-lu-ia, A-men.

Cyfoeth Trugaredd. Psalm. 144.. 3

Arglwydd Arglwydd pa beth... pa bethyd, yw dyn i ti i ti iw gof.

io? ac ym wel ed ag ef bob bor eu? ai bro fi er bob mo ment?

Parhad Cyfoeth Trugareddi.

pa beth yd yw dyn pan wneit gyfrif o. ho. no? ac ymwelod ag aef bobbor eu? ai bro. fi. ar

bob moment? pa beth yd yw dyn pan gyd. na. bydd. it? pangyd. na. bydd. it; pangyd. na. bydd. it ef:

Parhâd Cyfoeth Trugaredd.

pan gyd nabyddit ef! ac ymwel ed ag ef bob breu? ai bro fi ar bob moment? pab ethy dyw dyn

pan fawrheit ef? pan fawrheit ef! a phan os od-it dy fedd-wl ar-no?

acymweled ag...ef bob hon. eu? ai bro...fi ar bob moment? Duw, yr hwn sydd

'syddig fawr o gyfoethog, o dru gar edd; o herwydd ei fawr gariad, trwy yr

hwn, y car-odd ni. I-odd ef yr hwn an car-odd ni, ybyddo y go-

goniant, y bydd-o y go-goniant yn oes-oes-oedd, yn oes-oes-oedd. A-men.

Yr Arglwydd yw fynghraig, am ham ddi ffyn fa, am gwar ed ydd.

i, fy nharian, a chorn fy isch ydwr iaeth; fy uch ei dwr, fy uch ei dwr,

am nodd fa fy ach ub wr. Am hynny y mol iannaf di, y mol.

Partad Hyder y Credadyn.

iannaf di, O Arglwydd, ac y canaf ac y canaf ith e - nw. Byw fydd o,

Byw fydd o'r Arglwydd, a bendi-ged ig, bendi-ged ig fydd o fynghraig;

a dyrch af er Duw, a dyrch af er Duw, craig fy iech yd wr iaeth.

Tru gar ha, Tru gar ha:

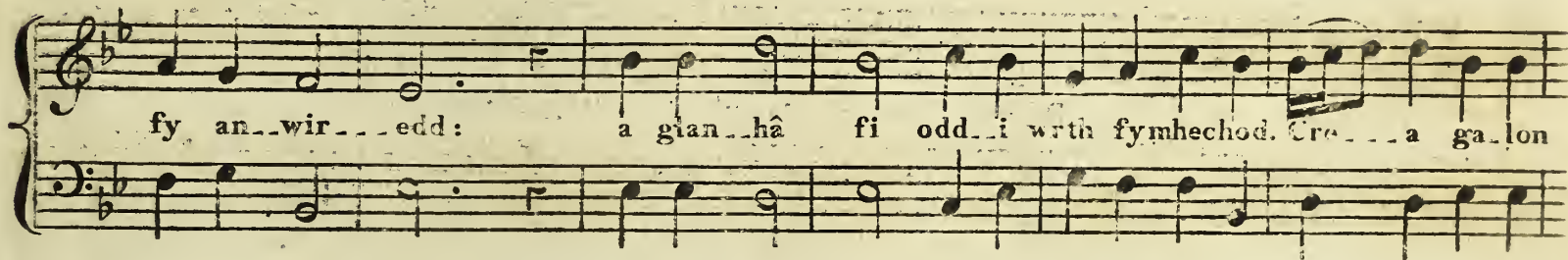
wrth yf O Dduw yn ol yn ol dy drugar-og-rwydd yn ei llaw

dy dos-tur iaeth-au de-le-a fy de-le-a fy an-wir

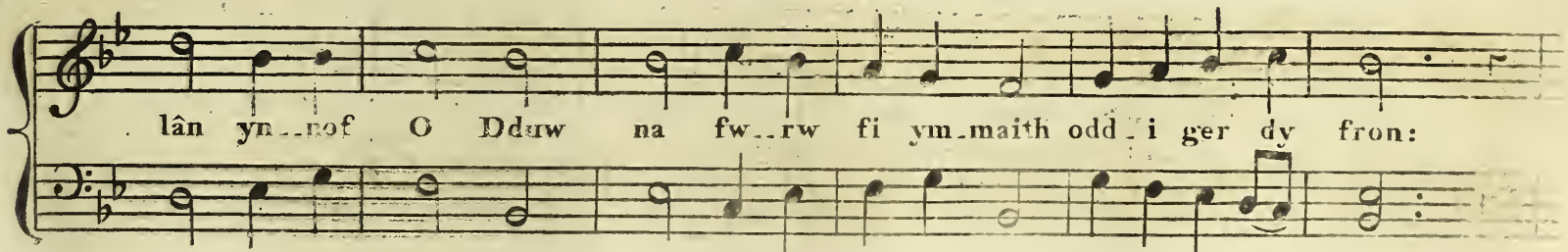
Parhâd Erfyniad yr Edifeiriol.

edd au. Golch fi; Golch fi; Golch fi; yn llwrddwys odd i wrth

fy an-wir edd: a gian hâ fi odd i wrth fymhechod. Cre a ga-lon

lân yn-nof O Ddru na fw-rw fi ym-maith odd i ger dy fron:

Gwar...ed Gwar...ed fi, Gwar...ed fi odd...i wrth wzed,

O Dduw Dduw fy iech...yd...wr...iaeth: ain taf-od a gân.

ain taf-od a gân yn lia...-far am dy gyf-iawn...-der.

Duw An ddi au, yn ddi au, yn ddi au a gty hu, ac a wran

da wodd ar lais, ar lais fy ngwe ddi. Ben di ged ig

Parhâd Profiad fawl.

fy . . ddo Duw, Ben . di . . ged . . lig   fy . . ddo Duw, yr hwn ni thrôdd

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a vocal line with lyrics in Welsh. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The music is written in a common time signature.

fy ngweddi   o . . ddi wrth . . . o   nai dru . . gar . . edd ef   o . . ddi wrth . . yf

The second system of the musical score consists of three staves, continuing the melody and accompaniment from the first system. It features the same three-staff structure: treble clef, vocal line with lyrics, and bass clef.

fin neu. Ben-di-ged-ig fy-ddo. Duw, Ben-dl-ged-ig

fy-ddo Duw, yn dra-gy-wydd, yn dra-gy-wydd. A-men.

Can - af i'r Arglwydd; I'r Arglwydd can - af, can ys gwnaeth yn rhagor - ol

iawn: taf lodd y march ai farchlog i'r môr. Fy - nerth au

First system of musical notation. It consists of three staves: a treble clef staff at the top, a vocal line in the middle, and a bass clef staff at the bottom. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is common time (C). The vocal line contains the lyrics: "cân ywr Arglwydd; ac y mas e... fe ym eoch y l. wr. iaeth i".

Second system of musical notation, continuing from the first system. It consists of three staves: a treble clef staff at the top, a vocal line in the middle, and a bass clef staff at the bottom. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is common time (C). The vocal line contains the lyrics: "mi: e... fe yw fy Naw e... fe a og-or eddaf fi; a mi a dyrchafaf ef."

Yr Arglwydd sydd ry-fel-wr. Cenwch i'r Arglwydd cenwch canys gwnaeth yn ardderchogra

gor-ol iawn: bwrioddy march, ar march-og, i'r môr. Dy-dde-heu-law, Arglwydd,

Parhâd Cân Moses

sydd ar dierchog o nerth. Pysyddi byg i mi, yn ag on-edd-ur mewnsantfedd wyddi ^{gwnneth} ar rhyfeddodau?

Yr Arglwydd a deymasa byth ac yn dragy...wydd Ha le lu ia Ha le lu ia Amen.

Trugreddau'r Arglwydd a ddatgan af byth; a ddatgan af, doit

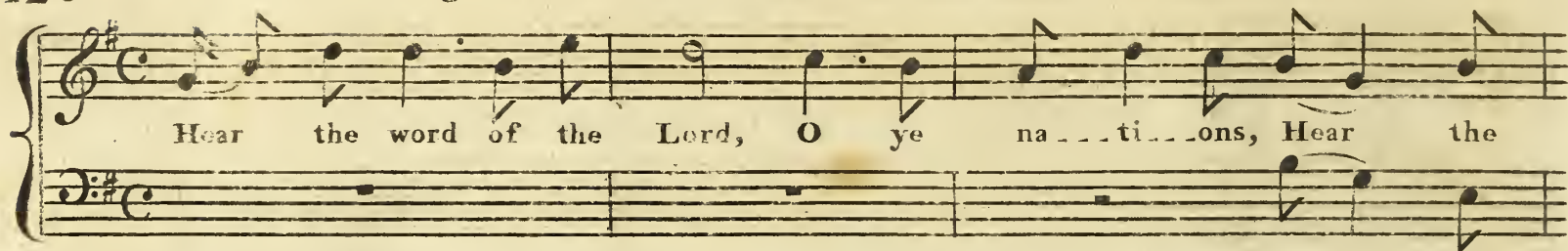
The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of two sharps (F# and C#) and a common time signature. The middle staff is a vocal line with lyrics in Welsh. The bottom staff is a bass clef with the same key signature and time signature. The music is written in a simple, melodic style.

gan af byth: Y mae yn per-i ir gwellt dy fu i a ni feiliaid a

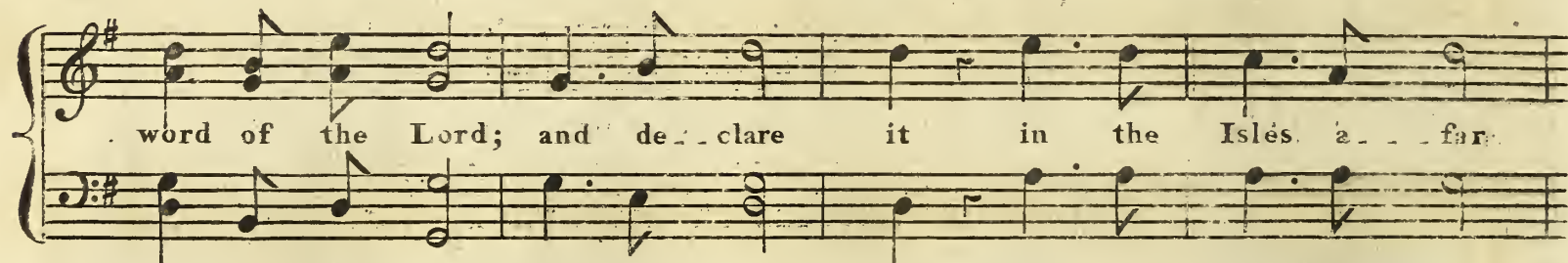
The second system of the musical score also consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of two sharps and a common time signature. The middle staff is a vocal line with lyrics in Welsh. The bottom staff is a bass clef with the same key signature and time signature. The music continues from the first system.

gwin yr hwn a gynnal gallon dyn. Tru-gar-edd a³ur Ar-glwydd a ddat-gan-af

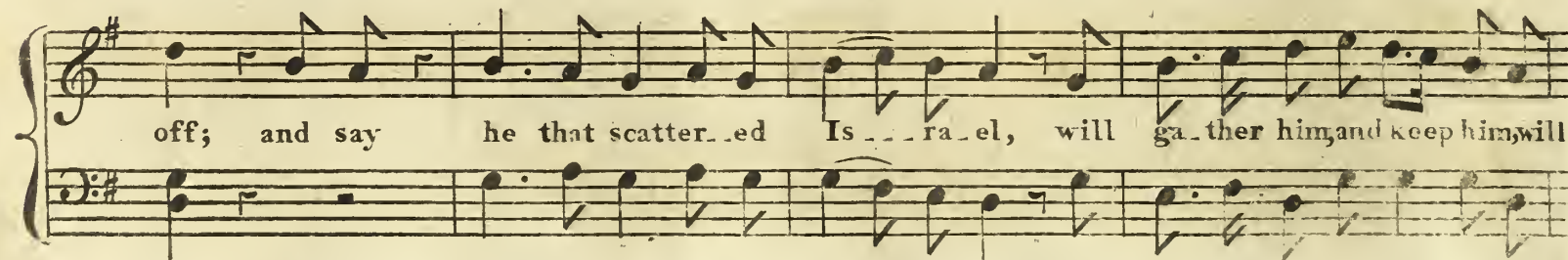
byth; a ddat-gan-af, a ddat-gan-af byth: byth, byth.

Hear the word of the Lord, O ye nations, Hear the

word of the Lord; and declare it in the Isles afar

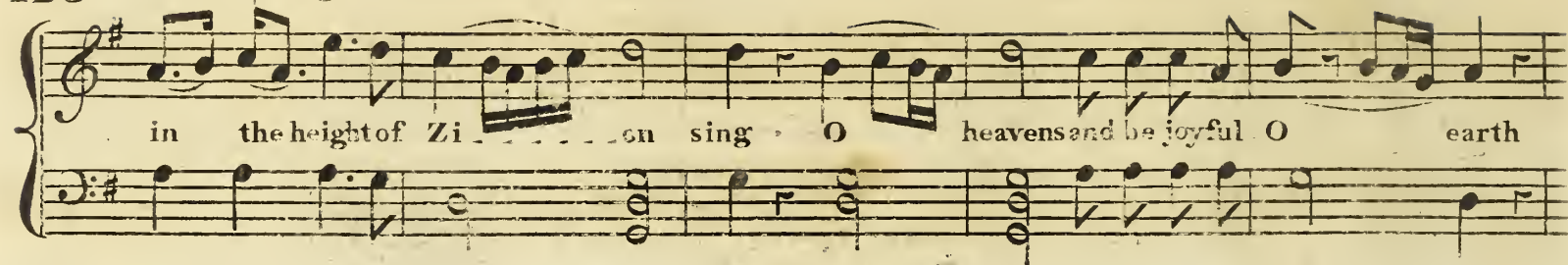
off; and say he that scattered Israel, will gather him and keep him, will

The Calling of the Jews. Jer: 31. 10.

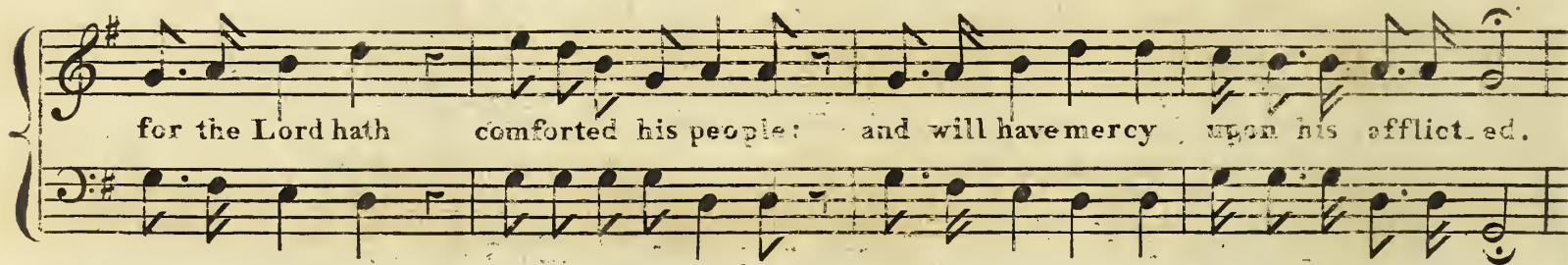
gather him and keep him; as a Shepherd doth his flock: for the Lord hath

redeemed Jacob, and ransomed him from the hand of him that was

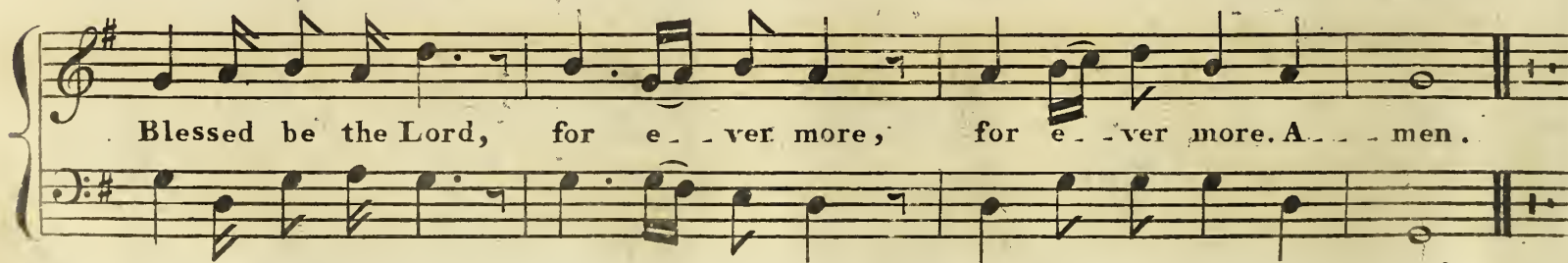
stronger than he; therefore they shal come and sing, in the height,

in the height of Zion sing O heavens and be joyful O earth

for the Lord hath comforted his people: and will have mercy upon his afflicted.

Blessed be the Lord, for ever more, for ever more. Amen.

fyn no ei hun. Beth yw dy an-wyl- yd rha-gor an-wyl- yd ar- all.

pan orch-ymyn i i ni fe- lly? Fy an-wyl- yd sydd wynn.

Cyd-gord

wynn a gwrid-og yn rha-gor-i ar ddeg, yn rhagori ar ddeng mil.

Ei ben fel aur, fel aur coeth. Ei ruddiau fel gwely per lvs iau,

fel blod au per aidd: ei we fus au fel li li yn ai fe ru di fe ru myrr.

Parhad Hawddgarwch Crist.

Me...lys, me...lys, me...lys od...iaeth yw ei en...au, me...lys, me...lys yw.

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is in treble clef with a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The middle staff is in treble clef with a key signature of two flats and contains the lyrics. The bottom staff is in bass clef with a key signature of two flats. The music is written in a simple, folk-like style with a mix of eighth and quarter notes.

Ei diwy...law sydd fel mod...rwy...au...aur, we...di ei'r llen...wi

The second system of the musical score also consists of three staves. The top staff is in treble clef with a key signature of two flats. The middle staff is in treble clef with a key signature of two flats and contains the lyrics. The bottom staff is in bass clef with a key signature of two flats. The music continues with a similar melodic and harmonic structure to the first system.

o ber...yl: Ei goes...au fel...sol...ofn...au marmor arwain...i o...aur aur roeth.

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The middle staff is a vocal line with lyrics in Welsh. The bottom staff is a bass clef. The music is written in a style typical of 19th-century hymnals, with various note values and rests.

I e mae e...fe oll, oll yn hawdd gar; hawdd-gar, hawdd-gar oll: hawdd-gar.

The second system of the musical score also consists of three staves, continuing the melody and accompaniment from the first system. The lyrics continue in Welsh. The notation includes various rhythmic patterns and rests, maintaining the same key signature and clefs as the first system.

Un llais.

hawdd garoll. Dymma fy an-wyl...yd, dymma fy nghyf-aill;
 yn deg, ac yn hawdd-gar; we-di ei-goron-i a go-goniant, ac anrhydedd:
 ar ang-yl-ion we-di eu dar-os-twng dar-os-twng i...ddo.

Cyd-gord

We-le, di yn deg, ac yn hawdd-gar; we-le, di fy an-wyl-vd yn deg.

Tecach yd_wyt nâ meib ion dyn ion: wyt yn well yn well nar ang_yl.

ion. Ty-wallt_wyd grâs ar dy we_fus_au; ar_ogl myn,

a lloes a chas ia, sydd ar dy holl wisg oedd, I e mae e fe oll,

oll yn hawdd gar hawdd gar, hawdd gar, oll, oll. Daw ai tra dyr chaf oedd;

Parhâd Hawddgarwch Christ.

ac a roddes i ddo e...nw yr hwn ydd gor. uwch pob e...nw:
 fel yn e...nw Ie...su y phyl...tai pob glin er nef ol...ion, er daer ol...ion,
 a thanddae ar...ol...ion bethau; ac y cyff...tai pob tafod fad Je...su Christ yn Ar...

Cyd. gord

glwydd er go...goniant Duw Dâd. A...ddol...ed holl angyl...ion Duw ef.

Mol_wch ef haul a Beu...ad; yn yr uch...el...der...au mol_wch ef;

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a vocal line in G major (one flat) with a treble clef. The middle staff is a piano accompaniment in G major with a treble clef. The bottom staff is a piano accompaniment in G major with a bass clef. The lyrics are written below the middle staff.

ei ardderch...wgrwydd ef sydd uwch law dae...ar a nef...cedd: ei ...seid f...ngc

The second system of the musical score consists of three staves. The top staff is a vocal line in G major with a treble clef. The middle staff is a piano accompaniment in G major with a treble clef. The bottom staff is a piano accompaniment in G major with a bass clef. The lyrics are written below the middle staff.

sydd yn oes oes oedd. I'r hwn sydd yn eis tedd ar yr orsedd faing wen,

y bydd o y fen dith ar an rhyd edd ar gongiant yn oes oes oedd. Amen.

Parhad Hawddgarwch Crist.

E. holl lu oed, a weith reddeidd, ym mhob man oi lywodraeth, a ddolwch,

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The middle staff is a vocal line with lyrics in Welsh. The bottom staff is a bass clef. The music is written in a simple, folk-like style with a mix of eighth and quarter notes.

molwch ef. Yr hwn sydd uwch law pawb, yn Dduw bendigedig

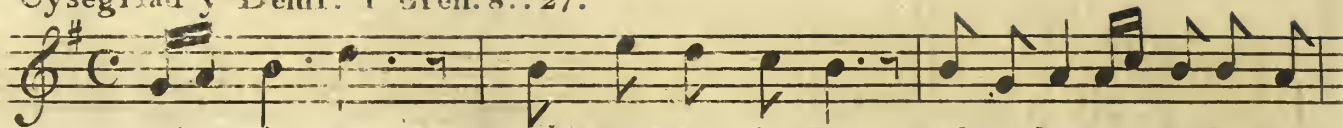
The second system of the musical score also consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one flat. The middle staff is a vocal line with lyrics in Welsh. The bottom staff is a bass clef. The music continues with a similar style to the first system.

Parhâd Hawddgarwch Crist.

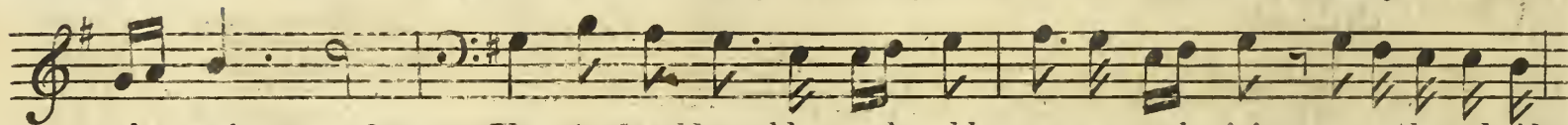
yn oes...oes...oedd, yn oes...oes...oedd, yn yn yn yn oes...oes...oedd, yn oes...oes...oedd, A. . . . m n.

Molwch, Molwch, Molwch, Molwch, Molwch, Molwch, ef.

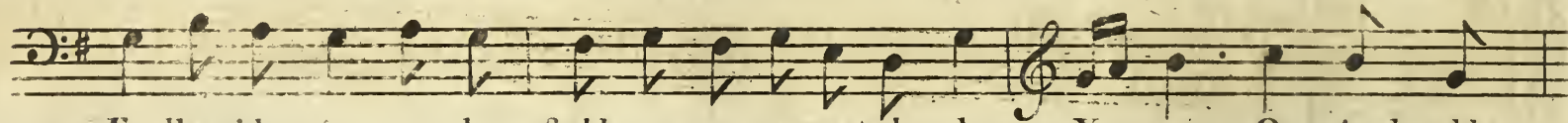
Un llais

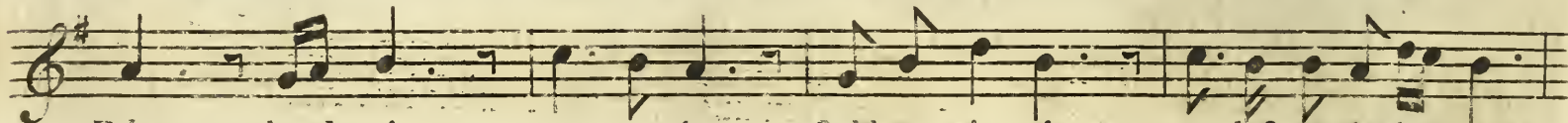
Ai gwir yw y pres wyl i Duw, gyd a dyn ar y ddae ar?

ai gwir yw? Yr Arglwydd a ddywedodd y pres wyl iai: ac a ddywedodd,

Ey llygaid, am cael lon, fydd yn o yn wastad ol. Yn awr, O Arglwydd

Dduw; boed awir at y llwg fydd o dy air a lef er aist boed gwir

fyddo dy air Ni syrthiodd un gair, oi holi addawidion da

ef; y rhai a addawodd: addawodd, cywirodd: ni syrthiodd un gair.

Cydgord

O Arglwydd, nid oes Duw fel ty...di; fel y llef...er...aist, fell...y cw...l...he...aist:

nid oes cyff...el...yb i ti. Ben...di...ged...ig fydd...o Arglwydd Dduw ein tad...au,

Parhâd Cysegriad y Deml.

yr hwn a rodd es feŷ hyn. Gan ad-eil ad-u, ad-eil ed-ais dŷ,

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a vocal line with lyrics in Welsh. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The music is written in a simple, folk-like style with eighth and sixteenth notes.

tŷ i en-w r Arglwydd fy Nuw: yn breswylfod yn dra-gyw-ywdd. Ar tŷ fydd mawr,

The second system of the musical score also consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a vocal line with lyrics in Welsh. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The music continues with similar notation to the first system.

Parhad Cysegriad y Deml.

145

mawr fydd y ty: canys mwy yw ein Duw ni; nar holl dduw-iau.

Yn awr, O fy Nuw, bydded at tolwg, dy glust-iau yn ym-wran-do,

Parhâd Cysgriod y Deml.

pan we-ddi-ant yn y lle hwn; a phanglywch maddau bechod-ol dy weis-ion.

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and contains the lyrics. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The music is written in a common time signature (C) and features a melody with eighth and sixteenth notes, and a bass line with eighth notes and rests.

Yr Arglwyddein, Duw, fydd o gyd a ni, fel y bu gyf ar t-d-aur; fel

The second system of the musical score consists of three staves. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and contains the lyrics. The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The music continues with a melody and bass line similar to the first system.

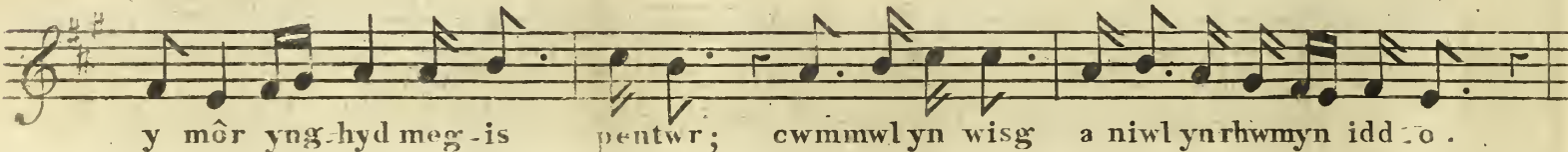
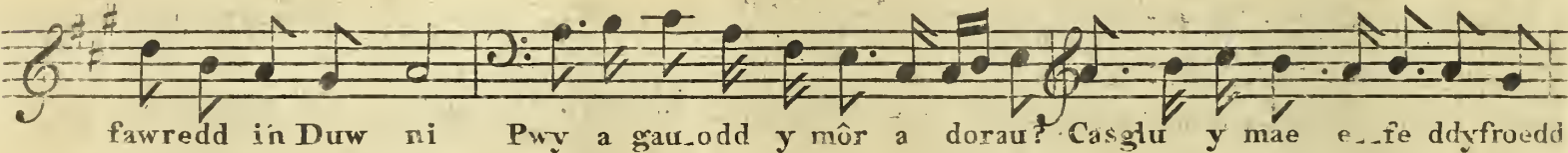
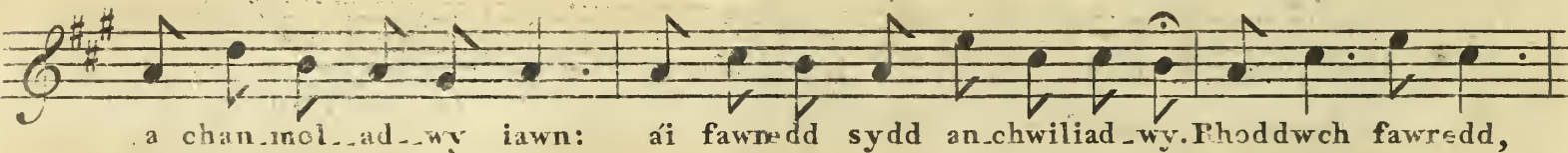
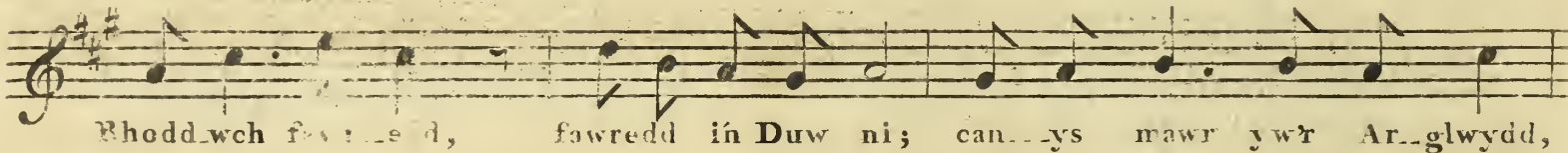
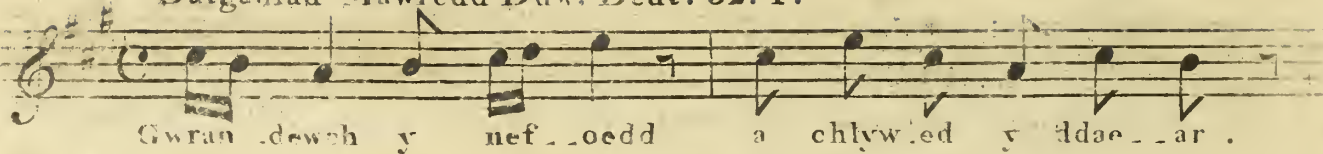
Parhad Cysegriad y Deml.

bu: m wethod ed, ac nan gad aw ed ni A men. A bydd ed pryd ferthwch

yr Arglwydd, ein Duw, ar nom ni, A men, ac A men!

Datganiad Mawredd Duw. Deut. 32. 1.

Unllais

I ti, Arglwydd, y mae mawredd, a gall - u, a go - goniant, a goruch -

afiaeth a hardd wch Ben - diged - ig wyt ti. Yndy l w di y mae nerth, a chader nid

Parhad Datganiad Mawredd Duw.

a thi sydd yn arglwyddiaethu ar bob peth. Bendigedig wyt ti,

Arglwydd Dduw Is-ra-el, o dragywyddoldeb, hyd dragywyddoldeb:

ben-ci-ged-ig wyt ti. Ha-le-lu-ia A-men, Ha-le-lu-ia A-men,

Ha-le-lu-ia, Ha-le-lu-ia, Ha-le-lu-ia, A-men, Ha-le-lu-ia, Ha-le-lu-ia,

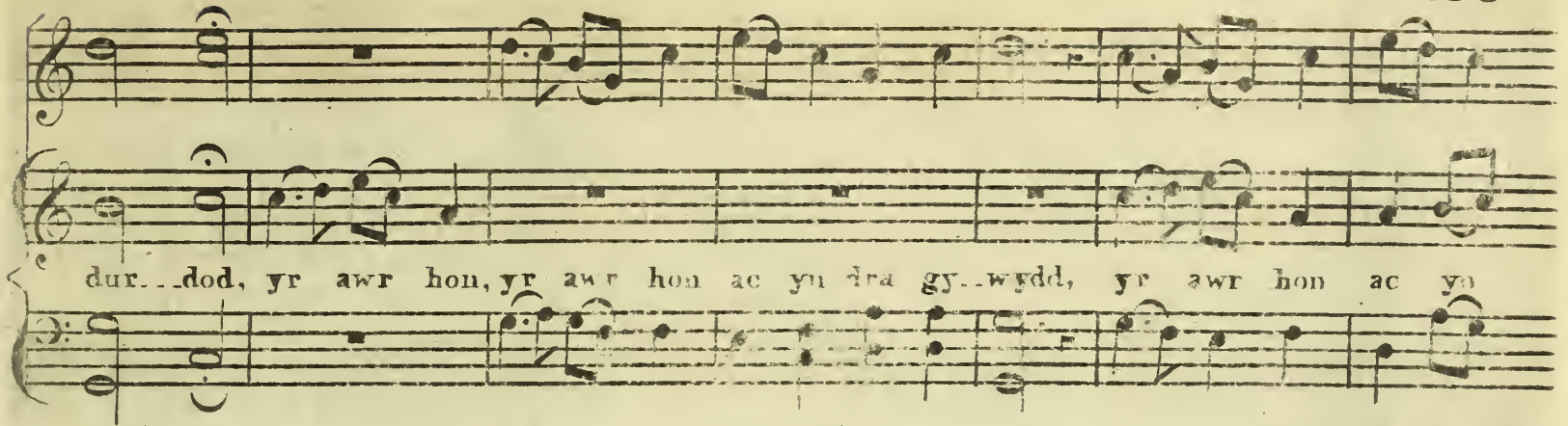
Ha-le-lu-ia, A-men, Ha-le-lu-ia, A-men, Ha-le-lu-ia, A-men.

Ha-le-lu-ia Ha-le-lu-ia Ha-le-lu-ia A-men

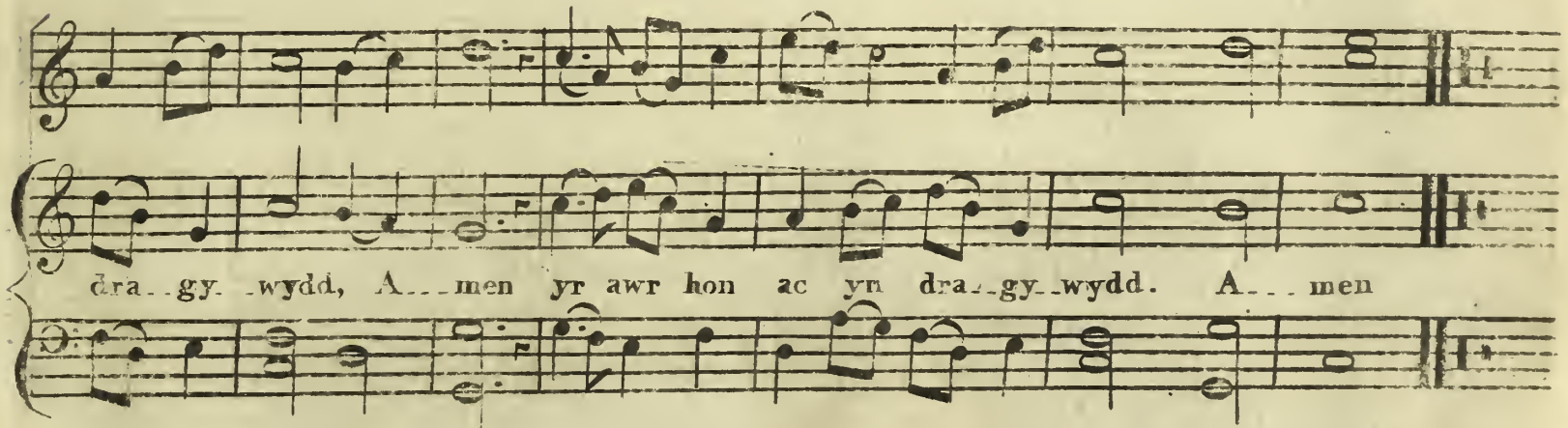
154 GOGONEDD-AIR

Treunig ddoeth Ddow, ein Hiach awd wr ni, y bydd o go gon iant, y bydd o go gon

iant a mawr edd, ga...llu, ga...llu ac aw dur dod, ga...llu ac aw...

dur...dod, yr awr hon, yr awr hon ac yn dra gy...wydd, yr awr hon ac yn

dra...gy...wydd, A...men yr awr hon ac yn dra...gy...wydd. A...men

Gogonedd. air.

A circular musical score for 'Gogonedd. air.' The score is written on a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The music is arranged in a circle around a central text block. The lyrics are in Welsh and include 'Amen', 'Ae i'r Bwthyn', 'Mawr yged', 'Credored', 'Cwmled', 'Abenditied pob enawd', 'ei enw sanctaidd ef x', 'Ihohann ac yn dragywydd.', and 'Amen.'

Mawr yged,
 Credored,
 Cwmled,
 Abenditied pob enawd
 ei enw sanctaidd ef x
 Ihohann ac yn dragywydd.
 Amen.

Abergele. M. H.

The musical score is arranged in two systems. The first system consists of three staves: a vocal line in treble clef, a piano accompaniment in treble clef with the lyrics "Ne wydd ion braff a ddaeth yr bro," written below it, and a piano accompaniment in bass clef. The second system also consists of three staves: a vocal line in treble clef, a piano accompaniment in treble clef, and a piano accompaniment in bass clef. The music is in 2/4 time and includes various musical notations such as notes, rests, and repeat signs.

Boreu gwaith. M. P.

Trwy'r byd y bo sen am bwcas ei boen. &c.

This musical score is for the piece 'Boreu gwaith. M. P.' It consists of three staves. The top staff is in treble clef with a 2/4 time signature. The middle staff is in treble clef with a 2/4 time signature. The bottom staff is in bass clef with a 2/4 time signature. The music is written in a key with one flat (B-flat). The lyrics 'Trwy'r byd y bo sen am bwcas ei boen. &c.' are written below the middle staff.

Fyniw. M. P.

Clôd Clôd i'r Oen a laddwyd cyn fymôd &c.

This musical score is for the piece 'Fyniw. M. P.' It consists of three staves. The top staff is in treble clef with a common time signature (C). The middle staff is in treble clef with a common time signature (C). The bottom staff is in bass clef with a common time signature (C). The music is written in a key with one flat (B-flat). The lyrics 'Clôd Clôd i'r Oen a laddwyd cyn fymôd &c.' are written below the middle staff.

Fyrniw.

A musical score for the piece 'Fyrniw.' consisting of three staves. The top staff is in treble clef, the middle in treble clef, and the bottom in bass clef. The music is written in a common time signature. The score includes various note values, rests, and repeat signs. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

Rheidiol. M. P.

A musical score for the piece 'Rheidiol. M. P.' consisting of three staves. The top staff is in treble clef, the middle in treble clef, and the bottom in bass clef. The key signature has two sharps (F# and C#) and the time signature is 3/2. The music is written in a common time signature. The score includes various note values, rests, and repeat signs. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

Cyd ganed y ddaear, ar nefoedd ynghyd, &c.

This musical score is arranged in two systems, each containing three staves. The top staff of each system is in treble clef, and the bottom two staves are in bass clef. The key signature consists of two sharps (F# and C#), and the time signature is common time (C). The notation includes various note values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, along with rests and bar lines. The piece concludes with a double bar line and repeat dots at the end of each system.

Musical score for 'Mwnglawdd. M. H.' in G major, common time. It consists of three staves: a vocal line and two piano accompaniment staves. The melody is written in the treble clef, and the piano accompaniment is in the bass clef. The piece concludes with a double bar line and repeat signs.

O Jesu mawr y meddyg gwell, &c.

Adwy. M. C.

T. Evans.

Musical score for 'Adwy. M. C.' in G major, common time. It consists of two staves: a vocal line and a piano accompaniment staff. The melody is written in the treble clef, and the piano accompaniment is in the bass clef. The piece concludes with a double bar line and repeat signs.

Ni throf fy wyneb byth yn ol, i'mofyn pleser gau &c.

Handyded y gallu, ar ddd, &c

Bendigaid fyddo ei enw byth, &c.

Marchog Jesu yn Llewydianus.

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is in treble clef, the middle staff is in treble clef, and the bottom staff is in bass clef. The music is written in common time (C) and features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. The piece is marked with a repeat sign at the end of the first measure of each staff.

The second system of the musical score consists of three staves, continuing the piece from the first system. The notation is consistent with the first system, featuring treble and bass clefs and common time. The music continues with similar rhythmic patterns and concludes with a final measure on each staff.

Y CYNNWYSIAD.

	<i>Tu Dal.</i>
CYFARWYDDIADAU i osod allan y Synwyr wrth Ddarllen, ...	11
Cyfarwyddiadau i ganu a'r deall, ...	18
Casgliad o egwyddorion gwir folianwyr yr Arglwydd, ...	19
Hyfforddiadau i ddysgu 'r gelfyddyd ardderchog o Gerddoriaeth, ...	25
Dring-raddau cerdd, ...	1
Yr wythradd-dôn ar yr arwydd-nod F, wedi eu rhannu yn hanner tón-nodau, ...	2
Trawsddodiad y cyweiriau, Chwibl, a Lleddf, ...	<i>ib.</i>
Ychydig siamplau yn dangos y gwahaniaeth rhwng y cywair Chwibl a'r cywair Lleddf, ...	3
Yr wythradd-dôn yn wersi, ...	<i>ib.</i>
Gwersi 'r cyfryngau, ...	4
Pen 'r allt, ...	<i>ib.</i>
Heol y bont, ...	5
Nodau amrywiog, ...	6
Llanryst, ...	7
Boreuol Feddyliau, ...	8
Ochenaid, ...	9
Trefriw, ...	10
Mawl yr eglwys am enedigaeth y Messiah, &c.	12
Adduned y credadyn, ...	16
Mawl y llu nefol, ...	17
Gweddi am achubiaeth a llwydd, ...	18
Y cantorion o osodiad Jehosaphat, &c.	19
Cyd-fawl nefoedd a daear, ...	25
Annogaeth i bob perchenn anadl i foli Duw, ...	34
Cân Israel yn ei hadferiad, ...	38
Annogaeth i fendithio Duw am ei ryfeddodau, ...	48

Buddugoliaeth y Messiah, ...	56
Cynhebrwng, ...	61
Claddedigaeth, ...	64
Cân y cyfiawnon, &c.	67
Merch Sion mewn llawenydd yn bendithio ei Brenhin, ...	72
Yr eglwys yn derchafu enw yr Arglwydd, ...	78
Gwledd yr eglwys, ...	83
Teyrnasiad Crist, ..	88
Cyfaddefiad, gweddi, a mawl, ...	100
Cyfoeth trugaredd, ...	107
Hyder y credadyn, ...	112
Erfyniad yr edifeiriol, ...	114
Profiad fawl, ...	117
Cân Moses, &c.	120
Datganiad trugareddau yr Arglwydd, ...	124
The calling of the Jews, ...	126
Hawddgarwch Crist, ...	129
Cysegriad y Deml, ...	142
Datganiad mawredd Duw, ...	148
Gogonedd air, ...	154
Gogonedd air, ...	157
Abergeleu, ...	157
Boreu-gwaith, ...	158
Fyrniw, ...	<i>ib.</i>
Rheidiol, ...	159
Hafren, ...	160
Mwynglawdd, ...	<i>ib.</i>
Adwy, ...	161
Treweryn, — — — — —	162
Myllin, — — — — —	163
Llundain, — — — — —	164

DPW 11/74

